

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu
České republiky**

Bc. Aneta Kudynová

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Aneta Kudynová

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu ČR

Název anglicky

Statistical analysis of foreign trade development in the CR

Cíle práce

Cílem diplomové práce je statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky z pohledu komoditní a teritoriální struktury. K popisu vývoje budou vybrány vhodné ukazatele, především půjde o údaje týkající se dovozu a vývozu (v peněžním či naturálním vyjádření). Pro zvolené ukazatele bude následně hledán vhodný model trendu, na jehož základě bude stanovena prognóza pro nejbližší časové období. V práci budou také popsány příčiny a faktory, které vývoj zahraničního obchodu ve sledovaném období ovlivnily.

Metodika

Při zpracování diplomové práce budou využity především metody z oblasti analýzy časových řad. Vedle základního popisu vývoje, který vychází z grafického zobrazení a výpočtu elementárních charakteristik, bude stanoven model trendu, na jehož základě bude odvozena prognóza vývoje sledovaných ukazatelů pro nejbližší období.

Doporučený rozsah práce

60 – 80

Klíčová slova

zahraniční obchod, vývoz, dovoz, saldo, komoditní struktura, teritoriální struktura, časové řady, trend, prognóza

Doporučené zdroje informací

- CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka. Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost. Praha: C. H. BECK, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.
- HINDLS, Richard, ARLTOVÁ, Markéta, HRONOVÁ, Stanislava, MALÁ, Ivana, MAREK, Luboš, PECÁKOVÁ, Iva, ŘEZANKOVÁ, Hana. Statistika v ekonomii. Praha: Professional Publishing, 2018. 395 s. ISBN 978-80-88260-09-7.
- KALÍNSKÁ, Emílie a kol. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada, 2010. 228 s. ISBN 978-80-247-3396-8.
- KUBIŠTA, Václav a kol. Mezinárodní ekonomické vztahy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 375 s. ISBN 978-80-7380-191-5.
- NEUMANN, Pavel, ŽAMBERSKÝ, Pavel, JIRÁNKOVÁ, Martina. Mezinárodní ekonomie. Praha: Grada, 2010. 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.
- PLCHOVÁ, Božena a kol. Zahraniční ekonomické vztahy České republiky. 3. upr. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 154 s. ISBN 978-80-245-1285-3.
- SVATOŠ, Miroslav a kol. Zahraniční obchod: teorie a praxe. Praha: Grada, 2009. 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.
- SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil. Statistické metody II. Praha: PEF ČZU, 2008. 105 s. ISBN 978-80-213-1736-9.
- ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kol. Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století. Praha: Grada, 2013. 364 s. ISBN 978-80-247-4694-4.
-

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavla Hošková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2019

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 6.4.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Pavle Hoškové, Ph.D. za ochotu, trpělivost, cenné rady a věcné připomínky při psaní diplomové práce.

Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu ČR

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na vývoj zahraničního obchodu České republiky v letech 2003 až 2018. V teoretické části je definován zahraniční obchod a jeho související pojmy. Samotná vlastní práce vychází z dat získaných z Českého statistického úřadu a zabývá se statistickou analýzou časových řad zahraničního obchodu České republiky, díky které jsou definovány faktory, které na vývoj působily, a samotné vývojové tendence. Analýza je nejprve provedena z hlediska celkového obrátu, dovozu, vývozu a bilance. Dále z hlediska teritoriální struktury, která vychází z členění Českého statistického úřadu a Ministerstva průmyslu a obchodu, a komoditní struktury. Analyzovány jsou také dva nejvýznamnější obchodní partneři ČR z pohledu vývozu a dovozu. Časové řady jsou zpracovány pomocí elementárních charakteristik a nejpodstatnější jsou vyrovnány pomocí trendových funkcí. Následně je provedena predikce budoucího vývoje na následující 2 roky, kdy je rok 2019 srovnán s předběžnými výsledky poskytovanými ČSÚ.

Klíčová slova: zahraniční obchod, vývoz, dovoz, saldo, komoditní struktura, teritoriální struktura, časové řady, trend, prognóza

Statistical analysis of foreign trade development in the Czech Republic

Abstract

This thesis concerns the development of the Czech Republic's foreign trade from 2003 to 2018. The theoretical part defines foreign trade and related terms. The thesis as such is based on data gained from the Czech Statistical Office and deals with the issue of performing a statistical time series analysis of the Czech Republic's foreign trade, defining the factors which had an effect on the development, as well as the development trends themselves. The analysis is first conducted on the basis of gross turnover, import, export, and balance; then from the perspective of territorial structure, based on the classification introduced by the Czech Statistical Office and the Ministry of Industry and Trade, and of commodity structure. Moreover, the four most prominent business partners of the Czech Republic are also subject to analysis. The time series are processed using elementary characteristics; the most significant ones are then smoothed, using trend functions. Subsequently, future development is predicted for the next 2 years where the year 2019 is compared with preliminary results, provided by the Czech Statistical Office.

Keywords: foreign trade; export; import; balance; commodity structure; territorial structure; time series; trend; prognosis

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíl práce.....	13
3	Teoretická východiska	14
3.1	Zahraníční obchod	14
3.1.1	Význam zahraničního obchodu v ekonomice země a míra otevřenosti ekonomiky	16
3.1.2	Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu	17
3.1.3	Obecné funkce zahraničního obchodu.....	19
3.2	Faktory působící na zahraniční obchod	21
3.3	Zahraníčně obchodní politika	22
3.3.1	Autonomní nástroje	23
3.3.2	Smluvní nástroje	25
3.3.3	Protekcionalismus a liberalismus	26
3.4	Vývoj zahraničně obchodní politiky České republiky.....	27
3.4.1	Zahraníčně obchodní politika ČR před vstupem do Evropské unie	27
3.4.2	Zahraníčně obchodní politika ČR po vstupu do Evropské unie	29
3.4.3	Celní politika České republiky	30
3.5	Platební bilance.....	32
3.6	Statistika zahraničního obchodu	34
4	Metodika	36
5	Vlastní práce	46
5.1	Vývoj celkového obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018	46
5.1.1	Budoucí vývojové tendence obratu.....	51
5.2	Vývoj vývozu, dovozu a salda zahraničního obchodu ČR.....	52
5.2.1	Budoucí vývojové tendence vývozu.....	59
5.2.2	Budoucí vývojové tendence dovozu.....	60
5.3	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018	61
5.3.1	Podíl jednotlivých teritorií na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR	61
5.3.2	Obchod se státy EU 28	63
5.3.3	Obchod se státy OECD.....	69
5.3.4	Obchod se státy ESVO	72
5.3.5	Obchod s ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou	74
5.3.6	Obchod s rozvojovými zeměmi	76
5.3.7	Obchod se SNS	78
5.3.8	Obchod s ostatními státy.....	80
5.3.9	Obchod se státy s tranzitivní ekonomikou.....	81

5.3.10	Nejvýznamnější obchodní partneři a predikce budoucího vývoje	83
5.4	Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018	93
5.4.1	Vývoz a dovoz České republiky dle komoditní struktury.....	93
5.4.2	Predikce budoucího vývoje skupiny SITC 7.....	96
6	Závěr	99
7	Seznam použitých zdrojů.....	103
8	Přílohy.....	107

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj obrátu zahraničního obchodu s trendem

Graf 2: Vývoj vývozu s trendem

Graf 4: Vývoj dovozu s trendem

Graf 5: Vývoj zahraničního obchodu se státy EU 28 v letech 2003–2018

Graf 6: Podíl zemí EU 15 na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2003

Graf 7: Podíl zemí EU 28 na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2018

Graf 8: Vývoj zahraničního obchodu se státy OECD v letech 2003–2018

Graf 9: Podíl zemí OECD na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2018

Graf 10: Podíl států ESVO na celkovém obrátu z těchto států (2018)

Graf 11: Vývoj zahraničního obchodu se státy ESVO v letech 2003–2018

Graf 12: Vývoj zahraničního obchodu s ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou v letech 2003–2018

Graf 13: Vývoj zahraničního obchodu s rozvojovými státy v letech 2003–2018

Graf 14: Podíl států SNS na jejich celkovém obrátu s ČR (2018)

Graf 15: Vývoj zahraničního obchodu se státy SNS v letech 2003–2018

Graf 16: Podíl států teritoria Ostatní na jejich celkovém obrátu s ČR (2018)

Graf 17: Vývoj zahraničního obchodu s ostatními státy v letech 2003–2018

Graf 18: Vývoj zahraničního obchodu se státy s tranzitivní ekonomikou v letech 2003–2018

Graf 19: Nejvýznamnější zahraničněobchodní partneři z hlediska vývozu (2018)

Graf 20: Nejvýznamnější zahraničněobchodní partneři z hlediska dovozu (2018)

Graf 21: Vývoj zahraničního obchodu s Německem v letech 2003-2018

Graf 22: Vývoj vývozu do Německa s trendem

Graf 23: Vývoj dovozu do Německa s trendem

Graf 23: Vývoj zahraničního obchodu s Čínou v letech 2003–2018

Graf 24: Vývoj vývozu z Číny s trendem

Graf 24: Vývoj dovozu do Číny s trendem

Graf 25: Vývoj vývozu ČR dle komoditní struktury v letech 2003-2018

Graf 26: Vývoj dovozu ČR dle komoditní struktury v letech 2003-2018

Graf 27: Vývoj zahraničního obchodu skupiny SITC 7 v letech 2003–2018

Graf 28: Vývoj zahraničního obchodu skupiny SITC 6 v letech 2003–2018

Graf 29: Vývoj vývozu skupiny SITC 7 s trendem

Graf 29: Vývoj vývozu skupiny SITC 7 s trendem

Seznam schémat

Schéma 1: Transformační funkce zahraničního obchodu

Seznam tabulek

Tabulka 1 Obrat zahraničního obchodu a jeho elementární charakteristiky v letech 2003-2018

Tabulka 2: Budoucí odhad obratu

Tabulka 3: Vývoz, dovoz, saldo zahraničního obchodu ČR a jejich elementární charakteristiky v letech 2003-2018

Tabulka 4: Budoucí odhad vývozu

Tabulka 5: Budoucí odhad dovozu

Tabulka 6: Srovnání podílů jednotlivých teritorií na obratu ZO ČR v letech 2003 a 2018

Tabulka 7: Budoucí odhad vývozu do Německa

Tabulka 8: Budoucí odhad dovozu z Německa

Tabulka 9: Budoucí odhad vývozu do Číny

Tabulka 10: Budoucí odhad dovozu z Číny

Tabulka 11: Budoucí odhad vývozu skupiny SITC 7

Tabulka 12: Budoucí odhad dovozu skupiny SITC 7

Seznam použitých zkratk

ZO	zahraniční obchod
HDP	hrubý domácí produkt
ČNB	Česká národní banka
CZK	česká koruna
EUR	euro
HND	hrubý národní důchod
USD	americký dolar
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)
USA	Spojené státy americké

1 Úvod

Zahraniční obchod představuje základní formu propojení ekonomik dvou či více států a je nedílnou součástí správného fungování hospodářství prakticky pro všechny státy na světě. Podstatnou roli má zejména v případě malých a velmi tržně otevřených ekonomik, mezi které se řadí i Česká republika. Česká ekonomika má značně vysokou intenzitu zahraničního obchodu a její hospodářský vývoj je do značné míry ovlivňován situací na zahraničních trzích.

Základní myšlenkou zahraničního obchodu je dělba práce. Jednotlivé státy jsou omezeny nedostatkem zdrojů, přírodními podmínkami, rozsahem trhů, nebo mají naopak přebytky v surovinové základně či nevhodné klimatické podmínky. Pomocí zahraničního obchodu se překonávají i ekonomické podmínky, jako je struktura a objem pracovní síly, úroveň užívání technologií, výše investic do vědy a výzkumu. Právě zahraniční obchod propojuje hospodářství těchto zemí se světovou ekonomikou a vyrovnává zmíněné nedostatky či přebytky. Má význam i pro koncového zákazníka. Umožňuje mu nákup zboží či služeb, které se na domácím trhu nenabízejí, nebo nejsou dostupné v požadované kvalitě či ceně.

Historie zahraničního obchodu se pojí již se vznikem prvního státu. V 17. – 18. století vznikaly první vědecké studie o jeho roli v hospodářství země. Pro Českou republiku byl již v historických dobách významný, a to zejména díky poloze ve středu Evropy, kdy se na jejím území křížily obchodní cesty. Český zahraniční obchod se postupně utvářel v závislosti na historických událostech států, a také na finanční a ekonomické situaci ve světě.

Po roce 1989 byla zahraničně obchodní politika České republiky výrazně ovlivněna politickou situací, která započala transformaci české ekonomiky z centrálně plánované na tržní. S tím souvisela i změna komoditní a teritoriální struktury, kdy vzrostl podíl obchodu se státy Evropské unie. Celá 90. léta byla ve znamení orientace českých podniků na západní trhy. Významným mezníkem byl vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004. Stala se součástí vnitřního trhu a byly odstraněny obchodní překážky. Po tomto roce český zahraniční obchod vykazoval kladnou bilanci. Ještě více se upevnila pozice západních ekonomik a tou nejdůležitější se stalo jednoznačně Německo. Do popředí se dostal strojírenský průmysl, zejména dopravní prostředky.

2 Cíl práce

Cílem diplomové práce je statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky v letech 2003 až 2018. U zachycených výsledků budou určeny a popsány faktory, které na vývoj působily. Předně bude na zahraniční obchod pohlíženo z celkového hlediska. Bude analyzován vývoz, dovoz a jejich součet, tedy obrat a následně bilance. Dále se bude k zahraničnímu obchodu přistupovat z pohledu teritoriální a komoditní struktury, s určením nejvýznamnějších zástupců obou skupin. Zmíněné ukazatele budou uvedeny formou časových řad, u kterých budou vypočítány elementární charakteristiky pro určení jejich základního vývoje. U vybraných ukazatelů bude proveden odhad budoucího vývoje na následující dva roky.

3 Teoretická východiska

3.1 Zahraniční obchod

Z obecného hlediska lze obchod definovat jako směnu, kdy jednotlivci uskutečňují prodej či nákup komodit. Jedná se tedy o reálné a finanční hospodářské transakce, které se vztahují ke směně zboží a služeb. Podle úrovně, na jaké se obchod realizuje, je rozlišován maloobchod, velkoobchod a zahraniční obchod.

Obchod přináší pro jednotlivé země možnost širší nabídky komodit, které jsou užity buď pro spotřebu nebo pro účel další výroby. Zahraniční obchod, který je jednou z úrovní obchodu, představuje směnu se zahraničím. Jde o obchod jedné národní ekonomiky se svým okolím, které tvoří jedna či více národních ekonomik. Národní ekonomika je systém výroby, rozdělování a spotřeby. Směna může být také realizována na úrovni států, kdy jeden stát obchoduje s těmi dalšími. Hlavní význam zahraničního obchodu lze spatřovat především v obohacení obou obchodujících stran, nebo může být využit jako prostředek šíření jiné kultury.

Zahraniční obchod se pokládá za historicky nejrozšířenější a nejstarší formu vnějších hospodářských vztahů dvou či více zemí. Dodnes je převládající součástí mezinárodní dělby práce většiny zemí světa.

Předmětem zahraničního obchodu jsou zboží, služby a práva duševního vlastnictví. Zboží většinou představuje statky spotřební a hmotné podoby. U služeb se jedná o dopravu, bankovníctví atd. Za práva duševního vlastnictví jsou považovány licence, autorská práva atd. Prvky tohoto systému jsou jednotlivci, nefinanční a finanční firmy, veřejný sektor a neziskové organizace.

Zahraniční obchod plní důležité funkce při rozvoji výrobních sil, mezinárodní dělby práce a dále pojí vnitřní hospodářství země se světovou ekonomikou. [1, 2]

Z pohledu zákazníka umožňuje zahraniční obchod nákup zboží či služeb, které jsou na domácím trhu nabízeny za pro něj nepřijatelných podmínek, nízké kvality nebo nejsou dostupné vůbec. Zahraniční obchod je tedy pro spotřebitele dané země a pro zemi jako takovou příležitostí, jak na místní trh dostat zboží nebo služby, které není možné na daném místě z různých důvodů vyprodukovat. [3]

Hlavním regulátorem zahraničních vztahů je stát, jehož úkolem je nejen dohled nad dovozem a vývozem, ale zastává i funkci ochrany a fiskální. Ta je spojena s výběrem cel a poplatků, které se stávají příjmovou položkou státu. Ochranná funkce zajišťuje kontrolu a bezpečnost pro domácí ekonomiku. [4]

Zahraněční obchod má řadu tradičních forem, které jsou uváděny v národních a v mezinárodních statistikách a jsou to: export, import, reexport zboží (někdy také reimport zboží) a export a import služeb.

Export představuje přechod zboží nebo služeb z domácí ekonomiky do zahraničí, přičemž probíhá ve dvou formách:

- Nepřímý export je jednodušší a nepříliš náročný na investice. Není potřeba žádných zahraničních prodejců či kontaktů. Jedná se o vývoz zboží nebo služeb prostřednictvím mezinárodních nezávislých zprostředkovatelů. Tento druh exportu využívají převážně nově vyvážející společnosti. Nepřímý export s sebou přináší i menší riziko pro exportéry.
- V případě přímého exportu není do obchodu zapojen mezičlánek, třetí strana. Exportéři si svůj obchod řídí sami. Na rozdíl od nepřímého exportu, přímý export je náročnější na investice a je také více rizikový. S tím se však pojí vyšší potenciální návratnost. Využívají jej již existující podniky, které hledají způsob, jak rozšířit své operace.

Import představuje přechod zboží nebo služeb ze zahraniční ekonomiky do domácí ekonomiky. Může také probíhat ve dvou formách jako nepřímý či přímý import. Nepřímý import využívá služeb mezinárodního nezávislého zprostředkovatele obchodu se zahraničím.

Reexport představuje dovoz zboží rezidentem domácí ekonomiky ze zahraničí a v nezměněném stavu se následně vyveze do zahraniční ekonomiky (kombinace importu a exportu). Opět je rozlišován reexport nepřímý a reexport přímý.

Reimport představuje vývoz zboží rezidentem domácí ekonomiky do zahraničí a v nezměněném stavu se následně dovoze zpět do domácí ekonomiky. [1, 5]

3.1.1 Význam zahraničního obchodu v ekonomice země a míra otevřenosti ekonomiky

Jednotlivé státy, ale i podniky realizují zahraniční obchod z různých důvodů. Pro podniky je tím nejdůležitějším vyšší zisk. Mezi další důvody, proč podniky realizují směnu se zahraničím, patří vylepšení pozice na trhu, dovoz levnějších výrobních materiálů a polotovarů.

Význam realizace zahraničního obchodu z pohledu státu spočívá hlavně v zajišťování ekonomické rovnováhy, neboť právě zahraniční obchod ovlivňuje vnější rovnováhu země. Ta se projevuje vyrovnanou platební bilancí a stabilním devizovým kurzem národní měny. Změny na účtech platební bilance mohou nastat v důsledku toho, jak stát provádí zahraničně obchodní politiku. Ta ve výsledku může způsobit destabilizaci či stabilizaci ekonomického vývoje, změnu nabídky zboží v tuzemsku, domácí poptávky, úrokové míry a změny směnného kurzu.

Zahraniční obchod nepřímo působí i na vnitřní rovnováhu ekonomiky a stabilitu země. Zvýšení exportu značně ovlivňuje procento zaměstnanosti země, ale i politické prostředí. [1, 2]

Míra závislosti států na zahraničním obchodě je různá. Pojí se hlavně s velikostí (rozlohou) dané země a její ekonomickou vyspělostí (úroveň HDP na obyvatele). Obecné tendence v míře závislosti států na zahraničním obchodě podle typu ekonomiky jsou následující:

- Čím je země větší a čím více má obyvatel, tím je míra závislosti ekonomiky na vnějších ekonomických vztazích menší. A tedy čím je země menší a čím méně obyvatel má, tím se závislost zvyšuje.
- Čím je ekonomická vyspělost země větší, tím je míra závislosti ekonomiky na vnějších ekonomických vztazích a zapojení do zahraničně obchodních vztahů větší.

Vysoká závislost rozlohou malých států na vnějších ekonomických vztazích je zapříčiněna například surovinovou nesoběstačností, nedostatkem pracovních sil atd.

Míra závislosti států na zahraničním obchodě závisí, kromě zmíněné rozlohy a vyspělosti, také na **míře otevřenosti ekonomiky**. Ta vyjadřuje její zapojení do mezinárodních ekonomických vztahů. Pokud je míra otevřenosti ekonomiky rostoucí,

znamená to, že zahraniční obchod roste. Otevřenější ekonomika je typická pro malé a surovinově nesoběstačné ekonomiky, které jsou však citlivé na změny vnějšího okolí. Velké ekonomiky s rozvinutým vnitřním trhem, které jsou bohatší na suroviny, jsou v zásadě méně otevřené. [2, 4, 22]

Míra otevřenosti ekonomiky je určována pomocí:

- poměru vývozu (dovozu, obratu, salda) k HDP (v % HDP nebo % HND);
- podílu vývozu na produkci.

Kromě ukazatelů míry otevřenosti ekonomiky lze význam zahraničního obchodu pro jednotlivé ekonomiky určit podle:

- výše dovozu/vývozu v USD na 1 obyvatele;
- podílu země na světovém obchodu.

Ukazatel podílu země na světovém obchodu určuje, jak je daná ekonomika schopná či neschopná prosadit se na zahraničních trzích a obstát proti konkurenci. [2, 6, 12]

3.1.2 Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu

Kromě míry otevřenosti ekonomiky, patří mezi výše zmíněné charakteristiky rovněž tvar otevřenosti ekonomiky. Pokud míra otevřenosti vyjadřuje kvantitativní aspekt, tak tvar otevřenosti postihuje kvalitativní hledisko. Nejčastěji se k hodnocení tvaru otevřenosti ekonomiky využívají ukazatele teritoriální a komoditní (zbožové) struktury zahraničního obchodu. [2, 30]

Teritoriální struktura představuje zahraniční obchod z hlediska územního rozdělení. Je dána podílem jednotlivých zemí (či teritorií, integračních uskupení, kontinentů) na hmotných, finančních nebo informačních tocích. Teritoria se mohou měnit v závislosti na historii nebo politické situaci ve státě, kontinenty se nemění. Zjednodušeně tedy teritoriální struktura zahrnuje všechny exportní a importní oblasti, které jsou pro danou ekonomiku důležité.

Ve světovém měřítku se nejčastěji mezinárodní obchod dle teritoriální struktury dělí na makroregiony: Evropu, Asii, Severní Ameriku, Střední a Latinskou Ameriku, Společenství nezávislých států, Blízký východ, Afriku a Oceánii. Mezinárodní obchod probíhá také uvnitř integračních uskupení mezi než patří EU, NAFTA, CEFTA, Mercosur atd. [1, 2, 9]

Dle Ministerstva průmyslu a obchodu a Českého statistického úřadu se teritoriální struktura zahraničního obchodu dělí na:

- státy s vyspělou tržní ekonomikou (země EU, země ESVO + ostatní vyspělé tržní ekonomiky);
- státy EU (Německo, ČR, Řecko, Rakousko, Slovensko, Polsko, Itálie atd.);
- státy ESVO (Norsko, Island, Švýcarsko, Lichtenštejnsko);
- ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou (Kanada, Nový Zéland, USA, Japonsko, Grónsko, Austrálie, Turecko atd.);
- rozvojové země (Afghánistán, Venezuela, Spojené arabské emiráty atd.);
- státy s tranzitivní ekonomikou (Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie, Kosovo, Makedonie, Srbsko);
- společenství nezávislých států (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán);
- ostatní (Čína, Kuba, Laos, Mongolsko, Severní Korea, Vietnam);
- nespécifikované (rezervy a zásoby v rámci obchodu uvnitř EU, nevymezené státy a území, země a území neuváděné v rámci obchodu uvnitř EU, země a území v rámci obchodu se třetími zeměmi);
- země OECD (36 členských zemí: ČR, Dánsko, Kanada, Slovensko, Španělsko, Japonsko, USA, Francie, Švédsko, Turecko, Velká Británie, Austrálie, Mexiko, Nový Zéland, Finsko, Švédsko, Rakousko, Maďarsko, Belgie, Řecko atd.).

Konkrtní výčet všech členů jednotlivých teritorií je uveden v Příloze 1.[I]

Komoditní struktura zahraničního obchodu představuje rozdělení na jednotlivé zbožové komodity. Pro mezinárodní srovnatelnost se využívají tři metody klasifikace:

- **Standardní mezinárodní klasifikace zboží (SITC)** – základních položek je 10, kdy se jedná o takzvanou jednomístnou klasifikaci (klasifikace SITC může být až pětímístná, kdy definuje celkem 2900 položek). Jednomístná klasifikace se dělí na následujících 10 základních položek:

SITC0 – Potraviny a živá zvířata;

SITC1 – Nápoje a tabák;

SITC2 – Suroviny, nepoživatelné suroviny (kromě paliv);
SITC3 – Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály;
SITC4 – Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky;
SITC5 – Chemikálie a příbuzné výrobky;
SITC6 – Tržní výrobky tříděné podle materiálu;
SITC7 – Stroje a dopravní prostředky;
SITC8 – Různé průmyslové spotřební zboží;
SITC9 – Komodity a předměty obchodu jinde neuvedené. [2, 6]

- **Harmonizovaný systém (HS)** – jedná se o víceúčelovou mezinárodní nomenklaturu výrobků. Tato klasifikace zahrnuje asi 5000 skupin komodit, z nichž každá je označena vlastním šestimístným kódem. Položky a čísla se dále dělí do 97 kapitol, které spadají do 21 tříd. Jako základ pro své celní tarify využívá tuto klasifikaci více než 200 zemí a ekonomik.
- **Kombinovaná nomenklatura** – rozšiřuje harmonizovaný systém o kapitoly 98 a 99. V kapitole 98 jsou obsaženy komplexní průmyslové celky. Kapitola 99 zahrnuje obchod s malým množstvím chemikálií, obchod se vzorky zboží atd. [1, 10, 14, II]

3.1.3 Obecné funkce zahraničního obchodu

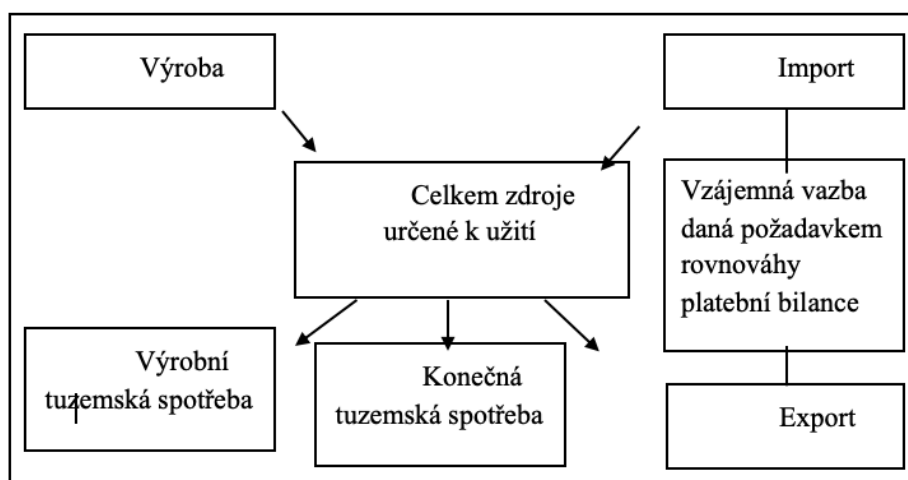
Zahraněční obchod je pro ekonomiky jednotlivých zemí důležitý. Především pro takové ekonomiky, které jsou malé nebo vyspělé a mají vysoký podíl zahraničního obchodu na HDP (tzn. vysoká míra otevřenosti ekonomiky). Fungování zahraničního obchodu se v jednotlivých zemích liší. Roli hraje vyspělost ekonomiky, velikost aj. Nelze tedy obecně říci na stejném principu. Existují však obecně platné funkce zahraničního obchodu: transformační, transmisní, růstová a zahraniční obchod jako brzda ekonomického růstu. [1, 9]

Transformační funkce představuje z historického pohledu původní účel realizace ekonomických vztahů se zahraničím. Docházelo k vyrovnání nedostatečné vybavenosti zemí, kde nebyla dostatečná přírodní a surovinová základna, omezený prostor a nevhodné podnebí. Překonávaly se i ekonomické podmínky, jako je struktura a objem pracovní síly, úroveň užívání technologií, výše investic do vědy a výzkumu a další.

Tato funkce je založena na změně, tedy transformaci, struktury domácí produkce na takovou strukturu, která je žádoucí pro oblast výrobního a spotřebního užití v rámci národní ekonomiky. Importem produktů z jiných států se překlenují nedostatky země. To, jak přesně transformační funkce zahraničního obchodu funguje, je patrné ze schématu 1.

Transformační funkce zahraničního obchodu přispívá k růstu hospodářské vyspělosti dané země a to tak, že zvyšuje efektivitu alokace domácích a zahraničních zdrojů. Uplatňuje se zejména v malých ekonomikách, protože právě ty nemají dostatek potřebných surovinových a přírodních zásob, a právě importem se tento rozdíl eliminuje.

Schéma 1: Transformační funkce zahraničního obchodu

Zdroj: Štěrbová L. a kolektiv – Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století, s. 21

Ze schématu 1 je patrný vztah mezi exportem a importem, jehož výsledkem je buď aktivní nebo pasivní platební bilance. V zájmu státu je, aby byla jeho platební bilance aktivní. Aby tomu tak bylo, musí export převyšovat import do dané země. [1, 2, 9]

Transmisní funkce podněcuje ke zvýšení mezinárodní konkurenceschopnosti dané ekonomiky tím, že se zaměřuje na přenos vědecko-technických znalostí a to informací, kritérií, poznatků a stimulů z externích ekonomik do ekonomiky domácí pro zlepšení rozhodovacích procesů v dané zemi. Jejich přenos může být spojen s hmotnými toky, např. dovoz výrobního zařízení a s ním i spojené technologie nebo se mohou přenášet samostatně (pomocí internetu, mezinárodních konferencí atd.). [1, 9]

Růstová funkce úzce souvisí s utvářením specializačního profilu ekonomiky, což se uplatňuje především v malých ekonomikách, protože jejich struktura je ovlivňována výkonností exportu a konkurenceschopností v zahraničí. Růstová funkce vyjadřuje, že zapojení ekonomiky do mezinárodní dělby práce vede k dosažení úspor národní práce,

a tedy i ke zvýšení tempa růstu nad rozvojové možnosti v rámci izolované národní ekonomiky. Otevřená ekonomika, oproti té izolované, dosahuje vyššího tempa růstu. [1, 2, 11]

Zahraniční obchod jako brzda ekonomického růstu

Zahraniční obchod může při naplnění určitých podmínek a okolností domácí ekonomiku brzdit nebo působit jako činitel, který způsobuje zaostávání ekonomiky. V takovém případě má zahraniční obchod na ekonomiku opačný efekt, kdy rozšiřování snižuje zdroje a národní důchod. Vznikly teorie, které objasňují příčiny podmínek a okolností, při jejichž uskutečnění působí zahraniční obchod jako brzda domácí ekonomiky.

V klasickém období byla vytvořena ochránářská teorie nezralého průmyslu. Autory jsou H. Carey a F. List. Teorie říká, že pokud jsou v zemi průmyslová odvětví, která jsou v počáteční fázi svého vývoje, pak země nemůže konkurovat zahraničním producentům a svobodný obchod v tomto případě bude znamenat ohrožení domácí ekonomiky. Je tedy odůvodňován protekcionismus ze strany státu, ale pouze dočasný, než dané odvětví dozraje do konkurenceschopného stádia.

Existují i novodobější protekcionistické teorie z pozic rozvojových zemí, které navazují na předešlou teorii nezralého průmyslu. Jedná se například o teorii zbídačujícího růstu z poloviny 50. let. Autorem je indický ekonom J. Bhagwati. Teorie se zaměřuje na méně vyspělé země, které exportují monokulturní produkty nebo suroviny a nemají dostatečně vyvinutý zpracovatelský průmysl. Následkem je silně neelastická nabídka těchto produktů či surovin, kdy výrazné snížení ceny způsobí zvýšení nabídky a je tedy nutné navýšit objemy produkce. Problémem je, že tyto produkty jsou nejdůležitější či dokonce jedinou exportní položkou této země. Pokud je tedy pokles cen velký a není vyrovnán zvýšením nabídky, dochází k ekonomickému zaostávání. [11, 12]

3.2 Faktory působící na zahraniční obchod

Zahraniční obchod jednotlivých zemí je odlišný. Utváří se na základě působení mnoha nejrůznějších vlivů, které definují jeho charakter a budoucí vývoj. Vlivy neboli faktory lze rozdělit na objektivní a subjektivní.

Mezi **objektivní faktory** jsou řazeny vlivy geografického rázu jako je poloha země, zda má či nemá daná země přístup k moři, zdali jsou na jejím území hory, nížiny, lesy, pravděpodobnost zemětřesení, zda disponuje splavnými řekami atd. Patří sem také klimatické faktory (množství srážek, rizika záplav, opakující se klimatické extrémny, tajfuny, bouře). Do této skupiny patří také rozsah surovinové základny země (energetické suroviny, voda, těžba kovů atd.).

Veškeré zmíněné faktory jsou pro každou zemi dané a je nutné, aby tyto skutečnosti státy zohledňovaly při tvorbě zásadních národohospodářských koncepcí. Mezi objektivní faktory se řadí také ekonomická vyspělost měst, venkova a jednotlivých oblastí.

Subjektivní faktory jsou takové, které vznikají na základě rozhodnutí státu a státních institucí. Těmito rozhodnutími se stát snaží pozměnit, usměrnit, využít a eliminovat objektivní faktory. V dnešní době rozsah a síla státních zásahů klesá. Ty mohou buď podpořit vývozní úsilí, nebo se naopak mohou stát jeho překážkou. V zásadě existují tyto státní zásahy:

- plány, programy, národohospodářské nebo oborové koncepce;
- daňová politika;
- měnová a finanční politika;
- obchodní politika;
- administrativně-právní nástroje. [7, 17]

3.3 **Zahraničně obchodní politika**

„Zahraničně obchodní politiku lze definovat jako souhrn zásad a opatření, jež stát provádí v oblasti zahraničního obchodu s použitím obchodně politických nástrojů.“ [2]

Zahraničně obchodní politiku si každý jednotlivý stát vytváří sám. Je součástí hospodářské politiky státu a představuje jeden z jejích nástrojů. Stojí vedle dalších významných politik a to fiskální, měnové, sociální atd., které ovlivňují ekonomiku dané země svým působením.

Zahraničně obchodní politika se snaží zajistit optimální vývoj vnitřní ekonomiky státu a tím i národního hospodářství. Právě touto politikou stát ovlivňuje podnikatelské prostředí a vztahy mezi podnikateli na mezinárodní úrovni. Zahraničně obchodní politika

má však i jiné úkoly, ne jen zajistit optimální stav vnitřní ekonomiky, ale působí také na alokaci výrobních zdrojů, obchodní bilanci státu a nepřímo také na inflaci a nezaměstnanost. [2, 14]

„Základní funkcí obchodní politiky tedy je koncipovat potřebné podpůrné prostředí pro prosazování hospodářské strategie země v mezinárodních podmínkách, v soutěži o lepší postavení na zahraničních trzích, ale i účinnější ochranu domácího trhu.“ [18] Směr, kterým se bude ubírat zahraniční obchod dané země, záleží na tom, zda stát dává přednost obchodní politice liberalismu nebo protekcionismu.

Na zahraničně obchodní politiku se však nemusí nahlížet pouze z makroekonomického hlediska. Lze na ni pohlížet i z mikroekonomického pohledu, tedy firem. Ty si také vytvářejí svou vlastní politiku, své strategie a koncepce. Mezi státem a firmami je úzká vazba. Oba subjekty se svým chováním navzájem ovlivňují.

Obchodně politické nástroje, jež stát, lépe řečeno vláda, používají k dosažení cílů a záměrů obchodní politiky, jsou založeny na určitém komplexu zásad, které jsou příznačné pro použití jednotlivých nástrojů. Jedná se o: zásadu recipacity, zásadu národní parity, zásadu rovnosti poskytovaných výhod. Nástroje pro obchodní politiku jsou členěny v zásadě na dvě skupiny: autonomní nástroje a smluvní nástroje. [19, 20]

3.3.1 Autonomní nástroje

Jedná se o jednostranné, autonomní opatření, které stát přijímá z důvodu ochrany domácích výrobců před vnějším prostředím, tedy před zahraniční konkurencí. Na druhou stranu se snaží o podporu tuzemských výrobců při vývozu jejich zboží. Rozhoduje o nich stát. Má je plně ve své kompetenci a na základě svého rozhodnutí je zavádí do obchodní politiky.

Autonomní nástroje obchodní politiky jsou považovány za historicky starší, někdy jsou označovány jako primární. Jejich význam však v současnosti klesá. Důvodem tohoto poklesu je rozvoj mezinárodního obchodu. Naopak roste význam druhé skupiny, a to smluvních nástrojů. Malý význam autonomních nástrojů je patrný i v České republice, kdy více než 95 % obchodu je uskutečňováno prostřednictvím smluvních nástrojů. [21, 2]

Autonomní nástroje jsou obecně členěny do dvou skupin:

- tarifní nástroje, tj. cla, celní kvóty, celní stropy, daně, dávky a poplatky;

- netarifní nástroje, tj. množstevní omezení, opatření v rámci fiskální politiky a devizového režimu, technické překážky. [2]

Clo představuje dávku, která je vybírána za zboží, které přechází přes hranice celního území. Z historického pohledu je clo nejstarším obchodně politickým prostředkem. V určité formě se používá již od středověku. Clo, jak ho známe dnes, bylo zformováno ve Velké Británii. Hlavním důvodem jeho existence byla čistě funkce fiskální, tedy obohatit královskou či státní pokladnu.

Posléze se jeho účel přesunul na funkci ochrannou a funkci kontrolní. Zavedení celní ochrany má dopad na jednotlivé ekonomické subjekty, tedy na stát, výrobce a také na spotřebitele. Cla se rozdělují podle: účelu, směru pohybu zboží a způsobu výpočtu sazby. [2, 22]

Členění cla dle účelu:

- fiskální (či finanční) – účelem těchto cel je zajistit finanční zdroje státu pro financování státních výdajů;
- ochranná (či protekcionistická) – účelem těchto cel je zajistit ochranu domácích výrobců před dovozem zboží od zahraničních konkurentů zejména z třetích zemí.

Členění cla dle směru pohybu zboží:

- dovozní – nejvýznamnější obchodně politický prostředek sloužící zejména k ochranným účelům;
- vývozní – stát je užívá jen zřídka, vývozní cla mohou být finančního charakteru, kdy postihují především hlavní položky vývozu za účelem vyšších příjmu do státní pokladny, nebo mohou být ochranného charakteru, kdy je cílem zkomplikovat vývoz domácích surovin a polotovarů z důvodu podpory průmyslové výroby na domácím trhu;
- tranzitní (či průvozní) – původní účel těchto cel byl fiskální, ovšem s rozvojem dopravy, a to hlavně železniční, došlo ve vyspělých státech k jejich celoplošnému zrušení.

Členění cla dle způsobu výpočtu sazby:

- valorické – je stanoveno na základě určitého procenta z ceny zboží;

- specifické – je vyměřeno na základě pevné částky za fyzickou jednotku (kus, tunu, hektolitr aj.);
- diferencované – má eliminovat nedostatky, které mají valorická a specifická cla;
- smíšené (či kombinované, klouzavé) – je založeno na kombinaci cla valorického a specifického a jeho účelem je odstranit vliv kolísání zahraničních cen na ceny vnitřního trhu země. [22]

Mezi další autonomní nástroje patří celní kvóty, které jsou určeny množstvím zboží (vyjádřeného hmotností, objemem nebo hodnotou), které je propuštěno do volného oběhu za snížené clo. Po překročení této kvóty se již na dovezené zboží v této kategorii nevztahuje žádné zvýhodnění a podléhá vyššímu clu. V rámci Evropské unie jsou aplikovány smluvní kvóty, které se vztahují na dovoz zboží ze třetích zemí. [2, 7]

Celní stropy jsou určeny množstvím zboží, které je za zvýhodněnou celní sazbu vpuštěno do volného oběhu. Od celní kvóty se liší tím, že zvýhodněná celní sazba může být uplatňována i poté, co dojde k překročení stanoveného množství. [7]

3.3.2 Smluvní nástroje

Smluvní nástroje obchodní politiky regulují obchod mezi dvěma nebo více zeměmi, jež jsou smluvními stranami, takovým způsobem, na kterém se dohodly. Takovéto dohody většinou stanovují pravidla pro používání autonomních nástrojů mezi těmito smluvními stranami. Za nejstarší formu smluvních nástrojů je označována mezinárodní smlouva. [2]

Základní členění smluvních nástrojů je na dvoustranné a mnohostranné, což odráží počet zúčastněných stran.

Dvoustranné smluvní nástroje

Jednání se zúčastní jen dvě smluvní strany (tj. státy). Mezi nástroje, které jsou sjednané na základě dvou smluvních stran, patří mezinárodní obchodní smlouvy, obchodní dohody a platební dohody. [22]

„V dnešním pojetí představuje mezinárodní obchodní smlouva rámcovou oficiální dohodu, uzavřenou mezi státy za účelem ustanovení vzájemných práv, reguluje podmínky obchodu a umožňuje orientovat se v obchodních záležitostech na území signatářů.“ [2]

Obchodní dohody, nebo také zbožové dohody, zpravidla vycházejí z mezinárodních obchodních smluv, přímo na ně navazují a upřesňují je. Platební dohody také vychází

z obsahu mezinárodních obchodních smluv, ale k jejich uzavření dochází, pokud v obchodní smlouvě není řešena otázka platebních styků. Předmětem těchto dohod je způsob vzájemného vyrovnání závazků a pohledávek, které plynou z hospodářských vztahů jednotlivých zemí. [22]

Mnohostranné smluvní nástroje

Jednání se zúčastní více než dvě smluvní strany (tj. státy). Mezi mnohostranné smluvní nástroje obchodní politiky patří některé mezinárodní organizace či instituce, které jsou v podstatě založeny na základě smlouvy uzavřené mezi státy. Dále se mezi mnohostranné smluvní nástroje řadí integrační seskupení a mezinárodní surovinové dohody. [22]

Krom členění podle počtu zúčastněných stran je možné smluvní nástroje rozlišovat na základě dalších hledisek. Prvním je dělení dle možností omezení přístupu. Jedná se o smlouvy otevřené, polootevřené a smlouvy uzavřené. V podstatě jde o umožnění či neumožnění zapojení dalších zemí do těchto smluvních vazeb. Druhým je dělení dle předmětu úpravy, kam patří smlouvy zabývající se obchodní spoluprací, ochranou práv duševního vlastnictví, dopravou, přepravou, celní problematikou, vytvářením mezinárodních organizací, unifikací soukromých vztahů atd. [2]

3.3.3 Protekcionismus a liberalismus

V zahraničním obchodě jsou dlouhodobě sledovány dva základní směry, kterými se zahraničně obchodní politika ubírá, liberalismus a protekcionismus. S těmito směry se v čisté podobě, která je níže popsána, v běžné praxi prakticky nelze setkat. Státy si volí jakýsi kompromis, který závisí na historickém vývoji, aktuální celkové ekonomické a politické situaci ve světě, ekonomické úrovni těchto zemí a na řadě dalších faktorů. [1, 2]

Liberální obchodní politika představuje volný obchod. Je s ní spojené snižování celních bariér a redukování všech forem netarifních opatření. Vše směřuje k tomu, aby ekonomika daného státu otevřela svůj domácí trh dalším zemím.

Otevřená ekonomika přináší příliv nového kapitálu a více možností pro domácí výrobce, ale také větší konkurenci ze zahraničí. Volný obchod s sebou nese i pozitiva pro domácí spotřebitele jako jsou nižší spotřebitelské ceny, které nejsou na úkor kvality zboží a také širší výběr. V neposlední řadě má vliv na inflaci. S příchodem zahraniční konkurence na domácí trh se inflace snižuje, protože dochází ke snižování cen. [2, 8]

Zastánci **protekcioismu** prosazují ochranářský přístup domácího trhu. S tím se pojí prosazování obchodních bariér vůči ostatním zemím. Tyto bariéry či zásahy iniciuje stát na základě zákonů, pravidel či jiných obchodněpolitických opatřeních, které stanovil. Stát má v tomto směru silný vliv na domácí ekonomiku. Cílem je ochránit domácí trh, hlavně domácí výrobce před zahraničními konkurenty. Zastánci protekcioismu spatřují jeho výhody zejména v udržení výrobní struktury, potlačení konkurence a zvýšení zaměstnanosti.

Tento směr by měl být uplatňován především v rozvojových státech, kde je průmysl teprve na vzestupu a je označován jako tzv. rodící se průmysl. Vpuštění konkurence by v tomto případě mělo velmi negativní dopady na místní ekonomiku. Došlo by například ke zvýšení nezaměstnanosti v důsledku snížení výrobních kapacit.

3.4 Vývoj zahraničně obchodní politiky České republiky

Ekonomika České republiky je, vzhledem ke své velikosti a typu, relativně malá s vysokou mírou industriálního rozvoje a velmi tržně otevřená. Patří mezi státy, kde je vysoká intenzita zahraničního obchodu, a to především z důvodu vysokých nároků na jeho transformační působení. Z toho plyne značná závislost domácí ekonomiky na vývoji zahraničního obchodu. [24]

3.4.1 Zahraničně obchodní politika ČR před vstupem do Evropské unie

Zahraničně obchodní politika byla po roce 1990 výrazně ovlivněna politickými změnami ve společnosti, které nastaly po listopadu 1989. Tyto události nastartovaly transformaci ekonomiky v České republice, respektive v Československu, která započala v roce 1991. Transformace se týkala přeměny centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. [2]

Zahraničně obchodní politika byla do značné míry ovlivňována uzavřenými dohodami. Od roku 1947 je ČSR členem mezinárodní dohody GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), kdy byla jedním ze zakládajících členů. Důležitým krokem k upevnění pozice zahraničního obchodu pro Československou federativní republiku byl podpis Evropské dohody s Evropským společenstvím (v roce 1991). Dohoda obsahovala kromě části zaobírající se samotným obchodem i ustanovení o volném pohybu kapitálu a pracovních sil, politickém dialogu a hospodářské, finanční a kulturní spolupráci. Dohoda

dále obsahovala harmonogram, který vedl k vytvoření zóny volného obchodu. V rámci této dohody se také Česká republika zavázala k postupnému sblížení svého právního řádu s právním řádem Evropské unie. [2, 23, III]

Pro státy střední a východní Evropy představovala důležitou smlouvu Středoevropská dohoda o volném obchodu (tzv. CEFTA). Smlouva přispěla ke stabilizaci obchodních vztahů mezi signatářskými státy, kterými jsou Česká republika, Slovenská republika, Polsko a Maďarsko (později se přidalo Slovinsko, Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko). K jejímu podepsání došlo 21. prosince 1992. [2]

Velmi významným krokem, který s sebou nesl i obchodní změny a změny v oblasti mezinárodních vztahů, bylo rozdělení Československé republiky na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. Na základě této události byla vytvořena celní unie. Ta vznikla podepsáním Smlouvy o vytvoření celní unie mezi ČR a SR dne 29. října 1992. V platnost vstoupila dne 3. května 1993. Hlavním cílem bylo zachovat co největší intenzitu vzájemných vztahů mezi oběma zeměmi. [22]

V průběhu 90. let bylo zjevné, že se musí české podniky přeorientovat na náročnější západní trhy. Hlavním důvodem byl postupný rozpad východních trhů SSSR a RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci).

Česká republika se v roce 2003 řídila celkem deseti dohodami, které se týkaly volného obchodu a jednou dohodou o celní unii. Kromě dohody CEFTA, Evropské dohody a smlouvy o celní unii se Slovenskou republikou, uzavřela ČR šest dohod o volném obchodu s Litvou, Lotyšskem, Estonskem, Izraelem, Tureckem a Chorvatskem. Stala se také členem Evropského sdružení volného obchodu (EFTA). Kromě těchto zmíněných dohod podepsala Česká republika celou řadu dalších bilaterálních dohod týkajících se společného obchodu. [2]

Česká republika v období transformace své ekonomiky výrazně využívala autonomních opatření zahraničně obchodní politiky. Nejvíce používaným nástrojem byla cla, kterým podléhalo téměř všechno importované zboží. Výjimku mělo jen velmi málo položek. Méně využívaným nástrojem byly celní kvóty. Používaly se i netarifní opatření, která se týkala úředních povolení nebo zákazu exportu do některých zemí (např. Irák, Kuvajt, Jihoafrická republika). [23]

3.4.2 Zahraničně obchodní politika ČR po vstupu do Evropské unie

Na základě Smlouvy o přistoupení, která vstoupila v platnost dne 1. května 2004, se Česká republika stala oficiálním členem Evropské unie a zároveň také součástí celní unie, uplatňované vůči třetím zemím. Vstupem do Evropské unie přestala Česká republika uplatňovat vlastní zahraničně obchodní politiku. Ztratila tím svou suverenitu při její tvorbě. Stala se součástí společné obchodní politiky Evropské unie. [12, 25]

„Společná obchodní politika (Common Commercial Policy) představuje základní nástroj, prostřednictvím kterého EU a její členské státy vyjadřují společný, komunitární postoj k otázkám liberalizace světového obchodu a přijímají dílčí opatření, která jsou uplatňována vůči třetím zemím.“ [2]

Aktivní, které spadají pod oblast společné obchodní politiky, zahrnují:

- tvorbu jednotného celního sazebníku pro členy EU se stejnými tarify uplatňovanými vůči dovozu ze třetích zemí;
- sjednávání nových mezinárodních dohod zajišťují instituce EU;
- jednotný názor na liberalizaci světového obchodu na biletarální a multilaterální úrovni;
- společnou vývozní politiku;
- jednotné ochranné opatření proti dumpingovým dovozům a subvencovaným dovozům ze třetích zemí;
- tvorba společných pravidel v rámci preferenčního systému. [2]

Autonomní a smluvní nástroje Evropská unie využívá k dosažení svých cílů a záměrů týkajících se zahraničně obchodní oblasti a oblasti podpory rozvoje obchodu. **Autonomní nástroje** se dělí na pasivní a aktivní. Používanými aktivními nástroji jsou cla, která mají za úkol chránit trh. Dále kvóty, prokazování původu zboží, zooveterinární opatření při obchodu se zvířaty, krmivy či potravinami živočišného původu, fytosanitární opatření pro zboží rostlinného původu atd.

Aktivní nástroje slouží k podpoře exportu a přímé podpoře exportérů. Česká republika má sestavenou Exportní strategii na období 2012-2020, kde jsou všechny aktivní nástroje uvedeny. Proexportní politika má za cíl zlepšení služeb státu pro české exportéry. [17]

Kromě těchto prostředků se využívá ještě tzv. **obranných nástrojů**, které zajišťují ochranu vnitřního trhu EU. Řadí se sem antidumpingová, vyrovnávací a obchodně-politická ochranná opatření. Všechny se týkají nekalých obchodních praktik a nežadoucích dovozů ze třetích zemí. [2]

Evropská unie v rámci **smluvních nástrojů** podstupuje mnohostranná jednání, která se většinou odehrávají na poli Světové obchodní organizace (WTO) nebo Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Dvoustranná jednání probíhají mezi EU a jedním státem ze třetích zemí. Mezinárodní obchodní dohody jsou rozlišovány na preferenční a nepreferenční.

Preferenční dohody jsou výhodnější z hlediska oboustranné výměny zboží, lehčího přístupu na trh druhé strany a větší vlastní otevřenosti. Nepreferenční dohody se uplatňují na dovoz ze států, které se řadí mezi nejvyspělejší ekonomiky světa. Patří sem: USA, Austrálie, Kanada, Japonsko, Nový Zéland, Hongkong, ČLR, Tchaj-wan, Korejská republika a Singapur. [IV]

Dalším důležitým mezníkem po vstupu ČR do EU, byl vstup do schengenského prostoru (21. prosince 2007). Schengenský prostor je prostor, ve kterém je volný pohyb osob a je i prostorem svobody, bezpečnosti a práva. Schengenský prostor přinesl pro Českou republiku možnost překračování pozemních hranic bez kontrol a zastavení. To samé platí i pro zboží českých výrobců, které mohlo překročit hranice bez kontrol. Zjednodušil cestování zahraničním návštěvníkům, kteří mají možnost získat od České republiky krátkodobá víza s platností pro celý schengenský prostor. [39]

3.4.3 Celní politika České republiky

Celní politika je úzce spjata se zahraničně obchodní politikou. V 90. letech v návaznosti na transformaci ekonomiky docházelo ke změnám i v této politice. Změny se týkaly především institucionální stránky a samotné realizace celnictví.

Po rozpadu ČSFR převzala Česká republika všechny součásti celního systému federace. Tento systém již směřoval ke vzájemnému souladu s Evropskou unií. Od roku 1993 upravoval celnictví zákon č. 13/1993 Sb., který představil nový celní sazebník. Ten již pro třídění zboží používal nomenklaturu celního sazebníku Evropské unie. V novém celním zákonu bylo dále uvedeno nové postavení celních orgánů a jejich kompetence.

Celní správu tvořila soustava celních orgánů. Tím nejvýše postaveným bylo Generální ředitelství cel. Dalšími orgány celní správy byly celní ředitelství a celní úřady. Rozsah jejich působnosti nebyl jen v celní oblasti, ale také ve správě daní (spotřebních, z přidané hodnoty a silniční). Dále byla celní správa odpovědná za správu poplatků spojených s dovozem a vývozem. [2, 12]

„Celní zákon stanovil, že území České republiky je celním územím, a to včetně vnitrozemských vod a vzdušného prostoru nad tímto územím. Celní území se dělilo na celní pohraniční pásmo a celní vnitrozemí. Celní pohraniční pásmo představovalo část celního území, jehož hranice byla vymezena vzdušnou čarou ve vzdálenosti do 25 km od státních hranic do vnitrozemí a kruhem o poloměru 25 km okolo celních letišť.“ [12]

Česká republika se v průběhu následujících let stále více integrovala do Evropské unie. V roce 1993 vstoupila do skupiny Světové banky a v roce 1995 do OECD a WTO. Byly zjevné tendence ČR stále více se prosazovat na zahraničních trzích a ve světové ekonomice. Podpisem Evropské dohody docházelo ke snižování celních sazeb vůči zboží, které bylo předmětem obchodu mezi ČR a EU. To vše směřovalo k přistoupení k Evropské unii. [2]

Po vstupu do EU se odehrály velmi důležité změny týkající se zahraničního obchodu. Vnitřní hranice členských států byly odstraněny a celé území České republiky se stalo součástí celní unie a společné obchodní politiky EU. [21]

Celní správě ČR se tímto snížilo množství výkonových ukazatelů v celním odbavování zboží. Avšak došlo k navýšení činností v jiných oblastech, které Celní správa nově začala spravovat. V současnosti vykonává celní dohled v rámci jednotného celního území Evropské unie, spravuje spotřební a energetické daně, vybírá a vymáhá peněžité plnění uložena jinými správními úřady. V její kompetenci je také dohled nad ochranou přírody (dovoz a vývoz flóry), duševních práv na území ČR, historických předmětů (kontrola při přepravě) atd. Celní správa ČR po rozšíření působnosti slouží jako charakterově univerzální kontrolní a dozorový státní orgán, a to v rámci České republiky. [26, VIII]

3.5 Platební bilance

Platební bilance je statistický záznam veškerých hospodářských transakcí, které se uskutečnily v průběhu určitého období (rok, čtvrtletí či měsíc) mezi subjekty dané země (tj. rezidenty) a subjekty ze zbytku světa (tj. nerezidenty). Tyto transakce, jež mají podobu finanční i nefinanční, probíhají mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Vztahují se na zboží, služby, důchody, transfery, finanční operace, krátkodobý kapitál, dlouhodobý kapitál a devizové rezervy. Tím se platební bilance liší od obchodní bilance, která postihuje pouze toky zboží mezi domácí ekonomikou a zahraničím.

Platební bilance podává informace o vztazích dané země se zahraničím, ale také o celkovém stavu a výkonnosti ekonomiky. Je jakýmsi ukazatelem ekonomického vývoje a vnější ekonomické rovnováhy. Sestavování platební bilance má na starosti Česká národní banka na základě metodiky Mezinárodního měnového fondu a Evropské centrální banky. Platební bilance má horizontální a vertikální strukturu. [27, 28]

Horizontální struktura obsahuje následujících pět částí:

- běžný účet;
- kapitálový účet;
- finanční účet;
- saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly;
- změna devizových rezerv.

Položka **běžný účet** je tvořena:

- obchodní bilancí – obsahuje export a import zboží;
- bilancí služeb – obsahuje export a import služeb;
- bilancí výnosů – je tvořena výnosy z dvou faktorů, a to práce a kapitálu, které jsou ve vlastnictví dané země, ale jsou zapojeny v zahraničí a naopak (konkrétně jde o mzdy, zisky, úroky a dividendy);
- běžnými převody – obsahují jednosměrné převody (příspěvky mezinárodním organizacím, dary, příjmy či platby Evropské unii atd.). [15]

V rámci položky **kapitálový účet** jsou zaznamenávány kapitálové transfery. Jedná se o obchody s nehmotnými statky jako jsou ochranné známky, patenty, licence, autorská

práva apod. a dále také prominutí dluhů. Kapitálový účet představuje méně významnou položku v platební bilanci.

Položku **finanční účet**, která zachycuje čistou změnu finančních aktiv a závazků rezidentů v zahraniční (a také nerezidentů v domácí ekonomice), tvoří pět následujících složek:

- přímé investice – zachycují přímé investice domácích investorů v zahraničí a také přímé investice ze zahraničí v domácí ekonomice (jedná se o investice, které investorovi zajistí významný vliv na chod společnosti);
- portfoliové investice – zachycují investice do majetkových a dluhových cenných papírů, které nelze zařadit mezi přímé investice;
- finanční deriváty – zachycují termínované kontrakty, forwardy a opce;
- ostatní investice – zachycují přijímané či poskytované úvěry.

Saldo chyb a opomenutí zahrnuje statisticky neidentifikovatelné toky, nepřesnosti v evidenci a metodické problémy. Tento účet zajišťuje v celkové bilanci vyrovnanost. Kurzové rozdíly, které vznikají při obchodu se zahraničím v jiné měně, zachycuje položka **kurzové rozdíly**. [15, 27]

Mezi devizové rezervy patří likvidní zahraniční aktiva, která spravuje centrální banka. V České republice má zmíněná aktiva ve vlastnictví Česká národní banka. Likvidními aktivy je myšleno monetární zlato, zvláštní práva čerpání, rezervní pozice u Mezinárodního měnového fondu a krátkodobá aktiva ve vztahu k zahraničí (např. vklady, valuty, cenné papíry). Centrální banka je využívá jako zdroj přímého financování platební nerovnováhy. Právě změny těchto devizových rezerv zahrnuje položka **změna devizových rezerv**. Znaménkem mínus se v platební bilanci zachycuje zvýšení těchto rezerv a znaménkem plus se zachycuje jejich snížení. [29]

Vertikální struktura platební bilance zachycuje jednotlivé transakce dvakrát, jako kreditní a debetní operace, obdobně jako v podvojném účetním zápisu. Vedle těchto dvou sloupců je sloupec salda, ve kterém se uvádí rozdíl mezi kreditními a debetními operacemi.

Kreditní operace zpravidla zaznamenávají příliv aktiv do ekonomiky. Mezi takové operace patří vývoz zboží a služeb, pokles zahraničních aktiv, příliv důchodů z výrobních faktorů ze zahraničí a nárůst závazků dané země vůči zahraničí.

Jako **debetní** jsou označovány ty operace, která zachycují odliv aktiv z domácí ekonomiky do zahraničí. Jedná se o dovoz zboží a služeb, odliv důchodů z výrobních faktorů v domácí ekonomice, splácení závazků atd. [15]

3.6 Statistika zahraničního obchodu

Zahraniční obchod České republiky po vstupu do Evropské unie sestává z vnitroujního obchodu, který se odehrává pouze mezi členskými státy EU, a obchodu se státy mimo EU. Obě obchodní oblasti mají vlastní systém, ve kterém se evidují exporty a importy.

Intrastat zaznamenává vnitroujní obchod mezi ČR a členskými státy EU. Aby bylo zboží zachyceno, musí skutečně přestoupit přes státní hranici ČR. Data z něj jsou každý měsíc poslána Eurostatu, který je statistickým úřadem pro celou Evropskou unii.

Extrastat zaznamenává pohyb mezi členskými zeměmi EU a třetími zeměmi. Sběr dat se provádí na základě údajů z Jednotných správních dokladů, jimiž je zboží propuštěno do celního režimu. V systému existuje několik výjimek a to: zboží patřící do svobodného celního pásma, zboží patřící do svobodného celního skladu, zboží propuštěné do celního režimu uskladňování v celním skladu, režimu dočasného použití a zpětného vyvezení.

Český statistický úřad rozlišuje dva pojmy: zahraniční obchod se zbožím a pohyb zboží přes hranice. Důvodem pro existenci obou pojmů je legislativní úprava, které plyne ze vstupu ČR do EU, kdy zahraniční obchod se zbožím představuje novou alternativu k pohybu zboží přes hranice. Statistika pohybu zboží přes hranice má možnost se opírat pouze o to, kdy zboží skutečně přejde přes hranice ČR. O následných transakcích mezi rezidenty a nerezidenty, které se uskutečňují až po dovozu zboží přes hranice, či předchází vývozu do zahraničí, již nemá informace. Zahraniční obchod se zbožím vypovídá o dovozu a vývozu mnohem lépe. Sleduje skutečný obchod se zbožím realizovaný mezi rezidenty a nerezidenty, kdy dochází ke skutečné změně vlastnictví. Mimo jiné se opírá také o daňová přiznání k DPH.

„Odhad vývozu a dovozu v zahraničním obchodu se zbožím vychází z úpravy dat o pohybu zboží přes hranice. Vylučuje zboží, které je přesouváno do/z území České republiky zahraničními subjekty a naopak zohledňuje obchod, který probíhá mezi českými a zahraničními subjekty na území ČR.“ [VII]

Zahraníční obchod se zbožím za dovoz považuje:

- hodnotu dovozu hlášená při přechodu přes hranice přímo rezidenty;
- hodnotu prodaného zboží zahraničními subjekty na území ČR.

Zahraníční obchod se zbožím za vývoz považuje:

- hodnotu vyvezeného zboží, která je hlášená přímo rezidenty při přechodu přes hranice ČR;
- hodnotu nakoupeného zboží zahraničními subjekty na území ČR.

Přechodem z pohybu zboží přes hranice k zahraničnímu obchodu jsou nejvíce ovlivněny obchodní činnosti nerezidentů, tedy nejvíce počítače, elektronická zařízení, stroje a motorová vozidla. Data od nerezidentů jsou upravena a transakce hlášené nerezidenty do Intrastatu či Extrastatu jsou zatíženy koeficientem, jehož hodnota se odvíjí od směru obchodu, druhu komodity a celkové hodnoty.

Sběr dat v ČR provádí Generální ředitelství cel. Data o zahraničním obchodu jsou dále zpracovávána a kontrolována Českým statistickým úřadem. ČSÚ výsledky dále třídí do dvou zmíněných systémů, Intrastatu a Extrastatu. Statistika zahrnuje zboží, které znamená přírůstek nebo úbytek materiálových zásob ČR. Aby bylo zboží zaznamenáno musí vstoupit nebo opustit hospodářské území ČR. Do statistiky se řadí klasické obchodní operace, výměnné a bezplatné obchody, finanční leasing, zboží na vládní účet, poštovní zásilky, transakce nerezidentů na území ČR atd. [VII]

4 Metodika

Časové řady

Časová řada je posloupnost uspořádaných údajů, která je obvykle uspořádaná od minulosti do přítomnosti, a každý údaj se vztahuje k určitému časovému bodu nebo k časovému intervalu. Úkolem analýzy časových řad je popsat v určitém časovém období dynamiku vývoje sledovaných jevů a také předpovědět chování sledovaných jevů v budoucnosti. Časové řady se člení z hlediska charakteru ukazatele, periodicity sledovaného ukazatele, druhu sledovaných ukazatelů a způsobu vyjádření sledovaných ukazatelů.

Podle charakteru ukazatele se časové řady dělí na:

- okamžikové – jedná se o řady ukazatelů vztahujících se k určitému datu (okamžiku);
- intervalové – jedná se o údaje za určitý časový interval (den, týden, měsíc, rok).

Podle periodicity sledovaného ukazatele se časové řady dělí na:

- krátkodobé – periodicitu zaznamenávání údajů je týdenní, měsíční nebo čtvrtletní (tj. do jednoho roka);
- dlouhodobé – periodicitu zaznamenávání údajů je jeden rok a delší.

Podle druhu sledovaných ukazatelů se časové řady dělí na:

- časové řady původních hodnot – jedná se o časové řady neupravených hodnot ukazatelů;
- časové řady odvozených charakteristik – jedná se o časové řady, které se získají výpočtem (průměr, součet, podíl, funkce atd.) z jedné nebo více časových řad původních hodnot.

Podle způsobu vyjádření sledovaných ukazatelů se časové řady dělí na:

- časové řady naturálních ukazatelů – ukazatel je vyjádřen v naturálních jednotkách (např. kg, l, tuna);
- časové řady peněžních ukazatelů.

Prvotní rozčlenění časových řad je velmi důležité pro další práci s nimi. Nejedná se jen o prosté definiční vymezení druhů, ale význam členění spočívá především ve

vyjádření rozdílností v obsahu sledovaných ukazatelů. Tyto rozdílnosti mají mnohdy specifické statistické vlastnosti. [31, 32, 33]

Srovnatelnost údajů v časové řadě

Před statistickou analýzou časových řad je nutné ověřit, zdali jsou jednotlivé údaje srovnatelné z hlediska:

- věcného – obsahové vymezení ukazatelů musí být stejné, v opačném případě s nimi nelze dále pracovat. Může nastat situace, kdy stejně nazývané ukazatele nemusí být také stejně obsahově vymezené. V průběhu času může dojít ke změnám v jejich obsahovém vymezení a takové časové řady se stávají nesrovnatelnými;
- prostorového – ukazatele se musí vázat ke stejnému geografickému území či ke stejné organizační struktuře;
- časového – ukazatele lze srovnat jen, pokud jsou intervaly stejně dlouhé, což se týká intervalových časových řad;
- cenového – týká se peněžních ukazatelů, u kterých je nutné použít buď ceny běžné nebo ceny stálé. [34]

Elementární charakteristika časových řad

Tyto charakteristiky slouží ke zkoumání dynamiky vývoje časových řad, tedy pro informaci o rychlosti změn hodnot sledovaného ukazatele v určitém sledovaném období. Nejpoužívanějšími a zároveň nejběžnějšími charakteristikami jsou absolutní a relativní charakteristiky a bazický index.

Absolutní charakteristiky – pro porovnání absolutních hodnot jednotlivých členů časové řady.

První diference (absolutní přírůstek) – charakterizuje absolutní přírůstek či úbytek hodnoty daného ukazatele v určitém období t proti bezprostředně předcházejícímu období $t-1$, tj. rozdíly sousedních pozorování řady. Celkem je $n-1$ prvních absolutních diferencí.

$$d_{yt} = y_t - y_{t-1}, \text{ kde } t = 2, 3, \dots, n \quad (4.1)$$

Druhá diference – získá se rozdílem dvou sousedních absolutních přírůstků a charakterizuje absolutní zrychlení nebo zpomalení vývoje ve zkoumané časové řadě. Udává, o kolik byl následující přírůstek větší či menší nežli předešlý. Celkem je $n-2$ druhých absolutních diferencí.

$$d^2_{yt} = d_{yt} - d_{yt-1}, \text{ kde } t=3, \dots, n \quad (4.2)$$

Relativní charakteristiky – jsou bezrozměrnými veličinami a porovnávají růst či pokles hodnot v časové řadě, jsou zpravidla vyjádřeny v procentech.

Koeficient růstu – charakterizuje relativní postupnou rychlost změn hodnot v časové řadě, tj. poměr mezi danou hodnotou v období t a $t-1$.

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}}, \text{ kde } t = 2, 3, \dots, n \quad (4.3)$$

Pokud se koeficient růstu vyjádří v procentech, tak udává tempo růstu.

Průměrný koeficient růstu – určuje se jako geometrický průměr temp růstu za celou časovou řadu. Má smysl počítat ho pouze tehdy, pokud časová řada vykazuje v podstatě monotónní vývoj, tj. stálý růst nebo pokles. Tento koeficient určuje relativní postupnou změnu během celého sledovaného období.

$$k = (k_2 * k_3 * \dots * k_n)^{\frac{1}{n-1}} \quad (4.4)$$

Bazický index – slouží ke zjištění změn v časové řadě vzhledem k základnímu (bazickému) období, což je nejčastěji první člen řady.

$$B_i = \frac{y_t}{y_1} * 100 (\%) \quad (4.5) [32, 34]$$

Modelování časových řad

Při volbě metody pro analýzu časové řady se bere v úvahu mnoho faktorů. Mezi nejdůležitější patří:

- účel analýzy – kterým nejčastěji bývá rozpoznání mechanismu generování hodnot a předpověď budoucího vývoje časové řady;
- typ časové řady – která nám značně omezí výběr vhodné metody, neboť pro určité časové řady jsou vhodné jen některé metody;

- zkušenost statistika – který provádí analýzu časové řady a jeho vybavenost ve smyslu výpočetní techniky a dostupných programů.

Základní princip modelování časové řady je založen na předpokladu, že jediný faktor dynamiky ukazatele shromážděného v časové řadě představuje čas. Takové modely se nazývají jednorozměrné. Představují nejjednodušší a nejpoužívanější koncepci modelování časové řady reálných hodnot y_t ve tvaru některé elementární funkce času.

Jednorozměrný model lze zapsat ve tvaru:

$$\begin{aligned} y_t &= f(t, \varepsilon_t), & Y_t &= f(t), & (4.6) \\ y_t &= Y_t + \varepsilon_t, \\ \varepsilon_t &= y_t - Y_t, \end{aligned}$$

kde y_t je reálná hodnota ukazatele v čase t , $t = 1, 2, \dots, n$, Y_t je modelovaná (teoretická) hodnota ukazatele v čase t a ε_t je hodnota náhodné složky v čase t .

K jednorozměrnému modelu (4.6) lze přistoupit čtyřmi způsoby:

- pomocí klasického (formálního) modelu,
- pomocí Boxovy-Jenkinsovy metodologie,
- pomocí lineárních dynamických modelů,
- pomocí spektrální analýzy časových řad.

Klasický model je pouze popisem jednotlivých složek časové řady jako forem pohybu, nikoli poznáním příčin. [33,37]

Dekompozice časových řad pomocí klasického modelu vychází z předpokladu, že daná časová řada obsahuje čtyři složky. Složky časového pohybu jsou:

- trendová T_t – dlouhodobá a hlavní vývojová tendence časové řady, která může být rostoucí, klesající nebo konstantní;
- sezónní S_t – pravidelně se opakující odchylka od trendové složky, která se vyskytuje s periodicitou kratší než jeden rok nebo jeden rok;
- cyklická C_t – pravidelně se opakující odchylka od trendové složky, která se vyskytuje s periodicitou delší než jeden rok;
- náhodná ε_t – zbývá po vyloučení všech předešlých složek a nelze ji popsat žádnou funkcí času. Vzniká působením vedlejších, náhodných a nepostižitelných faktorů.

Souběžná existence všech čtyř složek však není podmínkou a u některých časových řad mohou v jejich dekompozici některé složky chybět.

Zápis a rozklad časové řady na jednotlivé složky může být dvojího typu:

- aditivní tvar

$$y_t = T_t + S_T + C_t + \varepsilon_t y_t \quad (4.7)$$

- multiplikativní tvar

$$y_t = T_t * S_T * C_t * \varepsilon_t \quad (4.8)$$

Časové řady lze rozdělit na periodické, které obsahují všechny čtyři výše zmíněné složky, a neperiodické, které mají pouze trend a náhodnou složku. Časové řady, které nevykazují žádný trend nazýváme stacionárními a mohou být periodické či neperiodické.

Dekompozice časové řady na jednotlivé složky umožňuje poznat zákonitosti v chování řady lépe než v původní nerozložené formě. [32, 33]

Analýza trendu

Klasickým způsobem, jak popsat trend časové řady, je její vyrovnaní (vyhlazení) matematickou funkcí (křivkami). Tímto lze získat informaci o charakteru vývoje analyzovaného ukazatele v čase a následně je možné modelovat i budoucí vývoj trendu, ale pouze v takovém případě, kdy se jeho charakter nezmění.

Vyrovnaní se provádí nahrazením časové řady empirických hodnot y_1, y_2, \dots, y_n řadou hodnot bez periodického a náhodného kolísání. Znamená to tedy, že při vyrovnavání časových řad se odstraňují sezónní, cyklické a náhodné fluktuace a zjištěné hodnoty jsou poté nahrazovány hodnotami teoretickými, které jsou již očištěny od zmíněných ostatních vlivů. Nejčastěji používanými postupy pro vyrovnaní časových řad jsou grafické, mechanické a analytické vyrovnaní.

Grafické vyrovnaní přes svou jednoduchost často přinese postačující očištění časové řady od ostatních vlivů okolo trendu. Z toho důvodu těmto metodám někteří statistici dávají přednost před výpočetními metodami. Tato metoda se doporučuje použít při předběžné analýze časové řady, kdy je důležité se správně rozhodnout o výběru některé objektivnější metody. Metody založené na grafickém znázornění neposkytují dostatečný základ pro konstrukci budoucího vývoje časové řady, jelikož na základě grafického zobrazení je možné, že každý z posuzujících dojde k různým závěrům. Je proto důležité tyto předpoklady podložit pomocí statistických metod.

Mechanické vyrovnání časových řad využívá klouzavé průměry, které nahradí původní hodnoty časové řady průměrem z nich vypočtených. Využívá se u delších časových řad, které nelze vyrovnat jedinou trendovou funkcí (je však možné využít matematické křivky pro vyrovnání časové řady v krátkých úsecích). Výhodou této metody je její jednoduchost a snadná interpretace. Mezi nevýhody patří značná nepřesnost a nemožnost předvídat vývoj časové řady v budoucnu.

Analytické vyrovnání je založené na vystižení trendu pomocí určité funkce času o známém analytickém tvaru. Pro vyrovnání je použita taková funkce, která co nejlépe vyhovuje jejímu průběhu. Výběr je založen na rozboru původním pozorovaných hodnot. [32, 33, 34, 37]

Trendové funkce

Trendové funkce patří mezi neadaptivní metody, kdy se vychází z předpokladu, že se trend po celou sledovanou dobu nemění.

K popisu neperiodických časových řad se využívá taková trendová funkce, která je z matematického hlediska jednoduchá. Tím se rozumí zejména minimální počet členů v rovnici, minimální možná mocnina argumentu, linearita v parametrech, spojitost a minimální počet extrémů a inflexních bodů. Těmto vlastnostem odpovídají následující trendové modely:

$$\text{Lineární} \quad T_t = a + bt \quad (4.10)$$

$$\text{Kvadratická} \quad T_t = a + bt + ct^2 \quad (4.11)$$

$$\text{Logaritmická} \quad T_t = a + b * \log t \quad (4.12)$$

$$\text{Exponenciální} \quad T_t = a * b^t \quad (4.13)$$

$$\text{Mocninná} \quad T_t = a * t^b \quad (4.14)$$

$$\text{Odmocninná} \quad T_t = a + b\sqrt{t} \quad (4.15)$$

$$\text{Kombinovaná} \quad T_t = a + bt + c\sqrt{t} \quad (4.16)$$

$$\text{Logistická} \quad T_t = \frac{k}{1 + e^{a+bt}} \quad (4.17)$$

Strukturální parametry trendové funkce se odhadnou pomocí metody nejmenších čtverců, u které se požaduje, aby součet čtverců reziduí jednotlivých hodnot časové řady od trendu byl co nejmenší.

$$\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2 = \min \quad (4.18)[32]$$

Výběr vhodného modelu trend

Nejvhodnější matematickou funkci pro analyzovanou časovou řadu lze určit předběžným rozborem pomocí grafického záznamu řady a také na základě věcné analýzy. Taková analýza poskytne informaci o základní tendenci ve vývoji analyzovaného ukazatele, ale jen v hrubých rysech a z toho důvodu není dostačující pro volbu vhodného typu trendové funkce.

Proces odhadu parametrů se týká také stochastické struktury, jinak řečeno míry shody. Tyto parametry podávají informaci o stupni souladu empirických a teoretických hodnot a jsou významné při verifikaci modelu. Čím více se hodnoty shodují, tím je daná trendová funkce vhodnější. Pomocí těchto parametrů je možné vybrat nejvhodnější model trendu a ověřit jeho vhodnost pro budoucí predikci. Mezi standardní ukazatele patří index determinace a index korelace.

Index determinace je bezrozměrné číslo ležící v intervalu $0 \leq I^2 \leq 1$. Čím je jeho hodnota blíže jedné, tím model lépe vystihuje zkoumaný jev. Pokud se ale hodnoty indexu blíží více nule, tím je soulad s časovou řadou menší. Index udává, z kolika procent variabilita nezávisle proměnné vysvětluje variabilitu závisle proměnné.

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y}_t)^2} \quad (4.19)$$

Index korelace se získá druhou odmocninou indexu determinace.

$$I = \sqrt{I^2} \quad (4.20)$$

Index korelace se interpretuje obdobně jako index determinace, tedy čím je jeho hodnota blíže jedné, tím lépe bude tento model vystihovat reálný vývoj zkoumaného jevu. Stejně jako index determinace, i tento ukazatel hodnotí stupeň shody modelu s empirickými údaji.

Výše uvedená kritéria volby trendové funkce patří mezi kritéria interpolační. Vhodný trend časové řady je vyhledáván na základě analýzy jejího minulého chování. Pokud je smyslem popisu trendu konstrukce extrapoláčních prognóz budoucího vývoje, je vhodné použít některé z extrapoláčních kritérií např. Theilův koeficient.

Jedná se o ukazatel, který měří kvalitu prognózy. Srovnává nově získaná data (predikovaná data) se skutečnými hodnotami. Stanovuje poměr mezi velikostí odchylek predikovaných hodnot a velikostí skutečné hodnoty.

$$T_H^2 = \frac{\sum_{j=1}^D (y_{N+j} - \hat{P}_j)^2}{\sum_{j=1}^D y_{N+1}^2}, \quad (4.21)$$

$$T_H = \sqrt{T_H^2 * 100} \quad (\%), \quad (4.22)$$

kde N – délka časové řady použitá pro odhad (po zkrácení), D – zkrácení časové řady a \hat{P}_j – extrapolace na j období.

Pokud je koeficient menší než 5 %, lze chybu považovat za malou a vybraný model může být využit pro tvorbu kvalitní prognózy. Jestli se koeficient pohybuje v rozmezí 5 % až 10 % lze odvozenou prognózu považovat stále za vyhovující. Pokud však hodnota koeficientu přesáhne 10 % je daný model pro odvozování prognóz nevhodný. [33]

Pro zhodnocení kvality zkonstruovaných predikcí se také využívá souhrnných kritérií, která umožňují posoudit vývoj predikcí v čase souhrnně. Je možné s nimi vyhodnotit i vhodnost výběru zvolené trendové funkce. Patří mezi kritéria interpolační a jsou v současnosti implementována do nejrozšířenějších statistických programů. Jedná se například o:

1. Střední absolutní procentuální chybu M.A.P.E. (Mean Absolute Percent Error)

$$M.A.P.E. = \frac{1}{n} \sum_{t=1}^n \frac{(y_t - y'_t)}{y_t} * 100 \quad (4.21)$$

Hodnota kritéria je vyjádřena v procentech. Použitelnost modelu se vyhodnotí na základě zařazení příslušného výsledku do následujících intervalů použitelnosti:

- MAPE < 5 %: výsledný model je vysoce kvalitní a téměř přesné jsou i odvozené prognózy;
- 5 % < MAPE < 10 %: výsledný model je vhodný, ale není tak přesný;
- MAPE > 10 %: výsledný model není kvalitní ani přesný pro odvozování prognóz.

Hodnota MAPE se pohybuje ve vazbě na danou situaci. Obecně není stanovena pevná hranice výsledné výše kritéria, a i model s vyšším MAPE může vést k dobré predikci.

2. Střední čtvercová chyba odhadu M.S.E. (Mean Squared Error)

$$M.S.E. = \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - \hat{r}_t)^2}{n} \quad (4.22)$$

Vyjadřuje případnou systematickou chybu odhadu. Hodnoty blíže nule je možné považovat za lepší, nemusí být však pravidlem. [32, 33, 35]

Adaptivní přístupy k modelu časové řady

Doposud bylo uvažováno, že v průběhu sledovaného období se parametry modelu nemění, a proto se využívaly neadaptivní metody. Existují však přístupy k modelu časové řady, které uvažují proměnlivé parametry, tzv. adaptivní techniky. Adaptivní modely také vycházejí z předpokladu, že pro konstrukci budoucího vývoje časové řady jsou nejcennější nejnovější pozorování a jsou jim přiřazeny největší váhy. Dřívější pozorování jsou buď úplně vyřazena a nebo jim jsou přiděleny menší váhy.

System váh se tvoří za pomoci vyrovnávacích konstant, které mají hodnoty v intervalu $< 0, 1 >$. Optimální hodnota se poté hledá za pomoci „metody pokusů a omylů“ a za vhodnou se považuje ta, která minimalizuje vhodně zvolenou chybu odhadu.

Mezi adaptivní přístupy se řadí Brownovy modely exponenciálního vyrovnání, které se dělí na tři základní varianty:

- jednoduché exponenciální vyrovnání – kdy lze reálně předvídat, že v průběhu časové řady existují krátká období, ve kterých je trend konstantní;
- dvojitě exponenciální vyrovnání – ve kterém je trend v krátkých úsecích časové

řady vytvářeny lineární funkcí;

- trojitě exponenciální vyrovnávání – kdy lze předpokládat, že existují krátká časová období, ve kterých je trend modelován pomocí kvadratické funkce. [32, 33, 34, 38]

Extrapolace časových řad

Analýza časových řad neumožňuje pouze popis zákonitostí ve vývoji sledovaných ukazatelů, ale umožňuje také predikci (odhad) jejich budoucího vývoje. Nejvyužívanější je extrapolační metoda.

Pomocí extrapolace lze vyjádřit další vývoj časové řady do budoucna, předpokládá se tedy, že zákonitosti vývoje v minulosti se přenesou do budoucna. Jedná se o jakési prodloužení (extrapolaci) časové řady. Extrapolace je také označována termínem „předpověď“.

Pomocí vybrané trendové funkce, která byla vhodně otestována a byla určena jako vyhovující k použití pro další predikci, lze vypočítat bodovou či intervalovou předpověď. Intervalová předpověď představuje interval, ve kterém se může s předem danou pravděpodobností ($\alpha=0,05$) odhadovaná hodnota nacházet.

$$P (y'_{n+k} - \Delta \leq u_{n+k} \leq y'_{n+k} + \Delta) = 1 - \alpha, \text{ kde} \quad (4.26)$$

$$\Delta = t_{\alpha}^{(n-2)} * s_y * \sqrt{(1 - I^2) * \frac{n(n^2-1)+12k^2}{(n^2-1)(n-2)}},$$
$$s_y^2 = \frac{\sum y_t^2}{n} - (\bar{y}_t)^2.$$

Bodová předpověď je vyjádřena jediným číslem. Získá se dosazením časové proměnné t do nejvhodnější trendové funkce.

Metoda extrapolace má výhodu ve výpočetní jednoduchosti, snadné interpretovatelnosti a také faktu, že k analýze a prognóze postačí pouze informace o minulém vývoji jevu. Nebere však v úvahu náhlou změnu. Předpokládá, že dosavadní vývoj bude pokračovat i v budoucnu, což není vždy pravda. [35, 36]

5 Vlastní práce

5.1 Vývoj celkového obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018

Jedním ze základních ukazatelů vývoje zahraničního obchodu je obrat, který představuje součet dovozu a vývozu za dané sledované období, v tomto případě jeden rok.

Tabulka 1 Obrat zahraničního obchodu a jeho elementární charakteristiky v letech 2003-2018

Rok	Obrat v mil. Kč	Meziroční změna v mil. Kč	Tempo růstu (%)	Bazický index 2003
2003	2 811 631	x	x	100,00 %
2004	3 471 753	660 122	23,48	23,48 %
2005	3 698 548	226 795	6,53	31,54 %
2006	4 249 386	550 838	14,89	51,14 %
2007	4 870 552	621 166	14,62	73,23 %
2008	4 880 223	9 671	0,20	73,57 %
2009	4 127 659	-752 564	-15,42	46,81 %
2010	4 944 354	816 695	19,79	75,85 %
2011	5 566 254	621 900	12,58	97,97 %
2012	5 839 486	273 232	4,91	107,69 %
2013	5 998 189	158 703	2,72	113,33 %
2014	6 828 456	830 267	13,84	142,86 %
2015	7 360 249	531 793	7,79	161,78 %
2016	7 468 714	108 465	1,47	165,64 %
2017	8 046 020	577 306	7,73	186,17 %
2018	8 427 018	380 998	4,74	199,72 %
Průměrné tempo růstu obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018				7,76 %

Zdroj: vlastní zpracování, data z ČSÚ

V roce 2003, před vstupem České republiky do Evropské unie, byla celková hodnota obratu zahraničního obchodu 2 811 631 mil. Kč (viz Tabulka 1). Česká republika se v té době řídila dohodami se Středoevropskou zónou volného obchodu (CEFTA), Evropským sdružením volného obchodu (EFTA), dále Evropskou dohodou, smlouvou o celní unii se Slovenskem a dohodami o volném obchodu s Litvou, Lotyšskem, Izraelem, Tureckem a Chorvatskem. Mimo tyto dohody existovaly ještě bilaterální smlouvy o společném obchodu, které upravovaly cla a další poplatky týkající se zahraničního obchodu. Prioritní

pozornost byla věnována vztahům se sousedními státy, státům Evropské unie a státům patřící do Severoatlantické aliance.

Vstup České republiky do EU, v květnu 2004, přinesl pro český zahraniční obchod velký nárůst. Na konci roku 2004 činil obrat 3 471 753 mil. Kč, což představuje zvýšení o 660 122 mil. Kč, tedy o 23,48 % oproti roku předešlému. Takto vysoký meziroční nárůst obratu zahraničního obchodu v celém sledovaném období nebyl již zaznamenán. Téměř čtvrtinový přírůstek byl způsoben zapojením České republiky do společné celní unie, což vedlo ke zrušení veškerých celních bariér s obchodními partnery uvnitř unie. Překážky, které českému zahraničnímu obchodu bránily v jeho dalším rozvoji, byly odstraněny. Pro české firmy se otevřel nový vnitřní trh EU. V rámci celní unie začala Česká republika uplatňovat čtyři základní svobody vnitřního trhu EU – volný pohyb zboží, osob, kapitálu a služeb.

Přistoupení ČR k Evropské unii mělo na zahraniční obchod bezesporu velmi pozitivní vliv. Mimo odstranění zmíněných překážek se rozšířil prostor pro obchodní spolupráci, s členskými i nečlenskými státy. Uplatňování společné obchodní politiky s sebou přineslo například zprostředkování nových informací o teritoriích, exportních obchodních překážkách atd.

V následujících letech bylo tempo růstu vždy pozitivní a obrat zahraničního obchodu meziročně rostl. Po lehkém útlumu v roce 2005, kdy ve srovnání s předešlým rokem vzrostl obrat jen o 6,53 %, tempo růstu přesahovalo hodnotu 14 %. Útlum byl způsoben poklesem vývozních i dovozních cen. Příčinou byl vývoj na světových trzích a posílení české koruny vůči euru a americkému dolaru. Za další faktor, který negativně působil na růst obratu, lze označit ekonomickou situaci ve světě, ale především ve státech eurozóny. Německo se potýkalo s nízkým ekonomickým růstem.

V roce 2006 činil celkový obrat 4 249 386 mil. Kč a oproti roku 2005 se zvýšil o 14,89 %. Růst byl výsledkem zvyšujících se tržeb a zahraničních investic v průmyslové činnosti, převážně se jednalo o dopravní prostředky a stroje, v důsledku konjunktury.

Následující rok byla hodnota obratu zahraničního obchodu 4 870 552 mil. Kč, což představovalo další nárůst oproti předešlému roku o 14,62 %. Ve srovnání s prvním rokem sledovaného období dosahoval obrat hodnoty o 73,23% vyšší. Přírůstky byly důsledkem přímých zahraničních investic, rozvojem průmyslové, a především automobilové výroby a telekomunikační techniky. Na růst v roce 2007 mělo do značné míry rovněž vliv

přistoupení České republiky do schengenského prostoru. Tímto krokem se zahraniční obchod stal mnohem jednodušším než kdy dříve.

V roce 2008 došlo k velmi významné ztrátě tempa růstu obrátu, kdy oproti roku 2007 vzrostl pouze o 9 671 mil. Kč, v procentuálním vyjádření o 0,20 %. Hlavním důvodem byla finanční krize z roku 2007, která vedla k následné ekonomické recesi. Na české ekonomice se krize naplno projevila až ke konci roku 2008 a pokračovala v celém roce 2009, kdy se tempo růstu dostalo do záporných hodnot a došlo k meziročnímu poklesu o 752 564 mil. Kč, tj. snížení o 15,42 %. Českou ekonomiku nezasáhla primárně finanční krize, ale krize hospodářská, a to zejména z toho důvodu, že je silně exportně závislá.

Krize poslala český zahraniční obchod do výrazného poklesu. Kvůli celosvětovému zpomalení ekonomiky byla oslabena vnější poptávka, zejména ze zemí EU. Obchodně zahraniční aktivity České republiky byly orientované na evropské trhy, to způsobilo značné potíže pro domácí exportéry, kteří měli problém umístit svou produkci na zahraničních trzích. Snížil se růst průmyslové produkce a klesaly rovněž zahraniční investice. Výsledky zahraničního obchodu v těchto dvou letech jsou také ovlivněny nepříznivým vývojem směnných relací, protože česká koruna vůči americkému dolaru a euru enormně posílila. Krize se odrazila i na trhu s ropou. V roce 2009 došlo k podstatnému snížení její ceny na světovém komoditním trhu, což se projevilo v nižších cenách jejího dovozu a hodnotově tak poklesl i dovoz.

Přes exportní závislost se krize ve svém důsledku odrazila i na vývoji celé české ekonomiky. Zpomalila se tempa růstu HDP, snížily se výdaje na konečnou spotřebu domácností, došlo k vysokému růstu nezaměstnanosti. Poznamenána byla zejména, pro český zahraniční obchod důležitá, průmyslová výroba automobilů a součástí. Podniky byly nuceny kvůli malé poptávce snižovat náklady a začaly propouštět své zaměstnance, omezovat výrobu nebo dočasně zastavily svůj provoz.

Obrat v roce 2010 zaznamenal druhý nejvyšší meziroční nárůst v celém sledovaném období. Oproti roku 2009 vzrostl o 816 695 mil. Kč, tj. o 19,79 %. Po strmém propadu v období krize se hodnoty stabilizovaly a docházelo k postupnému ožívání světové ekonomiky. Obrat zahraničního obchodu České republiky se začal vyvíjet opět optimisticky a dostal se nad hodnoty z roku 2008. Vysoké tempo růstu bylo z části způsobené nízkou srovnávací základnou z předešlého roku, ale také opětovně zvyšující se domácí a zahraniční poptávkou. Optimistický vývoj neopouštěl český zahraniční obchod

ani následující rok. Jeho celková hodnota dosáhla v tomto roce na 5 566 254 mil. Kč. Absolutní meziroční nárůst byl 621 900 mil. Kč, tj. 12,58 %. V tomto roce se pozitivně projevilo napojení na německou ekonomiku, která vykazovala výrazný růst.

I přes pozitivní výsledky zahraničního obchodu panovala nejistota, která pramenila právě ze silného napojení české ekonomiky na tu německou, potažmo celé EU. Dále z prosperity dvou významných odvětví (strojírenství a automobilového průmyslu) a také z opravdu velkého poklesu počtu exportních firem v důsledku krize. Bylo to období poměrně komplikovaných vnějších a vnitřních podmínek ohledně dalšího hospodářského vývoje ve světě. V tomto roce se uzavřelo období Exportní strategie 2006-2010 s aktualizací na 2011. Aktualizace se zaměřila na realizaci diverzifikace exportu, zaměření na výrobky a služby s vysokou přidanou hodnotou, asistenci pro firmy při vstupu na zahraniční trhy atd. V průběhu roku se začala již připravovat nová exportní strategie, která měla navazovat na nejistoty, které českému zahraničnímu obchodu přinášely problémy. Mezi cíle mimo jiné patřilo realizovat více exportu do zemí mimo EU a tím více diverzifikovat český vývoz pro snížení závislosti na státech EU, potažmo jejich ekonomickém vývoji.

V roce 2012 obrat opět oproti předešlému roku vzrostl, ale tempo růstu bylo již mírnější a činilo 4,91 % a hodnota obratu zahraničního obchodu se dostala na 5 839 486 mil. Kč. Výsledek bazického indexu pro tento rok činil 107,69 % a obrat dosáhl na hodnotu o více než 100 % vyšší oproti výchozímu roku 2003 (zvýšila se o 3 027 855 mil. Kč). Rok 2013 vykazoval ještě větší zpomalení meziročních přírůstků obratu a tempo růstu činilo 2,72 %. Takto nízké meziroční nárůsty byly způsobeny prohlubující se recesí české ekonomiky, která měla počátek v prvních měsících roku 2012.

Důvodem recese se stala klesající domácí poptávka, která se dá spojit se spotřebitelským a investičním pesimismem firem i domácností, který do jisté míry vycházel ze slábnoucí výkonnosti světové ekonomiky a eurozóny. Na domácnosti mělo vliv zvyšování nepřímých daní a snižování sociálních transferů a další z nepřímých fiskálních opatření. Pokles reálných disponibilních příjmů domácností a již zmíněný pesimismus spotřebitelů vedl k výraznému propadu spotřeby domácností.

I přes velmi nepříznivý vývoj ekonomiky si však český zahraniční obchod v letech 2012 a 2013 udržel kladné meziroční přírůstky. Jak na straně českých exportérů, tak i importérů bylo dosahováno stále uspokojivých výsledků, které byly podpořeny opatřením

přijatým Českou národní bankou. Ta se rozhodla přijmout pro podporu zotavení české ekonomiky z hospodářské recese kurzový závazek. Stalo se tak koncem roku 2013 a kurz se stal dalším nástrojem měnové politiky. ČNB v rámci závazku nedovolila koruně posílit pod hranici 27 CZK/EUR. Odvrátilo se tím riziko deflace, která byla z velké části vyvolaná neuspokojivou zahraniční domácí poptávkou.

Po krizových letech se české ekonomika a s ní i zahraniční obchod, dostaly do období expanze. V roce 2014 se meziročně obrat zvýšil o 830 267 mil. Kč, na 6 828 456 mil. Kč, což je v absolutním vyjádření nejvíc za celé sledované období. Tempo růstu v tomto roce dosáhlo 13,84 %. Kurzový závazek společně s nízkými úrokovými sazbami vedly k postupnému uvolňování měnových podmínek, což v důsledku přispělo k obnovení ekonomického růstu. Růst byl také podpořen investičními aktivitami z fondů EU.

V roce 2015, i přes poměrně vysokou srovnávací základu z předešlého roku, vykazovalo tempo růstu pozitivní výsledky a činilo 7,79 %, tj. o 6,05 p.b. méně než v roce 2014. Nízká cena ropy, dobré podnikatelské podmínky a rostoucí průmyslová výroba podpořily růst obratu.

K dalšímu meziročnímu zpomalení došlo v roce 2016, kdy tempo růstu dosahovalo 1,47 %, v absolutním vyjádření vzrostl obrat pouze o 108 465 mil. Kč. Nepříliš vysoký růst byl důsledkem mírného zpomalení české ekonomiky a slabé investiční aktivity po dočerpání evropských fondů z předešlého programového období a vysoké srovnávací základny z minulého roku. Na druhou stranu se česká ekonomika nacházela v dobré kondici, která napomáhala k příznivému ekonomickému prostředí a optimistické náladě v celém hospodářství.

V roce 2017 došlo ke zvýšení obratu o 7,73 % ve srovnání s rokem předchozím. Je to výsledkem hospodářského růstu, který byl patrný globálně a týkal se především Evropské unie, Spojených států amerických i Číny. Zlepšující se situace na trhu práce a vysoká důvěra ekonomických subjektů podporuje růst spotřeby domácností, což platí i pro Česko republiku. V průběhu roku ukončila ČNB intervence a již dále české koruně nebránila v jejím posílení pod hranici 27 CZK/EUR.

Hodnota obratu byla v roce 2018 8 427 018 mil. Kč. Oproti předešlému roku se zvýšila o 380 998 mil. Kč, v relativním vyjádření to byl růst o 4,47 %, tedy o 2,99 p.b. méně než v roce 2017. Zahraniční obchod byl poznamenán situací na trhu práce, jelikož

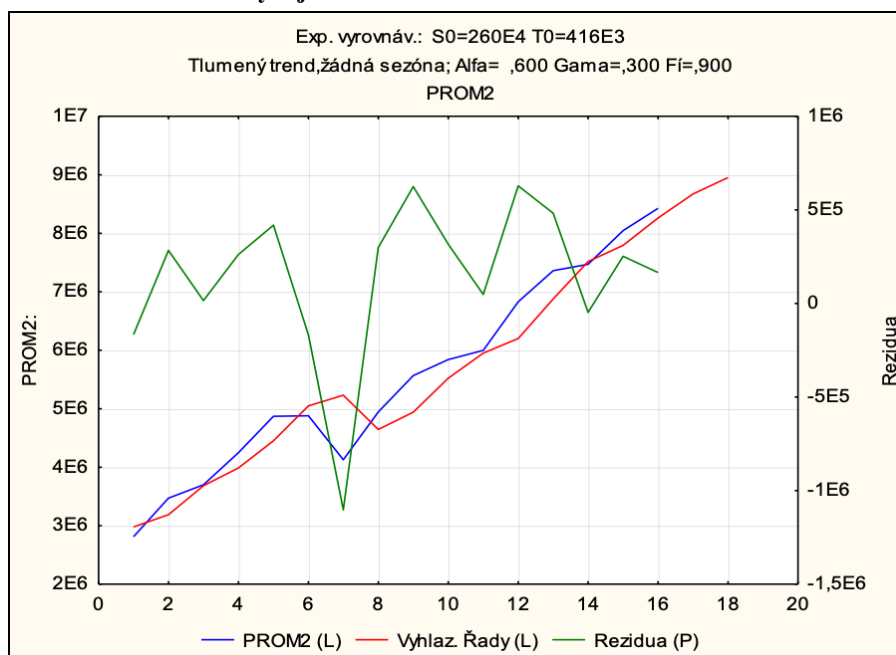
podniky neměli dostatek lidí. Dalším negativním vlivem byla posilující koruna a stagnace důležitých odvětví, tj. automobilový průmysl.

V průběhu sledovaných let dosáhlo průměrné tempo růstu obratu zahraničního obchodu České republiky hodnoty 7,76 %.

5.1.1 Budoucí vývojové tendence obratu

Pro zjištění budoucího vývoje obratu zahraničního obchodu České republiky byl vybrán model, který nejlépe vystihuje jeho minulé tendence. Vzhledem k tomu, že byla časová řada rozkolísaná, byla pro zjištění vhodného trendu použita metoda exponenciálního vyrovnání. Pomocí síťového hledání byl vybrán jako nejlepší tlumený trend, s nejnižšími hodnotami M.A.P.E. = 6,52 % a vyrovnávacími konstantami $\alpha = 0,6$, $\gamma = 0,1$ a $\varphi = 0,9$.

Graf 1: Vývoj obratu zahraničního obchodu s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Schopnost modelu kvalitně predikovat budoucí hodnoty je ověřena pomocí Theilova koeficientu. Z výsledné hodnoty $T_H = 1,83$ % je možné konstatovat, že model je kvalitní a vhodný pro odvozování prognóz.

Vypočtená bodová předpověď obratu je uvedena v Tabulce 2.

Tabulka 2: Budoucí odhad obratu

Rok	Obrat (v mil. Kč)
2018	8 427 018
2019	8 672 544
2020	8 953 013

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Podle vypočtených prognóz bude obrat zahraničního obchodu v letech 2019–2020 nadále meziročně růst, čemuž odpovídá i tvar funkce v Grafu 1, přičemž bude pokračovat trend nižších meziročních přírůstků ve srovnání s první polovinou časové řady.

V roce 2019 by měla jeho hodnota meziročně vzrůst o 245 526 mil. Kč, na 8 672 544 mil. Kč. Predikovaná hodnota pro rok 2019 byla srovnána s předběžným údajem, který poskytuje Český statistický úřad a činí 8 625 246 mil. Kč. Skutečná hodnota se od odhadu liší o 47 298 mil. Kč. Při tomto srovnání je nutné brát v potaz, že hodnoty zveřejněné ČSÚ jsou prozatím neúplné, což může ovlivnit právě zmíněnou výši rozdílu. Předpokládaný pomalejší růst souvisí s oslabením globální ekonomické expanze, které bylo započaté v roce 2018 a zhoršením situace v evropském zpracovatelském průmyslu.

V roce 2020 se předpokládá růst obratu o dalších 280 469 mil. Kč. Predikce je však zatížená množstvím rizik. Aktuálně to je například dění kolem Velké Británie a jejího vystoupení z EU, což by se mohlo negativně odrazit i na budoucím vzájemném obchodu s ČR. V následujících letech je také předpokládáno zpomalení hospodářského růstu v Německu a v Číně (viz kapitola níže). V úvahu je nutné brát i protekcionistické tendence, které v posledních letech zatěžují zahraniční obchod. V neposlední řadě také vliv pandemie na ekonomiku jako celek. Nejistoty jsou i v domácích podmínkách. Česká ekonomika vykazuje znaky přehřívání. Ve výsledku se jedná o spoustu faktorů, která spíše zhorší výsledky zahraničního obchodu.

5.2 Vývoj vývozu, dovozu a salda zahraničního obchodu ČR

Vývoz i dovoz měly v celém sledovaném období dlouhodobou růstovou tendenci, vyjma období, kdy udeřila ekonomická krize. Jednoznačně největší vliv na změny hodnot měl vstup České republiky do EU.

Kromě jejich rozdílu, tedy bilance, lze tyto dvě veličiny vystihnout v relativním vyjádření jakožto procentuální podíl z celku, tedy obrátu (viz Příloha 2). Od roku 2005 má větší podíl na celkovém obrátu vývoz, což se za celé sledované období do roku 2018 nezměnilo.

Tabulka 3: Vývoz, dovoz, saldo zahraničního obchodu ČR a jejich elementární charakteristiky v letech 2003-2018

Rok	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	1370908	x	x	100 %	1440723	x	x	100 %	-69815
2004	1722657	25,66	351749	26 %	1749095	21,4	308372	21 %	-26438
2005	1868586	8,47	145929	36 %	1829962	4,62	80867	27 %	38624
2006	2144573	14,77	275987	56 %	2104812	15,02	274850	46 %	39761
2007	2479234	15,61	334661	81 %	2391319	13,61	286507	66 %	87915
2008	2473734	-0,22	-5500	80 %	2406489	0,63	15170	67 %	67244
2009	2138623	-13,55	-335111	56 %	1989036	-17,35	-417453	38 %	149587
2010	2532797	18,43	394174	85 %	2411557	21,24	422521	67 %	121241
2011	2878691	13,66	345894	110 %	2687563	11,45	276006	87 %	191129
2012	3072598	6,74	193907	124 %	2766888	2,95	79325	92 %	305710
2013	3174704	3,32	102106	132 %	2823485	2,05	56597	96 %	351220
2014	3628826	14,3	454122	165 %	3199630	13,32	376145	122 %	429195
2015	3883249	7,01	254423	183 %	3477000	8,67	277370	141 %	406249
2016	3974043	2,34	90794	190 %	3494671	0,51	17671	143 %	479371
2017	4244588	6,81	270545	210 %	3801433	8,78	306762	164 %	443155
2018	4403847	3,75	159259	221 %	4023171	5,83	221738	179 %	380677
Průměrné tempo růstu vývozu zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018 (%)									8,09
Průměrné tempo růstu dovozu zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018 (%)									7,09

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Stav dovozu a vývozu v roce 2003 byl odrazem oživení růstu, který navazoval na hospodářský růst ve světové ekonomice trvajícím od roku 2000. Rok 2004 významně ovlivnil celý zahraniční obchod České republiky a umožnil širší zapojení tuzemských výrobců do mezinárodní směny. Vývoj v roce 2004 po vstupu do EU byl charakteristický především vysokým meziročním nárůstem vývozu i dovozu, kdy byly zaznamenány u obou veličin rekordní výše. Dovoz vzrostl o 21,4 % a vývoz o 25,66 %. Došlo tak k výraznému zlepšení bilance, kdy se schodek snížil z 69 815 mil. Kč na 26 438 mil. Kč.

Pozitivní efekt na vývoj dovozu i vývozu lze spatřovat především ve změně celních sazeb, které, jak již bylo zmíněno, přestaly v rámci obchodu se členy EU existovat a naopak se začaly uplatňovat nové sazby vůči třetím zemím v rámci společné celní politiky. Dalším faktorem je zapojení do společné zahraničně obchodní politiky, která přinesla pro český obchod nové možnosti. Nutno podotknout, že současně byly však zrušeny některé dosavadní dohody ČR. Pozitivní nárůst byl i v případě přímých zahraničních investic, které byly vstupem do EU podpořeny.

Výsledky vývozu a dovozu byly v roce 2004 podpořeny změnou vývozních a dovozních cen. Kdy se do konečné ceny promítl pohyb kurzu koruny vůči euru a americkému dolaru a také vývoj cen na světovém trhu, kdy docházelo k růstu cen surovin a paliv.

V roce 2005 si dovoz i vývoz držely kladné výsledky v tempu růstu. Struktura tohoto kladného vývoje, kdy byla dynamika růstu vývozu rychlejší než dovozu, způsobila příznivou změnu v jejich poměru a bilance dosáhla poprvé kladných hodnot tj. 38 624 mil. Kč. Přebytek však nebyl způsoben náhlým zlomem v roce 2005, jednalo se spíše o vyústění dlouhodobého příznivého vývoje české ekonomiky. Na rostoucí hodnotě vývozu se podílel zejména přírůstek výroby ve zpracovatelském průmyslu, konkrétně odvětví silničních vozidel. S tímto sektorem se pojil i značný příliv přímých zahraničních investic. Investice realizované ve výrobních kapacitách přinesly růst výroby, což se pozitivně promítlo do vývozu. Výsledná tempa růstu, ač byla kladná, v porovnání s rokem 2004 zaostávala. Za hlavní příčiny byly již v předešlé kapitole označeny klesající vývozní i dovozní ceny v důsledku nepříznivého ekonomického vývoje zejména v Německu.

Další impuls přišel v roce 2006, kdy došlo k výraznějšímu meziročnímu růstu o 14,77 % u vývozu a o 15,02 % u dovozu. Vývoz byl ovlivněn konjunkturou, která měla příznivý dopad hlavně na zahraniční partnery. Úzké provázání s dovozem, a působení silnější domácí poptávky po spotřebě a investicích, způsobilo jeho rychlejší růst o 0,25 p.b. Dalším faktorem, který měl vliv na růst hodnoty dovozu, bylo zvýšení dovozních cen a naopak snížení cen vývozních. Růst navazoval v následujícím roce, kdy byla dynamika růstu rychlejší u vývozu, který meziročně vzrostl o 15,61 % a dovoz o 13,61 %, tj. rozdíl o 2,0 p.b. V průběhu roku už však pomalu docházelo k mírnému zpomalování ekonomiky

Vývoz se v celém sledovaném období meziročně zvyšoval vyjma roků 2008 a 2009, což dokazuje záporné tempo růstu. V důsledku ekonomické krize došlo v roce

2008 nejprve k poklesu exportu o 0,22 %, tj. o 5 500 mil. Kč, a v roce následujícím došlo k propadu o dalších 13,55 %, v absolutním vyjádření o 335 111 mil. Kč, na hodnotu 21 38 623 mil. Kč. Koncentrace českého vývozu na evropský trh, respektive Německo, vedla k jeho znatelnému propadu, jelikož krize měla významný vliv hlavně na západní partnery. Výrazně se snížila zahraniční poptávka z těchto zemí, zejména pak po průmyslové produkci, což vedlo ke snížení produkce a poklesu vývozu. Docházelo také k poklesu vývozních cen.

Dá se konstatovat, že první se krize dotkla vývozu. Jako první se krize dotkla zahraničních partnerů ČR, kteří následně snížili svou poptávku, což vedlo k menší hodnotě vývozu. Jak české podniky nevyráběly, tak ani nenakupovaly suroviny a polotovary v zahraničí a následně došlo i ke snížení dovozu. V roce 2008 kompenzovala snížení dovozu vyšší domácí poptávka, které pomohla k jeho mírnějšímu poklesu, kdy tempo růstu dosáhlo 0,63 %. Nepříznivý vývoj pokračoval i v roce 2009, kdy se hodnoty dovozu ještě více propadly. Tuzemské podniky omezovaly výrobu a snižovaly investiční dovozy. Docházelo i k poklesu domácí poptávky. Dovoz tak klesl o 3,8 p.b. hlouběji než vývoz a tempo růstu činilo 17,35 %, tj. 1 989 036 mil. Kč.

Se změnami hodnot vývozu a dovozu souvisí také změny v bilanci zahraničního obchodu. Ta si od roku 2005 udržovala kladné hodnoty. Krize však způsobila její pokles. Kromě snížení hodnot dovozu a vývozu byl dalším faktorem, který vedl ke snížení salda, růst cen ropy a zemního plynu. To vedlo k růstu hodnotového vyjádření dovozu, a tedy snížení bilance. Zlepšení nastalo až v průběhu roku 2009, kdy bilance vykazovala největší přebytek (149 587 mil. Kč) od roku 2005. Při srovnání s rokem 2005 byl přebytek skoro 4krát větší a v porovnání s rokem 2008 více než dvojnásobný.

Dalším činitelem, který působí na dovoz a vývoz je kurz české koruny vůči ostatním měnám, zejména euru a americkému dolaru. Jeho vývoj ovlivňuje ceny vyváženého a dováženého zboží. Právě v období ekonomické krize docházelo k značným výkyvům kurzu (podrobný vývoj je uveden v Příloze 3), které ještě více prohloubily nedobrou situaci na mezinárodním trhu. Na začátku krize, v polovině roku 2008, česká koruna vůči euru posílila a kurz se propadl na historicky nejnižší hodnotu. Tato apreciacie měla za následek zhoršení konkurenčního postavení českých výrobců na zahraničních trzích, a tedy snížení zahraniční poptávky. Snížily se i příjmy za uskutečněné zahraniční obchody. Z tohoto šoku se koruna poměrně rychle vzpamatovala a ke konci roku se již víceméně stabilizovala.

Přispěly k tomu kroky České národní banky, která v reakci na krizi začala uvolňovat měnovou politiku. Přistoupila k postupnému snižování úrokových sazeb, a to již od srpna 2008.

Po krizovém období došlo k oživení ekonomiky a českému dovozu i vývozu se začalo dařit. Meziroční nárůsty v letech 2010 a 2011 byly jedny z největších v celé sledované časové řadě. Vývoz v roce 2010 dosahoval hodnoty 2 532 797 mil. Kč a oproti předešlému roku se zvýšil o 18,43 % a jeho absolutní přírůstek o 394 174 mil. Kč. Vrátil se tak nad hodnoty před krizí. Stejně na tom byl i dovoz, meziroční nárůst činil 21,24 %, tj. zvýšení o 422 521 mil. Kč na hodnotu 2 411 557 mil. Kč. Pokud se však vývoz a dovoz v roce 2010 srovná s výsledky z roku 2007, tedy předtím, než krize ochromila český zahraniční obchod, nejsou dosažené hodnoty již tak významné, tj. růst vývozu o 2,16 % a dovozu pouze o 0,85 %. Za pozitivní lze považovat hodnoty bilance v těchto letech, která vykazovala meziroční růst v kladných hodnotách, z 121 241 mil. Kč v roce 2010 na 191 129 mil. Kč v roce následujícím.

V roce 2010 rostla domácí poptávka, v důsledku navyšování investic a výdajů na spotřebu, což se projevilo vyšším růstem dovozu (v porovnání s vývozem v tomto roce rostl o 2,81 p.b. rychleji). Dalším faktorem, který vedl k růstu jak exportu, tak importu v letech 2010-2011 bylo to, že české firmy po ekonomické krizi zvýšily obchod se třetími zeměmi, kterých se krize nedotkla v takové míře, jako těch evropských. Bylo pro ně výhodné a do značné míry bezpečné, rozšířit svou teritoriální diversifikaci a snížit tak závislost na vývoji ekonomik evropských zemí.

Rok 2011 přinesl oslabení tempa dovozu i vývozu. V případě dovozu byl meziroční růst o 11,45 %, absolutně je to růst o 276 006 mil. Kč. Vývoz na tom byl o trochu lépe a zvýšil se oproti předešlému roku o 13,66 %, tj. o 345 894 mil. Kč. Tento vývoj byl do jisté míry způsoben vládními úspornými opatřeními, které přijímaly vlády v zemích EU. Vysoké růsty vládních dluhů v krizového období je donutily provádět fiskální restriktce a docházelo k omezování spotřeby a investic, někdy se přistoupilo i k navyšování vládních příjmů. To mělo za následek útlum poptávky a v konečném důsledku i dynamiky dovozů. Od roku 2010 tato opatření prováděla i česká vláda, což ještě více podpořilo prohlubování zpomalujícího tempa dovozu. To vše bylo ještě doprovázeno nejistotami ze situace na mezinárodním trhu. Problémy zahraničního obchodu měla řešit nová proexportní strategie

na období 2012-2020. Strategie podpory exportérů shrnuje celkovou vizi proexportních aktivit státu na podporu českých exportérů.

V letech 2012 a 2013 se tempa růstu opět zpomalovala a meziroční přírůstky byly již o poznání nižší. Tak jako v případě obratu i zde je důvod v prohlubující se recesi české ekonomiky. Tempo růstu vývozu v roce 2012 dosáhlo meziročního růstu o 6,74 %, absolutně 193 907 mil. Kč, klesající trend pokračoval i v následujícím roce, kdy byl zaznamenán meziroční růst jen o 3,32 %, tj. o 102 106 mil. Kč. Obdobně na tom byl i dovoz, jehož meziroční nárůst v roce 2012 byl 2,95 %, absolutně 79 325 mil. Kč a v roce 2013 jen 2,05 %, tj. 56 597 mil. Kč.

Na dovozu se recese projevila hlavně snižující se domácí spotřebou, která měla za následek pokles zájmu o dovoz. Snížení vývozu byla zase výsledkem klesající zahraniční poptávky po českém zboží atd. Recese měla na zahraniční obchod značný vliv, její účinek byl z malé části kompenzován nově přijatou exportní strategií, díky které čeští exportéři začali více vyvážet do Brazílie, Číny a Ruska. V další řadě to byl kurzový závazek ČNB, který podpořil hlavně vývoz. Primárně byl závazek přijat pro odvrácení deflace, ale sekundárně došlo i k podpoře tuzemských exportérů, kteří získali konkurenční výhodu na zahraničních trzích.

Po období recese se česká ekonomika pomalu dostávala do další fáze cyklu, tedy expanze. S tím korespondovaly i výsledky zahraničního obchodu. Import v roce 2014 vzrostl o 13,32 % a jeho hodnota činila 3 199 630 mil. Kč. Export se meziročně zvýšil o 14,3 % a dosahoval hodnoty 3 628 826 mil. Kč. V roce 2014 byl i nadále navyšován kladný zůstatek obchodní bilance.

Výsledek dovozu i vývozu byl mírně horší než v předešlém roce. Vývoz se meziročně zvýšil o 7,01 % a jeho absolutní přírůstek byl 254 423 mil. Kč. Důvodem vzrostl o 1,66 p.b. rychleji, tj. o 8,67 %. Bilance v tomto roce vykazovala kladnou hodnotu 406 249 mil. Kč, a byla nižší o 22 946 mil. Kč oproti roku 2014. Za poklesem vývozu stály sankce uvalené na Rusko, v důsledku jeho destabilizující úlohy na východní Ukrajině, které měly za následek snížení vývozu do Ruska i na Ukrajinu. Snížení hodnoty dovozu bylo značně podpořeno globálním propadem cen některých energetických komodit, který ovlivnil dovozní ceny. Pozitivně na vývoz působila příznivá situace na evropských automobilových trzích a dobrá konkurenceschopnost českých firem. Důvodem byl poháněn silnou domácí spotřebou a průmyslovou aktivitou.

Mírnější tempa růstu pokračovala i v roce 2016. Vývoz meziročně vzrostl o 2,34 %, tj. o 90 794 mil. Kč a dovoz o 0,51 %, tj. o 17 671 mil. Kč. Na jedné straně stála vysoká srovnávací základna minulého roku. Dynamika růstu importu byla utlumena nízkými dovozními cenami surovin a snížením investiční aktivity. Naopak v tomto roce byl značně posílen export, a to jednak stále uměle udržovaným oslabením kurzu české koruny, příznivou situací na zahraničních automobilových trzích a dobrou kondicí německé ekonomiky. Mírné oslabení dovozu společně s výraznějším růstem vývozu způsobily, že bilance zahraničního obchodu vykazovala vysokou kladnou hodnotu 479 371 mil. Kč a byla tak nejvyšší v celé sledované časové řadě.

V dubnu roku 2017 byly ukončeny intervence ČNB a koruna v průběhu roku posílila. Očekávaný efekt podpory konkurenceschopnosti českých exportérů na zahraničních trzích nebyl dle očekávání až tak vysoký, zejména v posledních dvou letech. Po skončení období kurzového závazku export i import nadále rostly a jejich tempo, ve srovnání s obdobím intervencí, se dokonce výrazně zrychlilo a nenavázalo tak na tendence ke zpomalování z předešlých dvou let. Meziroční růst vývozu byl o 6,81 %, v absolutně vzrostl o 270 545 mil. Kč a tempo růstu dovozu činilo 8,78 %, tj. růst o 306 762 mil. Kč.

Výsledky byly podpořeny pozitivně se vyvíjející situací na zahraničních trzích v důsledku hospodářského růstu zahraničních partnerů, což působilo příznivě i na vývoj české ekonomiky. Výsledkem byla rostoucí zahraniční poptávka, která vedla ke zrychlení dynamiky růstu vývozu. Důvodem byla vysoká konečná spotřeba domácností, která byla tažena hlavně růstem příjmů, dále vyššími cenami energetických surovin a silnou aktivitou průmyslu. Přebytek obchodní bilance se tak oproti roku 2016 snížil o 36 216 mil. Kč na 443 155 mil. Kč. Nutno dodat, že na konečném výsledku bilance se také výrazně podílelo zhoršení bilance u obchodu se silničními vozidly. K prohloubení rozdílu mezi vývozem a dovozem přispěl i posilující kurz koruny. Výsledek bazického indexu z tohoto roku říká, že hodnota vývozu, ve srovnání s rokem 2003, vzrostla o 210 %.

V posledním sledovaném roce docházelo k lehkému útlumu vývozu i dovozu. V meziročním srovnání činilo tempo růstu vývozu 3,75 % a tempo dovozu se o 2,08 p.b. dostalo před vývoz a činilo 5,83 %. Vývoz byl omezen situací na trhu práce, jelikož podniky neměly dost kapacit pro uspokojení poptávky. Dále stále pokračující zhoršenou bilanci u obchodu se silničními vozidly. V úvahu se bere i nejistota spojená s brexitem.

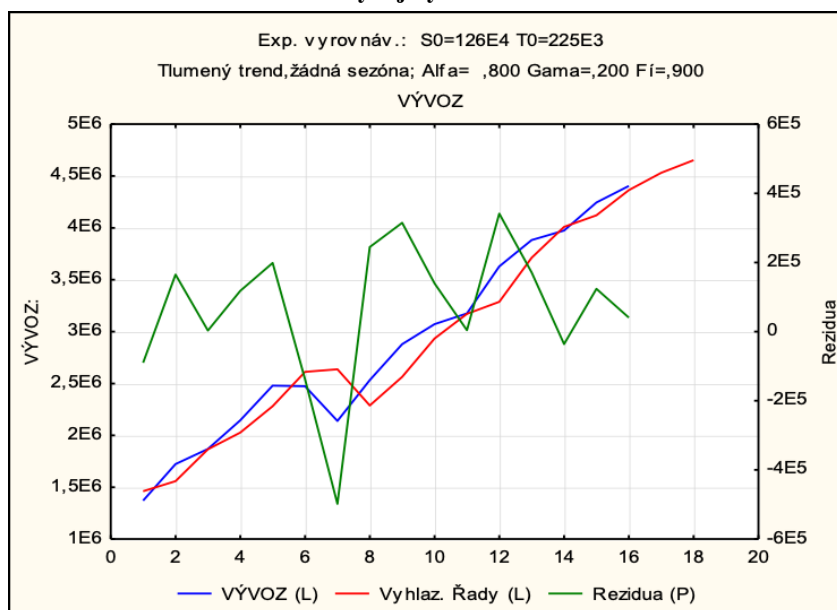
Hodnoty vývozu nepodpořil ani vývoj koruny, která posilovala. Silnější nárůst dovozu způsobil pokles bilance na 380 677 mil. Kč, čímž se dostala pod hodnoty z roku 2013.

Při srovnání bazických indexů je zřejmé, že vývoz od roku 2003 vzrostl více než dovoz a to o 221 % své původní hodnoty. Hodnota dovozu se zvýšila o 179 % vůči bazickému roku. Je zřejmé, že české firmy zvyšují svůj zájem o export, který měl i v celém sledovaném období vyšší tempo růstu (8,09 %), tj. o 1,00 p.b. více než v případě dovozu, jehož průměrné tempo růstu v průběhu sledované časové řady činilo 7,09 %.

5.2.1 Budoucí vývojové tendence vývozu

Pro zjištění nejvhodnějšího trendu časové řady vývozu byla vzhledem k minulému vývoji použita metoda exponenciálního vyrovnání. Na základě síťového hledání parametrů byl jako nejvhodnější trend, s minimálním M.A.P.E. = 6,4 %, zvolen tlumený trend s vyrovnávacími konstantami $\alpha = 0,8$, $\gamma = 0,2$ a $\phi = 0,9$. Graficky je vyrovnání znázorněno níže (Graf 2), kde červená křivka představuje vyhlazené řady a pravděpodobný vývoj vývozu.

Graf 2: Vývoj vývozu s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Jako extrapolační kritérium pro ověření kvality modelu pro tvorbu následných prognóz byl vypočítán Theilův koeficient, který v tomto případě vyšel $T_H = 1,50$ %. Na základě tohoto rozboru lze konstatovat, že vybraný model poskytuje kvalitní prognózy.

Tabulka 4: Budoucí odhad vývozu

Rok	Vývoz (v mil. Kč)
2018	4 403 847
2019	4 530 802
2020	4 652 334

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

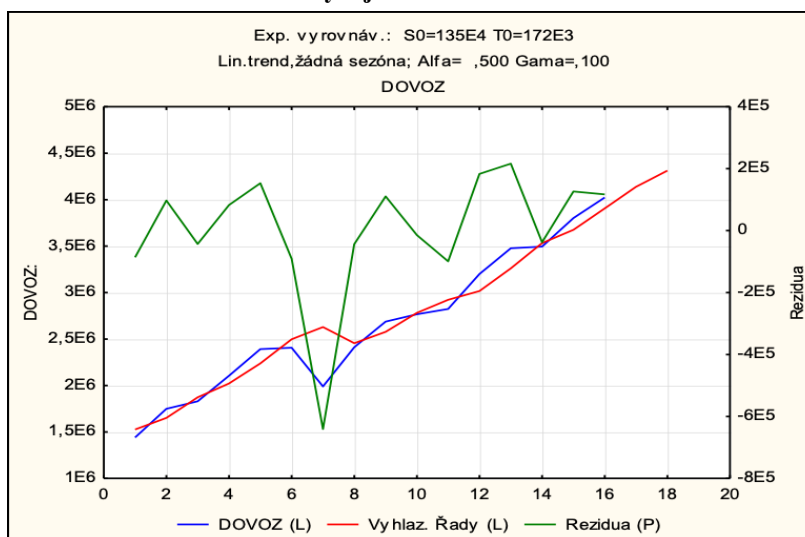
Predikované hodnoty odpovídají trendu vývoje vývozu z posledních let. Meziročně docházelo k stále menším meziročním přírůstkům, což se očekává i v budoucnu. V roce 2019 má vývoz dosáhnout hodnoty 4 530 802 mil. Kč, což je ve srovnání s rokem 2018 růst o 126 955 mil. Kč. ČSÚ prozatím pro rok 2019 uvádí, že vývoz ČR dosahoval hodnoty 4 563 293 mil. Kč. Oproti predikované hodnotě jsou skutečné výsledky vyšší o 32 491 mil. Kč. D

V roce 2020 se předpokládá, že hodnota vývozu opět vzroste, ale opět o něco méně v porovnání s předešlým rokem. Je také nutno brát v úvahu zmíněné nejistoty a rizika, která mohou predikce výrazně ovlivnit.

5.2.2 Budoucí vývojové tendence dovozu

K sestavení predikce pro dovoz bylo přistupováno stejně jako v předešlých dvou případech. Při síťovém hledání parametrů byl však jako nejvhodnější trend, který dosahoval nejnižšího M.A.P.E. = 5,58 %, zvolen lineární trend a vyrovnávací konstanty jsou $\alpha = 0,5$ a $\gamma = 0,1$.

Graf 3: Vývoj dovozu s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Vypočtená hodnota Theilova koeficientu $TH = 2,2 \%$ značí, že odhadované hodnoty pomocí zvoleného modelu jsou kvalitní.

Tabulka 5: Budoucí odhad dovozu

Rok	Dovoz (v mil. Kč)
2018	4 023 171
2019	4 138 384
2020	4 312 121

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Výsledky prognóz poukazují na to, že hodnota dovozu České republiky bude i nadále růst. V roce 2019 se očekává, že jeho hodnota dosáhne 4 256 773 mil. Kč. V posledních několika letech docházelo k tomu, že tempa růstu dovozu převyšovala relativní meziroční přírůstky vývozu. Tomuto tvrzení odpovídá i zvolený trend jak v případě dovozu, tak i vývozu. Lineární vývoj značí, že v budoucnu přírůstky dovozu nebudou klesat.

Předběžná hodnota zveřejněna ČSÚ za rok 2019 činí 4 061 954 mil. Kč. Rozdíl mezi prognózou a skutečností je 76 430 mil. Kč. V průběhu roku 2019 došlo k poklesu cen průmyslových výrobců v EU, surovin a energií, což zlevnilo dovoz. Údaje ČSÚ však ještě nejsou konečné. V roce 2020 má dovoz vzrůst o dalších 173 737 mil. Kč.

Při srovnání budoucích možných hodnot dovozu a vývozu, tak je zřejmé, že i nadále bude zachována kladná bilance zahraničního obchodu České republiky. Faktor, který by případně mohl ohrozit tento stav, by musel být globálního charakteru, nebo minimálně na úrovni Evropy.

5.3 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018

Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky je posuzována dle rozdělení Českého statistického úřadu a Ministerstva průmyslu a obchodu, které bylo uvedené v teoretické části. Konkrétní kódové označení teritorií, která jsou podrobena analýze, je uvedeno v Příloze 4.

5.3.1 Podíl jednotlivých teritorií na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR

V Tabulce 5 jsou uvedena ta teritoria, která měla z hlediska dosažených výsledků nejpodstatnější hodnoty pro český zahraniční obchod.

Tabulka 6: Srovnání podílů jednotlivých teritorií na obratu ZO ČR v letech 2003 a 2018

Teritoriální rozdělení	Obrat v roce 2003 (v mil. Kč)	Podíl na obratu	Obrat v roce 2018 (v mil. Kč)	Podíl na obratu
Státy EU 28	2 240 539	79,69 %	6 295 207	74,70 %
Státy ESVO	60 819	2,16 %	125 214	1,49 %
Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou	150 908	5,37 %	451 345	5,36 %
Rozvojové země	146 374	5,21 %	486 518	5,77 %
Státy s tranzitivní eko.	8 270	0,29 %	53 241	0,63 %
Společenství nezáv. států	114 588	4,08 %	342 746	4,07 %
Ostatní	84 700	3,01 %	652 258	7,74 %
Nespecifikováno	5 429	0,19 %	20 486	0,24 %
OECD	2 424 028	86,21 %	6 769 863	81,77 %
Celkem	2 811 627	100,00 %	8 427 015	100 %

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V roce 2003 byl obchod se státy OECD dominantní ve svém postavení a vykazoval obrat 2 424 028 mil. Kč, což činilo 86,21 % z celkového obratu zahraničního obchodu. Státy EU 28 (v roce 2003 ještě EU 15) vykazovaly obrat o 183 489 mil. Kč nižší, ve srovnání s OECD, tedy 2 240 539 mil. Kč. V relativním vyjádření zaostávaly za OECD o 6,52 p.b. a jejich podíl na celkovém obratu byl 79,69 %. Nutno podotknout, že na obratu teritoria OECD se z podstatné části podílejí právě státy EU 28 (EU 15), z tohoto důvodu jsou postaveny mimo celkový podíl na obratu.

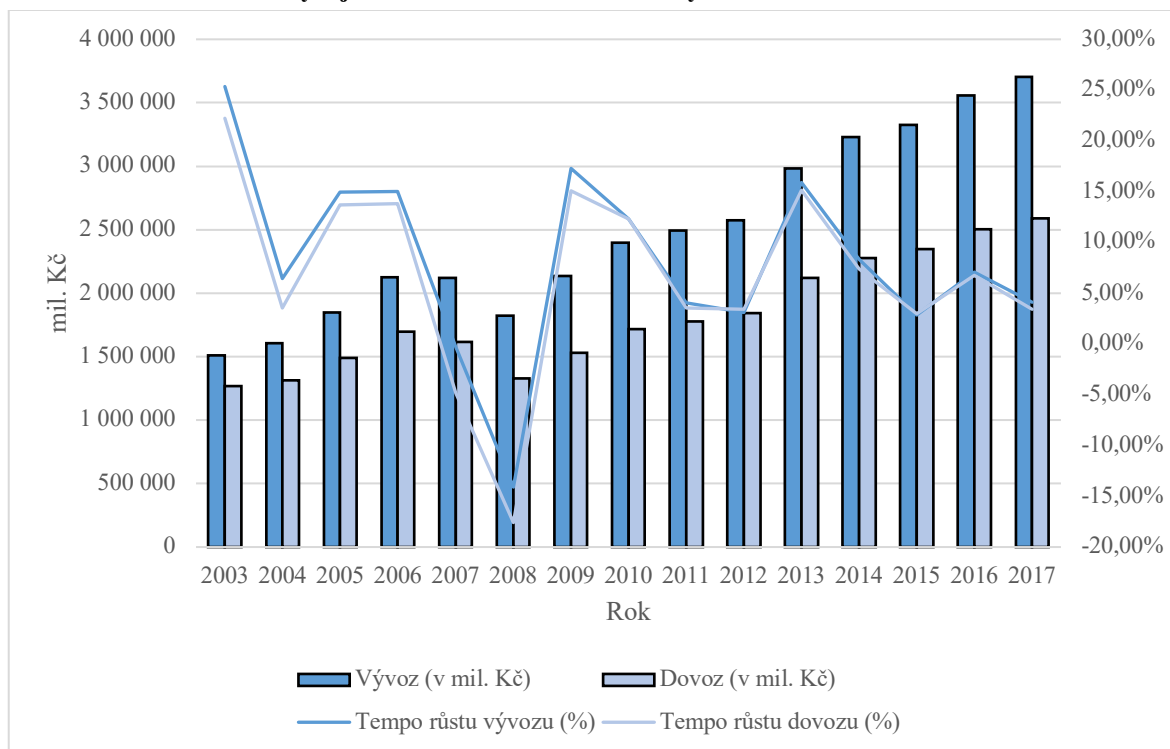
Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou tvořily 5,37 % z celkového obratu a rozvojové země vykazovaly jen o 0,16 p.b. horší výsledek, tedy 5,21 %. Zbývajících 9,37 % si rozdělila čtyři teritoria. Na státy ESVO připadalo 2,16 %, SNS 4,08 %, ostatní 3,01 % a méně než 1 % tvořily státy s tranzitivní ekonomikou, tj. 0,29 % a nespecifikované, tj. 0,19 %.

V roce 2018 se podíly jednotlivých teritorií příliš nezměnily. Relativně se snížila hodnota zemí EU 28, tj. na 74,70 %. Absolutně však obrat narostl o 4 054 668 mil. Kč na 6 295 207 mil. Kč. Obdobně na tom byly státy OECD, což je způsobeno zmíněným vysokým podílem států EU 28 na jejich obratu s ČR. Za zmínku stojí nárůst ve skupině zemí spadajících pod „ostatní“. Jejich podíl na celkovém obratu se zvýšil o 4,73 p.b. na 7,74 %, a absolutně se zvýšil o 567 558 mil. Kč, tj. o 670 %.

5.3.2 Obchod se státy EU 28

Státy EU 28 měly v celém sledovaném období kladnou bilanci, jak je patrné z Grafu 5 (výchozí data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 5), jelikož vývoz v každém roce vykazoval vyšší hodnoty oproti dovozu z těchto zemí.

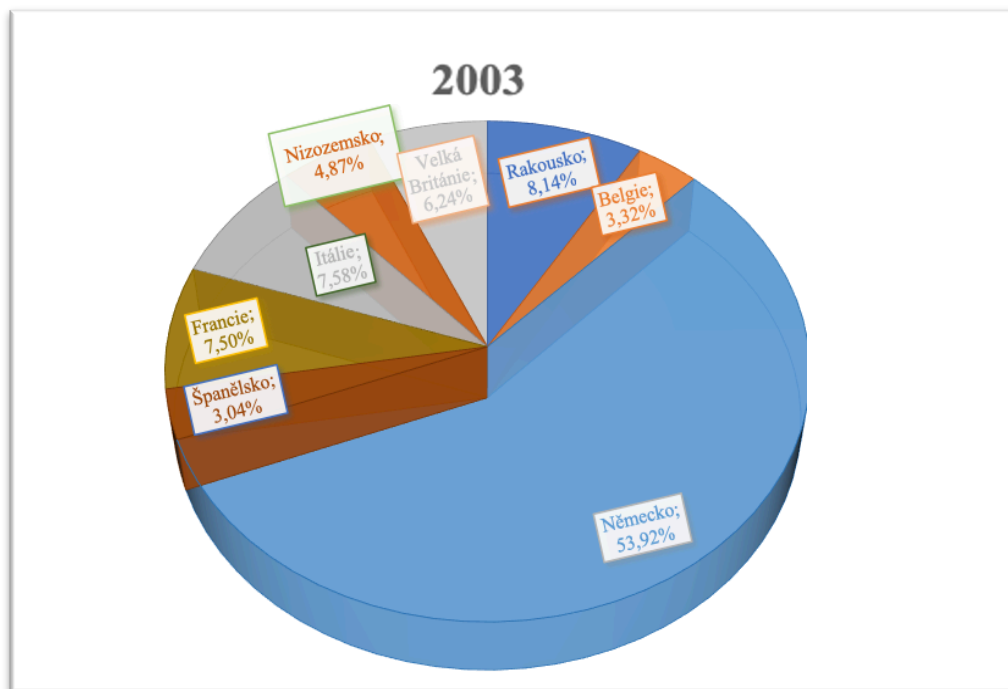
Graf 4: Vývoj zahraničního obchodu se státy EU 28 v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V roce 2003, před vstupem České republiky do EU, tvořilo Evropskou unii 15 států. Celková zobchodovaná hodnota činila 2 240 538 mil. Kč. Již z Tabulky 5 bylo zřejmé, že podstatná část obratu zahraničního obchodu směřuje do zemí EU. Z čehož plyne, že Česká republika jakožto malá a otevřená ekonomika se silnou orientací na export byla závislá na ekonomickém vývoji těchto států, a to zejména Německa, jak ukazuje Graf 6 (výpočty pro jeho sestavení jsou uvedeny v Příloze 6). To tvořilo více než poloviční podíl (53,92 %) na celkovém obratu se státy EU 15. Nutno dodat, že Graf 6 znázorňuje pouze státy s podílem na obratu větším než 3 %. Žádný ze států zdaleka nedosahuje hodnoty obratu s Německem. Druhým nejvýznamnějším státem bylo Rakousko, které tvořilo 8,14 % obratu. Dále Itálie, jejíž účast na obratu byla 7,58 % a Francie s 7,5 %. Obchod s Velkou Británií činil v tomto roce 6,24 % a s Nizozemskem 4,87 %. Málo přes hranici 3 % se pohybovala Belgie a Španělsko.

Graf 5: Podíl zemí EU 15 na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2003

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V roce 2003 byl obchod podpořen několika aliancemi, tj. dohodami o společném obchodu a celními uniemi. Některé z nich v průběhu roku 2004 zanikly, jednalo se o dohody s Litvou, Lotyšskem, Slovenskem a o Evropskou dohodu. Důvodem byl již zmiňovaný vstup České republiky do Evropské unie. Jak ukazuje Graf 5, dovoz i vývoz z těchto zemí zaznamenal vysoká tempa růstu, v případě vývozu došlo k meziročnímu zvýšení o 25,35 % a dovozu o 22,22 %. Vývoz stále rostl rychleji než dovoz, a proto i v tomto roce vykazovala bilance kladné výsledky. S ohlednutím na výsledky celkové bilance zahraničního obchodu lze říci, že právě růst vývozu do tohoto teritoria výrazně ovlivnil snížení jejích záporných hodnot. Silným hybatelem byla změna celních sazeb, které byly v rámci celé EU odstraněny.

Spolu s Českou republikou v témže roce přistoupilo Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko, které ještě rozšířily teritorium a přispěly k růstu obchodu. Nejpodstatnější pro český obchod bylo přistoupení Slovenska a Polska, s nimiž Česká republika aktivně obchodovala.

Vstupem do Evropské unie se obchod s členskými státy, ale i nečlenskými, o mnohé zjednodušil. Kromě změny celních sazeb se jednalo např. o společnou obchodní politiku vůči třetím zemím, společný vnitřní trh, hospodářskou a měnovou unii atd.

V mnoha ohledech to byla pro český zahraniční obchod velká příležitost k dalšímu rozvoji. Nelze však opomenout rizika, která tímto na tuzemské výrobce dolehla, a to především tlak na konkurenceschopnost.

Rok 2005 byl provázen mírným útlumem obou složek zahraničního obchodu, i tak stále dozníval příznivý šok po vstupu do Evropské unie. Tempo růstu vývozu do zemí EU 25 se snížilo o 18,93 p.b. na 6,42 % a růst dovozu byl menší o 18,65 p.b. a činil 3,57 %. Vývoz tedy zpomalil více než dovoz, i tak byla jeho dynamika růstu větší o 2,85 p.b. Tento fakt pomohl celkové bilanci zahraničního obchodu České republiky dostat se do kladných výsledků. Brzdou růstu se stalo mírné zpomalení ekonomiky eurozóny, a především samotného Německa, které ovlivnilo dovozní a vývozní ceny směrem dolů.

V následujícím roce byl zaznamenán dvouciferný růst. Vývoz oproti roku 2005 vzrostl o 14,95 % a dovoz o 13,66 %. Rychlejší dynamika růstu vývozu stále trvala. Došlo k výraznému zlepšení salda o 61 277 mil. Kč na 357 884 mil. Kč. Růst byl výsledkem konjunktury především ve státech EU 25. Rostly tržby a investice z oblasti dopravních prostředků a strojů, což je hlavní položkou obchodu s Německem. Obdobný průběh měl i rok 2007, kdy docházelo k dalšímu dvoucifernému růstu jak na straně vývozu, tak i dovozu. Výsledky v obou letech podpořily celkový český zahraniční obchod, který v důsledku příznivé situace na trhu rostl. Předstih růstu vývozu oproti dovozu napomohl celkové bilanci k dalšímu pozitivnímu růstu.

Zahraněční obchod byl v letech 2008-2009 poznamenán ekonomickou krizí. V roce 2008 se vývoz do zemí EU nejprve snížil o 0,32 % a v následujícím roce došlo k dalšímu propadu o 14,10 %. Vývoz klesl na hodnotu 3 150 158 mil. Kč, což bylo méně než výsledek v roce 2006. V případě dovozu bylo tempo poklesu ještě rychlejší. V roce 2008 se snížil o 4,83 % a následně o dalších 17,59 %. I v tomto případě se dostaly hodnoty pod výsledek z roku 2006. Zde se projevila značná závislost na zahraničních partnerech z Evropské unie a na jejich ekonomické situaci. Zejména ekonomiky Německa, Rakouska, Itálie, Velká Británie, Španělska a Francie byly krizí ve větší míře zasaženy. Snížila se zahraniční poptávka z těchto zemí, což vedlo ke snížení českého exportu mířeného do zmíněných států a zároveň došlo i k zhoršení domácí poptávky, tedy importu, který v důsledku působil na celkové snížení bilance. I přesto byla bilance zahraničního obchodu s EU kladná.

Pokles zahraniční poptávky a investic ze zemí zasažených krizí vedl v České republice, jakožto v malé otevřené se silnou závislostí na evropských partnerech, k tak výraznému propadu vývozu. Jakožto jedna ze složek HDP způsobila jeho pokles. V následujících letech panovala nejistota proudící z vlivu především německé ekonomiky na tu českou, kdy předmětem obchodu byla také jedna velká skupina a to automobilový průmysl. Byla zde evidentní nutnost postupné diverzifikace. S tou přišla nová Exportní strategie 2012-2020.

V roce 2010 propukla dluhová krize v eurozóně s ohniskem v Řecku, což v důsledku mírně zpomalilo ekonomické oživení států po krizi. Současně propukla i finanční krize ve Španělsku, které je pro českou republiku jedním z významnějších odbytišť českých exportů. Navzdory tomu ale docházelo k postupnému zotavování ekonomiky. V roce 2010 vzrostl vývoz o 17,28 % a následující rok o 12,33 %. Dynamika růstu dovozu byla v prvním roce oproti vývozu tradičně pomalejší a činila 15,06 %. Následující rok bylo tempo růstu shodné s vývozem. Vyšší přírůstky byly do jisté míry způsobeny nízkou srovnávací základnou z minulého roku. Bilance vykazovala v obou letech stále rostoucí trend.

V roce 2012 prodělala česká ekonomika další propad. Problémy v eurozóně negativně působily samozřejmě i na německou ekonomiku. Snižovala se zahraniční i domácí poptávka. Vývoz oproti předešlému roku vzrostl jen o 4,07 % na 2 495 733 mil. Kč a dovoz o 3,54 % na 1 779 610 mil. Kč. Vývoz si i zde zachoval rychlejší růst oproti dovozu. Rok 2013 přinesl ještě nižší tempa růstu a navzdory hospodářské situaci zahraniční obchod se státy EU rostl. ČNB v tomto roce, jak již bylo zmíněno, přijala kurzový závazek. Ten podpořil zejména export do eurozóny.

Růst vývozu o 15,9 % a dovozu o 15,15 % v roce 2014 byl způsoben velmi dobře se vyvíjející situací na evropských automobilových trzích, které jsou pro obchod se zeměmi EU 28, respektive Německem, stěžejní. Čeští exportéři potvrdily svou výraznou konkurenceschopnost a schopnost udržet si pozice na evropských trzích. Příznivě působila také oslabená koruna vůči euru.

V roce 2015 a 2016 se tempa růstu zpomalovala. Vývoz rostl nejprve o 8,36 % a následně zbrzdil o 5,5 p.b. na 2,86 %. Podobně si vedl i dovoz, který vzrostl o 7,40 % v roce 2015 a následně jen o 3,01 % v roce následujícím. Od roku 2011 je možné sledovat

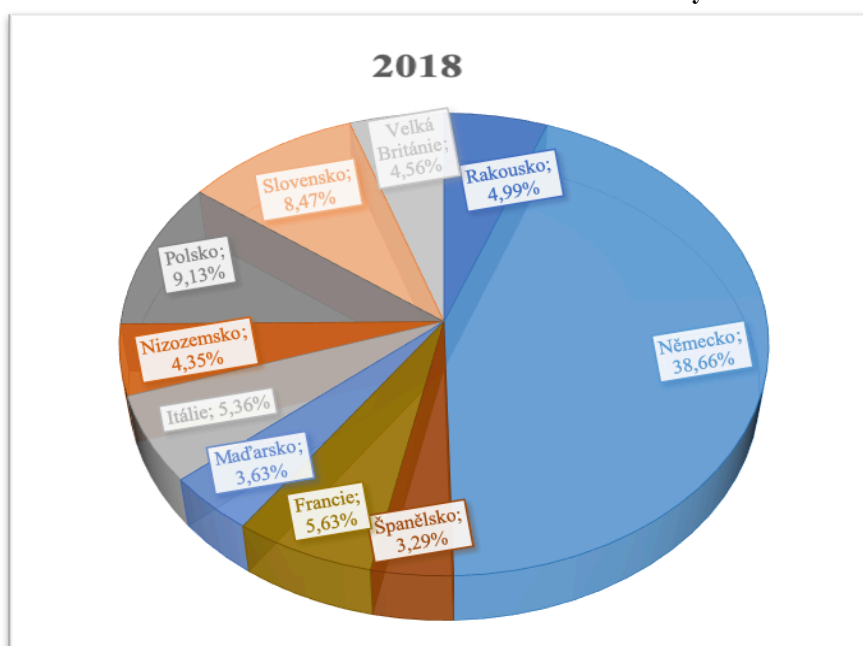
velmi podobný vývoj tempa růstu u obou složek zahraničního obchodu, který se až do konce sledovaného období neliší o více než 1 p.b., což je patrné i z Grafu 5.

Mírné zlepšení nastalo v roce 2017, kdy vývoz vzrostl o 7,09 %, což je o 4,23 p.b. než v předešlém roce. Stejně tak dovoz, jehož tempo růstu bylo vyšší o 3,76 p.b. a činilo 6,77 %. Trhy Evropské unie se vyvíjely pozitivně, což se odrazilo i na výsledcích českého zahraničního obchodu. V roce 2018 došlo opět k poklesu dovozu i vývozu, který si však až doposud držel vždy rychlejší dynamiku růstu. Čeští výrobci nestíhali držet tempo s rostoucí poptávkou ze zahraničí. Nedostatek pracovní síly a materiálu jim nedovoloval pokrýt celou poptávku. Nejistotu spojenou s poklesem vývozu představuje pro český zahraniční obchod odchod Velké Británie z Evropské unie.

Provázanost, či dokonce závislost, na evropských partnerech a Německu je opravdu značná. Je nutné poznamenat také to, že velké množství českých exportérů obchoduje na subdodavatelské úrovni (to platí především pro Německo). Přidaná hodnota se vytváří až následnou komplementací v těchto zemích.

V Grafu 7 je znázorněn podíl jednotlivých zemí EU 28 na celkovém obrátu českého zahraničního obchodu s těmito státy v roce 2018 (výpočty pro jeho sestavení jsou uvedeny v Příloze 6).

Graf 6: Podíl zemí EU 28 na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Při srovnání výsledků z Grafu 6, který zobrazoval podíly zemí v roce 2003, je patrné, že se v průběhu sledovaného období procentuální podíl států měnil jen minimálně. Velkou roli hrálo přistoupení nových států do EU v průběhu sledované časové řady. Zpočátku měla Evropská unie pouze 15 členů, což se změnilo hned v roce 2004, kdy přistoupilo 10 států, včetně České republiky. Další rozšiřování unie bylo v letech 2007 a 2013, kdy se členy nově stali další tři evropské země.

V roce 2018 se v Grafu 7 objevují všechny státy z roku 2003, vyjma Belgie. Její podíl na celkovém obratu s těmito státy se snížil na 2,48 %, ačkoli absolutně vzrostl z 60 131 mil. Kč na 156 312 mil. Kč. Nejdůležitější položkou vzájemného obchodu byly osobní automobily a jejich příslušenství.

Německo si stále drželo své dominantní postavení, i když podíl na obratu od roku 2003 klesl o 15,26 p.b. a činil 38,66 %. Skutečná hodnota se z 976 473 mil. Kč zvýšila na 2 433 487 mil. Kč, což představuje růst o 149,21 %. Nejvýznamnější položku dovozu i vývozu tvořily stroje, přístroje, mechanická zařízení, elektronické výrobky a motorová vozidla.

Druhý nejvyšší obrat byl uskutečněn v rámci obchodu s Polskem, jehož podíl tvořil 9,13 % a dosahoval hodnoty 574 884 mil. Kč. Hlavní vývozní položkou byla silniční vozidla a elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče. Na straně dovozu to byla opět silniční vozidla a také železo a ocel.

Třetí nejvyšší obrat v rámci států EU 28 byl realizován se Slovenskem, jehož podíl činil 8,47 %, absolutně dosahoval hodnoty 533 112 mil. Kč. Nejvýznamnější vývozní položkou byly součásti motorových vozidel a na straně dovozu to byly ropné oleje, lehké oleje a minerální oleje. Samotný obchod s Německem, Polskem a Slovenskem je podrobněji popsán v kapitole s nejvýznamnějšími obchodními partnery.

Po Slovensku dosahovala největšího podílu Francie, která od roku 2003 snížila o 1,85 p.b. svůj podíl na obratu, který činil 5,63 %. V absolutním vyjádření byl s Francií v roce 2018 realizován obchod v hodnotě 354 315 mil. Kč, což je růst o 160,8 % oproti roku 2003. Nejvýznamnější vývozní položkou byla osobní auta a jejich příslušenství a komponenty výpočetní techniky. V případě dovozu to byla opět osobní auta a jejich příslušenství, dále kovové výrobky a elektrická zařízení.

O 0,27 p.b. menší podíl, ve srovnání s Francií, měla Itálie. Oproti roku 2003 se její podíl snížil o 2,22 p.b. a na obratu se státy EU 28 se podílela z 5,36 %. I v případě Itálie bylo dosaženo růstu v absolutních hodnotách, kdy se oproti roku 2003 celková zobchodovaná hodnota zvýšila o 146,09 % na 337 667 mil. Kč.

Nejnižší hodnota obchodu v rámci sousedních států byla realizována s Rakouskem. Jeho podíl se oproti roku 2003 snížil o 3,15 p.b. na 4,99 %, absolutně dosahoval vyšší hodnoty o 113,29 %, tedy 314 335 mil. Kč. Na straně vývozu dominovaly stroje a dopravní prostředky, dále průmyslové spotřební zboží. Nejdůležitějšími dovozními artikly byly opět stroje a dopravní prostředky společně s průmyslovým spotřebním zbožím a chemikáliemi.

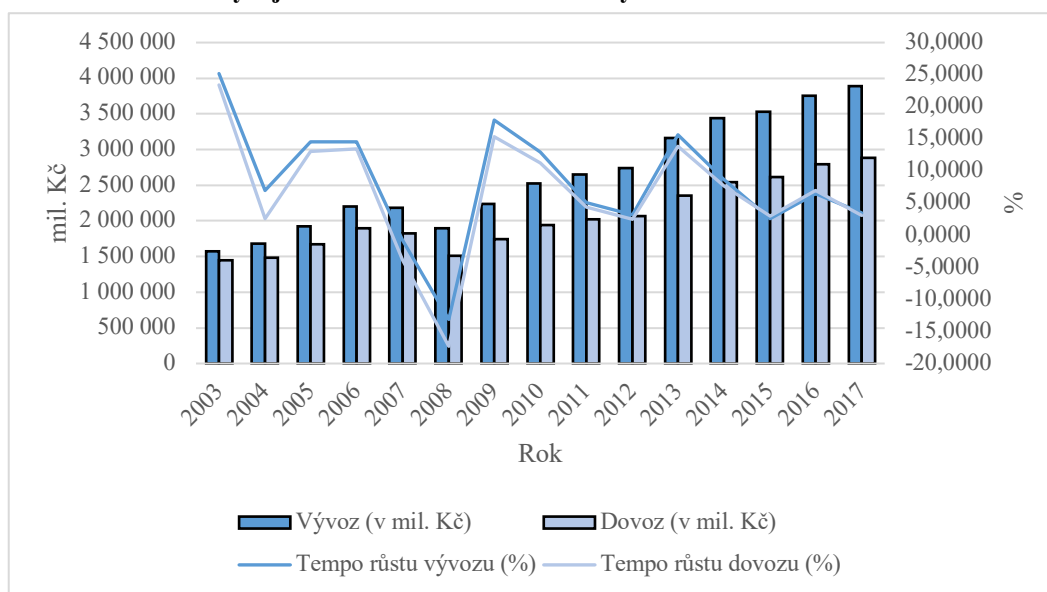
Ke snížení došlo i u ostatních států jako je Velká Británie, Nizozemsko a Španělsko. Nově se v Grafu 6 objevuje Maďarsko, která se v průběhu časové řady stalo členem EU, a jehož podíl na obratu s EU 28 přesahoval 3 % a činil 3,63 %. Důležitými vývozními položkami do Velké Británie a Španělska byly motorová vozidla, reaktory a kotle, a přístroje el. záznamu, které byly i nejvýznamnějším dovozním artiklem. Do Nizozemska se nejvíce vyvážely zpracovatelské jednotky a přístroje el. záznamu a nejvíce se dovážely procesory a řídicí jednotky. Vzájemnému obchodu s Maďarskem dominovaly stroje a přepravní zařízení.

Ze srovnání Grafu 6 a Grafu 7 lze konstatovat, že došlo k mírné teritoriální diversifikaci zahraničního obchodu České republiky v rámci států Evropské unie. Celkový obrat se státy EU již není z více než poloviny závislý na vývoji vzájemné výměny s Německem. Je to samozřejmě dáno přístupem nových států do EU, je ale i patrný růst absolutních hodnot s ostatními státy. Obchod se státy EU 28 je velmi silně závislý na průmyslových odvětvích, zejména automobilovém sektoru.

5.3.3 Obchod se státy OECD

Zahraniční obchod se zeměmi **OECD** lze z teritoriálního hlediska pokládat za druhý nejvýznamnější pro Českou republiku, viz Tabulka 5, jelikož dosahovaly po státech EU 28 nejvyšších hodnot obratu. V celém sledovaném období v Grafu 8 (výchozí data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 7) lze sledovat převažující hodnoty vývozu nad dovozem, což svědčí o kladné bilanci.

Graf 7: Vývoj zahraničního obchodu se státy OECD v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Z výsledků elementárních charakteristik je patrné rychlé tempo růstu v prvních dvou letech. V roce 2004 činil meziroční přírůstek vývozu v relativním vyjádření 25,17 % a dovozu 23,39 %. Výsledky byly jednoznačně ovlivněny vstupem České republiky do Evropské unie, jelikož podstatná část obchodu se zeměmi OECD je realizována právě s těmito státy. Proto i následující roky kopírují vývoj obchodu se státy EU 28 z předešlé kapitoly. Samotné teritorium EU 28 vykazovala v případě dovozu tempo růstu o 1,17 p.b. pomalejší. Důvodem bylo zlepšení kreditu v očích mimoevropských ekonomik, což přimělo dovozce více se angažovat na českém trhu.

Zajímavé je zejména období ekonomické krize v letech 2007-2009. Na rozdíl od států EU 28 bylo u zemí OECD patrné mírné zpomalení již v roce 2007, kdy sice došlo k meziročnímu růstu o 14,54 %, ale oproti roku 2006 to byl rozdíl jen o 0,06 p.b. Důvodem byly zpomalující se ekonomiky USA a Kanady a snížení dovozu z Norska.

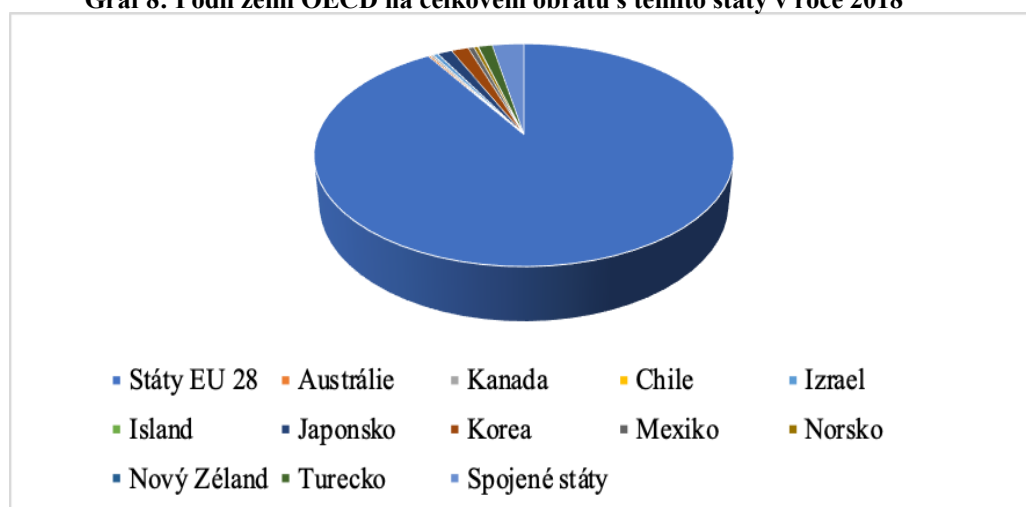
V roce 2008 se již tempa růstu dovozu i vývozu pohybovala v záporných hodnotách. Vývoz meziročně klesl o 0,83 % a dovoz o 3,87 %. V porovnání s tempem růstu u zemí EU 28 klesl vývoz o 0,51 p.b. rychleji, což bylo způsobeno snížením dovozu do USA, Kanady, Izraele, Islandu, Japonska, Mexika, Turecka a Norska. Záporné tempo růstu dovozu vykazovalo o 0,96 p.b. lepší hodnoty než státy EU 28. Bylo to způsobeno meziročně vyššími hodnotami dovozu ze států, které nebyly natolik postiženy ekonomickou krizí. Záporné výsledky vykazoval jen dovoz z USA, Kanady a Chile.

Ekonomická krize se naplno projevila v roce 2009, kdy vývoz meziročně klesl o 13,14 % a dovoz o 17,31 %, což byly ale stále lepší výsledky ve srovnání s teritoriem EU 28. Hodnoty vývozu zlepšovaly kladné meziroční přírůstky obchodu s Chile, Izraelem, Mexikem, Norskem, Novým Zélandem a Tureckem. Dovoz dosáhl pozitivních výsledků jen s Izraelem a Islandem. Zapojení zemí mimo EU, které se s dopady krize vyrovnávaly lépe, mírně zlepšovalo výsledky s teritoriem OECD. Zejména Izrael byl díky své zodpovědné makroekonomické politice a agresivním výdajovým škrtnům spíše paradoxně na hospodářském vzestupu v porovnání s ostatními státy.

Po krizovém období v letech 2010 a 2011 dochází opět ke zrychlení tempa růstu, jak na straně dovozu, tak i vývozu. V roce 2010 vzrostl vývoz o 17,91 % na hodnotu 2 236 658 mil. Kč, čímž se dostal opět před výsledky z roku 2007. Tempo růstu dovozu bylo v porovnání s vývozem nižší o 2,56 p.b. a činilo 15,35 %, což odpovídá i vývoji EU 28. Důvodem byla rostoucí hodnota exportu a importu převážně v oblasti průmyslového spotřebního zboží, strojů a dopravních prostředků, které byly hlavními položkami společného obchodu.

Následovaly roky, kdy měly meziroční přírůstky kolísavý charakter. Rok 2014 přinesl zvýšení vývozu o 15,64 % a dovozu o 13,88 %. Rychlejší dynamiku růstu si vývoz udržel po celé sledované období. Za faktory, které vedly k dvoucifernému růstu, je možné označit: kurzový závazek ČNB, plnění exportní strategie ČR a příznivý vývoj směnných relací. Následně tempa růstu obou složek zahraničního obchodu v čase zpomalovala.

Graf 8: Podíl zemí OECD na celkovém obrátu s těmito státy v roce 2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

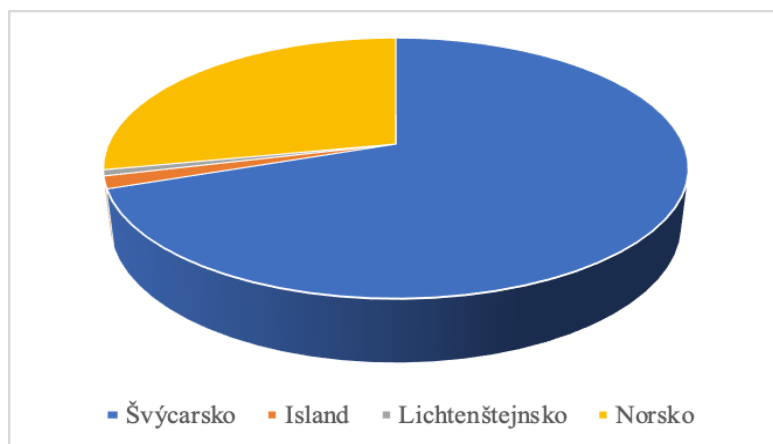
Z Grafu 9 je patrné, že většinový podíl na celkovém obratu se státy OECD měly členské státy EU 28 a to necelých 91 %. Na druhém místě s podílem 2,91 % bylo USA, dále Jižní Korea 1,57 %, Japonsko 1,33 % a Turecko 1,29 %. U ostatních států je podíl menší než 1 %. Konkrétní data pro sestavení Grafu 9 jsou uvedena v Příloze 8.

5.3.4 Obchod se státy ESVO

Do sdružení ESVO se řadí Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Evropské sdružení volného obchodu patří k významným obchodním partnerům Evropské unie. Zahraniční obchod se zeměmi ESVO od roku 2003 do roku 2018 snížil svůj podíl na celkovém obratu zahraničního obchodu České republiky, jak uvádí Tabulka 7.

V Grafu 10 je viditelné, jak se jednotlivé země sdružení podílejí na jejich celkovém obratu s Českou republikou. Dominantní postavení mělo Švýcarsko, které se na obratu angažovalo z 68 %. Druhým nejvýznamnějším státem bylo Norsko (27 %). Dále Island s podílem 3,5 % a Lichtenštejnsko, jehož procentuální zastoupení na obratu činilo 1,5 %.

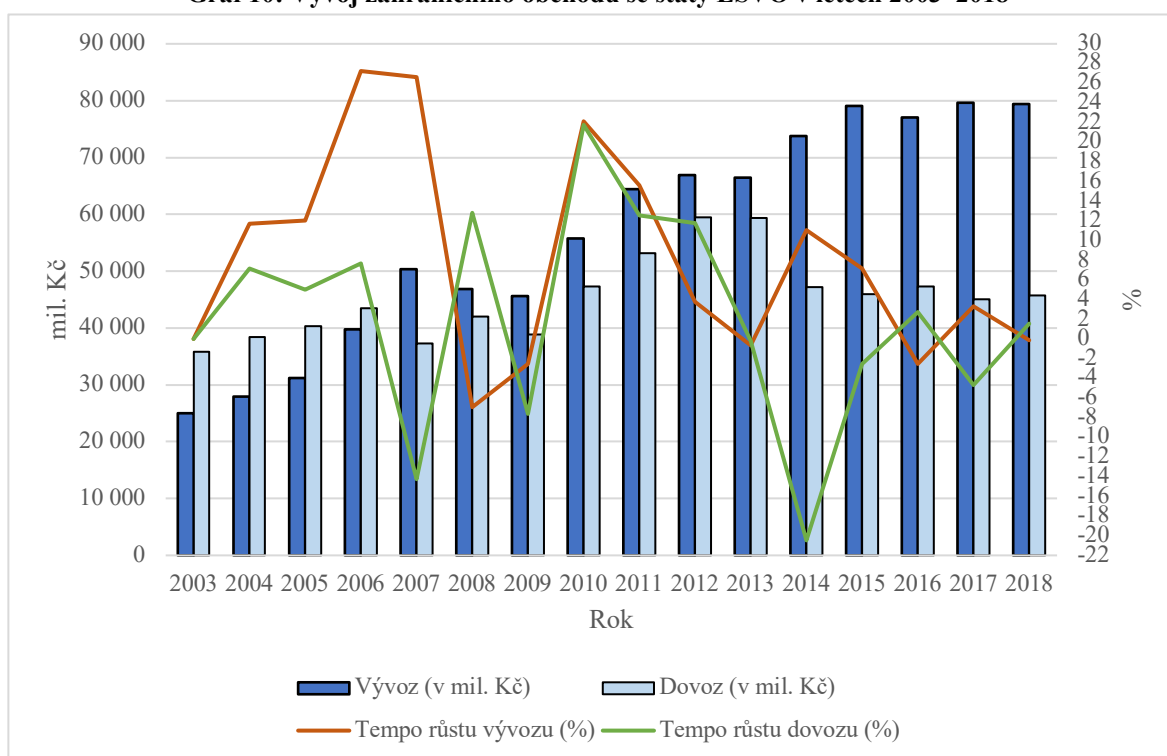
Graf 9: Podíl států ESVO na celkovém obratu z těchto států (2018)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Co se týče bilance, již na první pohled z Grafu 11 (výchozí data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 9) je patrné, že až do roku 2006 vykazovala záporné hodnoty, jelikož dovoz převažoval vývoz. V roce 2007 se stav obrátil a vývoz opravdu výrazně předčil hodnoty dovozu, což trvalo až do konce sledovaného období. Výrazná je i vysoká dynamika růstu exportu do těchto zemí.

Graf 10: Vývoj zahraničního obchodu se státy ESVO v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Zahraněční obchod s těmito státy je specifický svým rozdílným vývojem dovozu a vývozu. Vstup České republiky do Evropské unie nijak významně obchod s ESVO nepodpořil. Meziroční růst vývozu činil 11,7 % a dovozu 7,17 %. V následujícím roce dochází opět k růstu vývozu o 0,32 p.b. na 12,02 %, naopak dovoz své tempo zpomalil a klesl o 2,19 p.b. na 4,98 %. Na růstu vývozu se nejvíce podílelo Švýcarsko a Norsko, v menším měřítku pak Island. Pomalejší dynamika dovozu byla způsobena celkovým poklesem hodnoty vzájemného obchodu se všemi čtyřmi státy ESVO v důsledku menší poptávky.

V roce 2006 zaznamenal vývoz do těchto zemí opravdu významný růst a zvýšil se o 27,23 %. Za růstem stála zejména vyšší poptávka z Norska po strojích a dopravních prostředcích a také průmyslovém spotřebním zboží, což jsou nejdůležitější komodity vzájemného obchodu. Na druhé straně dovoz navázal na pomalejší tempo z předešlého roku a vzrostl jen o 7,7 %.

Dvouciferný růst vývozu pokračoval i v roce 2007, kdy vzrostl o 26,6 % na 50 318 mil. Kč, a hlavním tahounem růstu byly opět dopravní prostředky, stroje a průmyslové spotřební zboží. Naopak dovoz meziročně poklesl o 14,24 % a jeho hodnota činila 37 259 mil. Kč. Více než čtvrtinový nárůst vývozu spolu s poklesem dovozu přinesl kladnou

bilanci zahraničního obchodu. Důvodem poklesu byl propad dovozu minerálních paliv z Norska, což je velmi podstatná komodita vzájemného obchodu.

Následující roky 2008 a 2009 docházelo k postupnému snižování tempa růstu vývozu, kdy v obou letech byly zaznamenány meziroční poklesy, a to nejprve o 6,93 % a poté o 2,52 %. Vývoj dovozu byl naopak v prvním zmíněném roce pozitivní, kdy vykazoval růst o 12,8 %, následně však došlo k poklesu a v roce 2009 se tak dovoz meziročně snížil o 7,64 %. Zde je patrná velká odlišnost od vývoje států EU 28, potažmo OECD. Dopad na vývoz do těchto zemí byl takřka poloviční. Ekonomiky seskupení ESVO vykazovaly mnohem větší stabilitu oproti ekonomikám evropských zemí. Dovoz na tom byl o poznání hůře, což bylo způsobeno nízkou domácí poptávkou.

V letech 2010 a 2011 došlo jak na straně dovozu, tak i vývozu ke dvoucifernému růstu. Byl to důsledek zlepšení hospodářství v České republice po období krize.

V roce 2012 dovoz i vývoz zaznamenaly zpomalení dynamiky růstu, kdy vývoz meziročně vzrostl o 3,77 % a dovoz o 11,78 %. Následující rok už obě složky ve srovnání s předešlým rokem klesly. Vývoz o 0,65 % a dovoz o 0,22 %. Příčinou snížení dovozu byl pokles domácí poptávky s prohlubující se recesí české ekonomiky. Snížil se hlavně dovoz z Norska. Stejná situace byla i v případě vývozu, kdy zpomalení evropského hospodářství dolehlo i na zahraniční poptávku se Švýcarska a Lichtenštejnska.

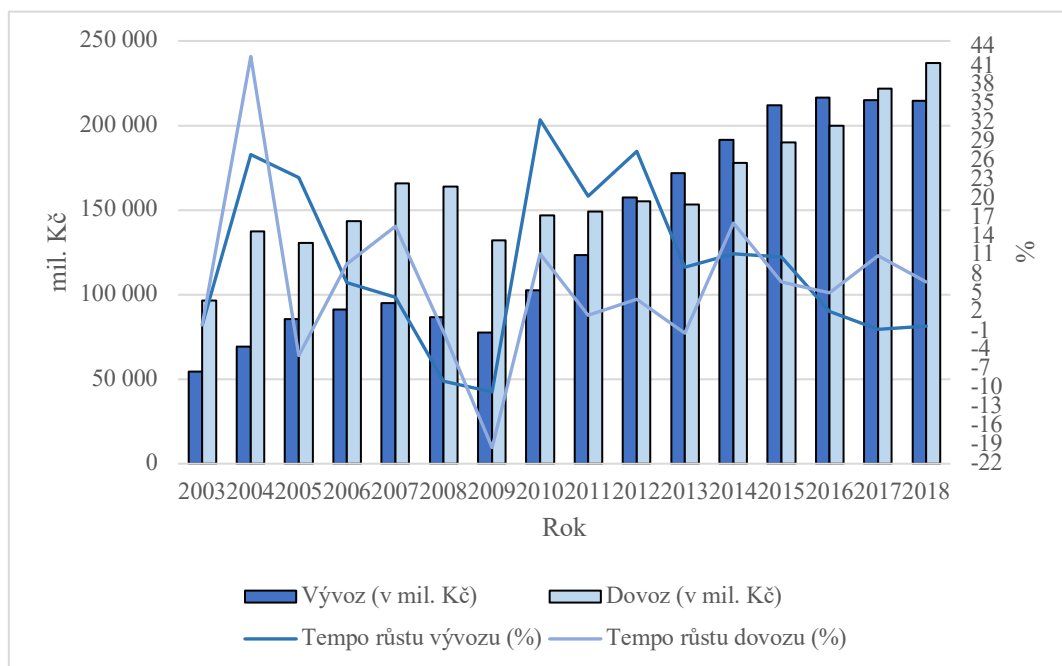
Vývoz začal v roce 2014 opět meziročně růst, a to o 11,06 %. Naopak dynamika dovozu se ještě více propadla do záporných hodnot, tj. -20,47 %. Stalo se tak v důsledku snížení ceny petrochemických výrobků dovážených z Norska, což v menší míře trvalo až do roku 2016.

5.3.5 Obchod s ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou

Mezi **ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou** se řadí USA, Kanada, Austrálie, Japonsko, Grónsko, Turecko atd. (viz Příloha 1). Největšího obchodního partnera z tohoto teritoriálního uskupení představují pro Českou republiku Spojené státy, následované Japonskem a Tureckem.

První polovina sledované časové řady, do roku 2011, je charakteristická zápornou bilancí. Zejména v letech 2004, 2007–2009 dosahoval dovoz o více než 70 % vyšších hodnot, viz Graf 12 (data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 10).

Graf 11: Vývoj zahraničního obchodu s ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data CSU

V roce 2004 činil meziroční růst vývozu 14 714 mil. Kč, tj. 26,97 %. Dovoz v tomto roce vzrostl o 15,57 p.b. více, tedy o 42,54 %. Výrazně se zvýšil dovoz a vývoz strojů a dopravních prostředků se Spojenými státy a Japonskem. Na straně vývozu tento trend trval i v následujícím roce, kdy došlo jen k mírnému zpomalení o 3,64 p.b. oproti roku 2004, i přesto vývoz vzrostl o 23,33 %. V případě dovozu však došlo k meziročnímu poklesu o 4,85 %. Ten byl opět způsoben poklesem nejvýznamnějšího odvětví vzájemného obchodu jak s Japonskem, tak se Spojenými státy, a to se stroji a dopravními prostředky. V menší míře došlo také ke snížení dovozu průmyslového a spotřebního zboží. Obchod se spojenými státy dosáhl v roce 2005 kladné bilance. Naopak s Japonskem vykazoval zahraniční obchod zápornou hodnotu bilance.

V letech 2006–2007 dosahoval dovoz rychlejšího tempa růstu oproti vývozu, což mělo za následek zvýšení schodku bilance. Na jedné straně stál dynamicky rostoucí obchod se Spojenými státy a na druhé straně také vzájemný obchod s Japonskem. Na výsledky v obou letech mělo významný vliv otevření nového závodu TPCA na výrobu osobních automobilů v ČR, který byl jedním z největších investičních projektů Japonska ve střední Evropě. Japonsko v České republice drží jedno z předních míst v přílivu investic s vysokou přidanou hodnotou.

Na datech z let 2008 a 2009 se projevila celosvětová ekonomická krize, která měla počátky ve Spojených státech. Dolehla i na japonskou ekonomiku, která se dostala do hluboké deprese. O poznání lépe se se situací dokázalo vyrovnat Turecko. V roce 2008 došlo k meziročnímu zpomalení vývozu o 8,92 % a následující rok o dalších 10,63 %. Dovoz byl poznamenán více, kdy v roce 2008 klesl nejprve o 1,13 % a následně se snížil o dalších 19,45 %. Nutno poznamenat, že v těchto letech bilance obchodu se Spojenými státy opět vykazovala záporné hodnoty.

Po překonání krize vykazoval vývoz do teritoria ostatních vyspělých ekonomik dynamický růst, který se pohyboval převážně ve dvouciferných relativních hodnotách. Rekordní nárůst byl v roce 2010, kdy se oproti minulému roku zvýšil o 32,5 %, na hodnotu 102 562 mil. Kč. Dynamika růstu dovozu za vývozem zaostávala a v roce 2010 se zvýšila jen o 11,29 %, což je v porovnání s vývozem o 21,21 p.b. méně. Obdobně se dovoz vyvíjel i v roce 2011, kdy tempo růstu ještě více zpomalilo a činilo 1,52 %. Výsledkem byla kladná bilance, která trvala až do roku 2016.

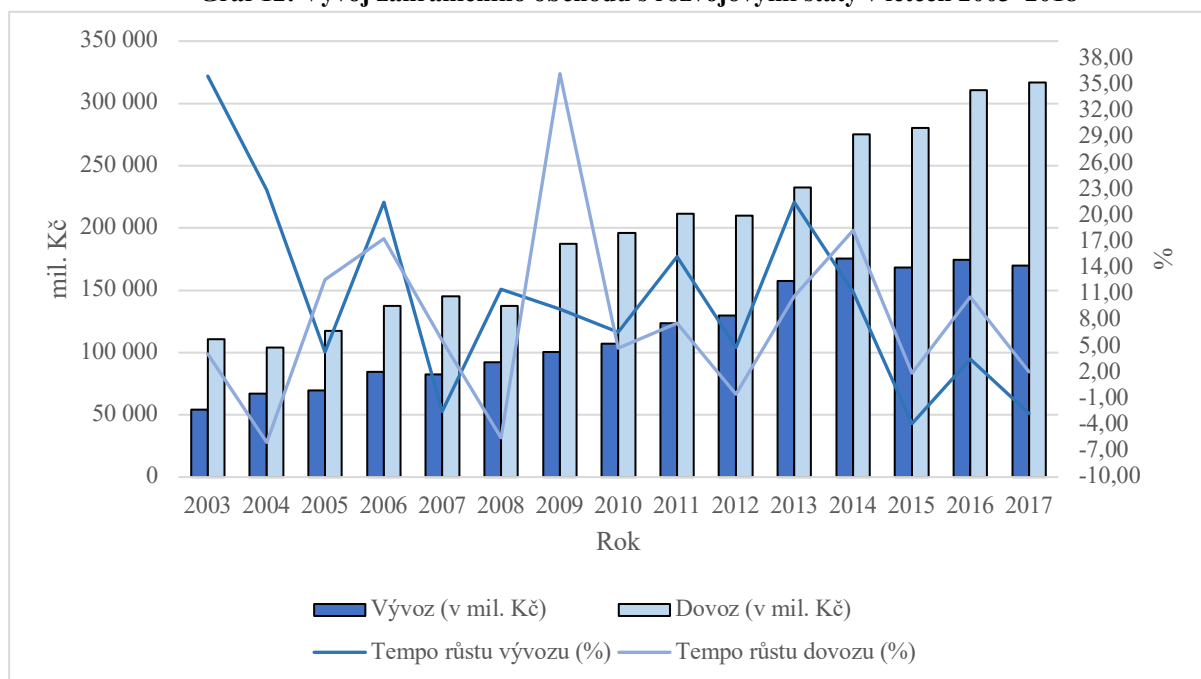
Záporná bilance v letech 2017 a 2018 byla způsobena poklesem vývozu oproti minulému roku o 0,68 % a následně o dalších 0,17 %. Vývoz se zpomalil do všech tří důležitých států tohoto teritoriálního uskupení, tedy Japonska, Spojených států i Turecka. Turecko zmítala měnová krize, která byla doprovázená nestabilní politickou situací. Ze strany Spojených států byly zase evidentní narůstající protekcionistické tendence, které vyústily v zavedení tarifů na dovoz oceli a hliníku, což zasáhlo odvětví výroby základních kovů v České republice.

5.3.6 Obchod s rozvojovými zeměmi

Zahraniční obchod s rozvojovými zeměmi se dlouhodobě koncentroval především na asijské rozvojové ekonomiky. Mezi ty nejdůležitější z pohledu vývozu se řadily Spojené arabské emiráty, Hongkong, Indie, Singapur, Irán, Korea a Thajsko. Ze zemí afrického kontinentu to byly především Alžírsko a Egypt. Mezi země amerického kontinentu, se kterými byl realizován největší obrat, se řadily Brazílie, Mexiko a Salvador.

Nejvýznamnějšími státy dovozu byly Malajsie, Tchaj-wan, Korea, Filipíny, Singapur a Thajsko. Z afrických zemí byla nejpodstatnější Libye a ze států Ameriky Kostarika, Brazílie a Mexiko. Skupina států patřící pod rozvojové asijské ekonomiky určovala celkovou dynamiku vývozu i dovozu, strukturální tendence a vývoj bilance.

Graf 12: Vývoj zahraničního obchodu s rozvojovými státy v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Zahraněční obchod s rozvojovými státy měl v celém sledovaném období zápornou bilanci, viz Graf 13 (pokladová data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 11). Ačkoli vykazoval vývoj vývozu větší dynamiku růstu, kdy zejména v druhé polovině časové řady jeho hodnota meziročně rostla, tak hodnoty dovozu nikdy nepřekoval a jeho hodnoty se držely průměrně o 76 % níže.

V roce 2004 dosáhlo tempo růstu vývozu rekordní výše 35,99 % a hlavními vývozními artikly byly výrobky z nekovových nerostů, stroje, kancelářské stroje, el. zařízení a silniční vozidla. České republika vstupem do Evropské unie začala uplatňovat vůči rozvojovým zemím společnou obchodní politiku EU, což podpořilo vzájemný obchod, který až do období krize meziročně rostl.

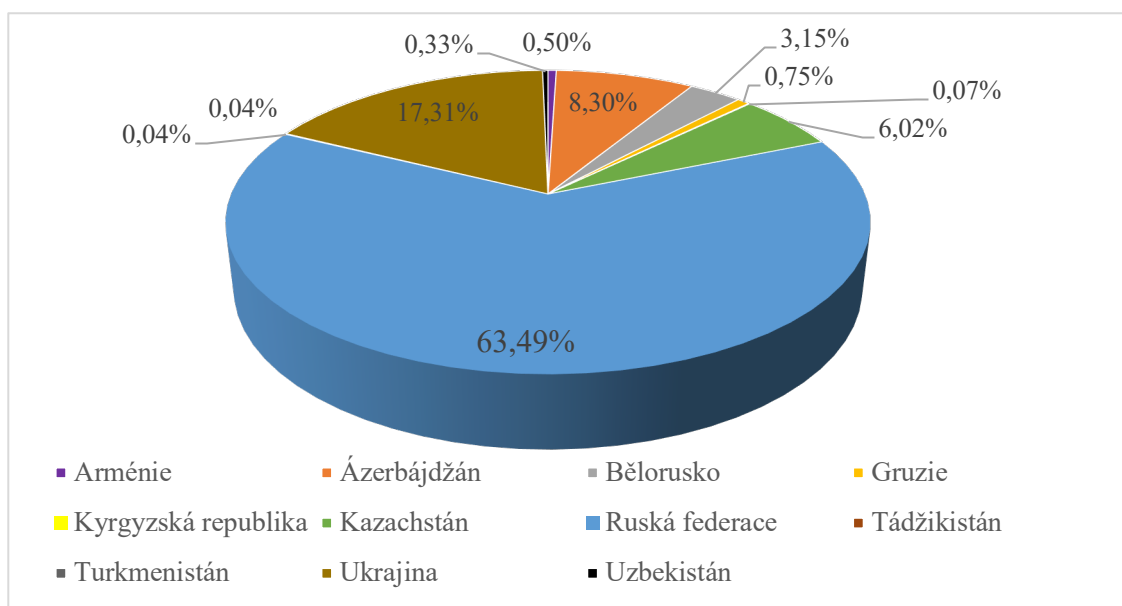
Krize se nepatrně dotkla i obchodu s rozvojovými zeměmi. V roce 2008 se vývoz oproti roku 2007 snížil o 2,49 %. Dovoze se situace na mezinárodním trhu dotkla v následujícím roce, kdy poklesl o 5,52 %. V porovnání s výše zmíněnými teritorii neměla krize na společný obchod až tak významný dopad. Důvodem je menší stupeň začlenění do finančních globálních trhů. Nepříznivá situace se na rozvojové země přenesla spíše nepřímou skrze reálnou ekonomiku, což vedlo ke snížení přímých zahraničních investic a příjmů ze světového obchodu.

S následky krize se rozvojové země dokázaly poměrně rychle vypořádat. V následujících letech docházelo k meziročnímu růstu u obou složek zahraničního obchodu. Výjimkou byly roky 2016 a 2018, kdy vývoz meziročně klesl o 3,88 % a následně o 2,73 %. Důvodem byl klesající odbyt strojů, ostatních dopravních a přepravních prostředků a cukru.

5.3.7 Obchod se SNS

Společenství nezávislých států sdružuje 9 z 15 bývalých členů Sovětského svazu, včetně Ruska, které je ze zemí SNS pro Českou republiku z hlediska obchodu nejvýznamnější a v roce 2018 se na obratu se státy SNS podílelo z 63,49 % (viz Graf 14). Druhý největší podíl měl obchod s Ukrajinou, tj. 17,31 %. Zbylých 19,2 % tvořily Ázerbájdžán (8,3 %), Kazachstán (6,02 %), Bělorusko (3,15 %). Mezi méně významné patřila Arménie (0,5 %), Gruzie (0,75 %), Kyrgyzstán (0,07 %), Tádžikistán (0,04 %), Turkmenistán (0,04 %) a Uzbekistán (0,33 %).

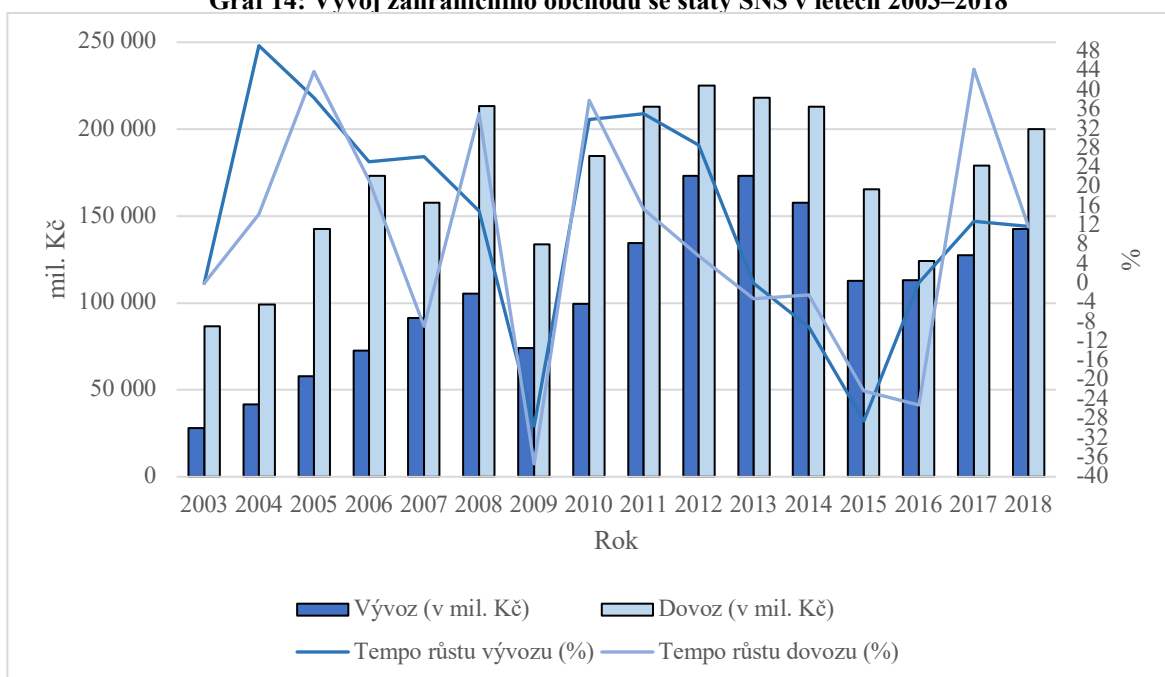
Graf 13: Podíl států SNS na jejich celkovém obratu s ČR (2018)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Zahraněční obchod se státy SNS se v celém sledovaném období vyznačoval zápornou bilancí, která měla v průběhu sledovaných let prakticky stejnou hodnotu, protože až na pár výjimek se tempa růstu vývozu i dovozu vyvíjela podobně. Směr vývoje celé skupiny určovalo Rusko, s nímž měla Česká republika tradičně záporné saldo.

Graf 14: Vývoj zahraničního obchodu se státy SNS v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V roce 2004 se na zvýšení vývozu, který meziročně vzrostl o 49,3 %, nejvíce podílela kromě Ruska také Ukrajina. Růst byl do jisté míry způsoben růstem cen ropy a ropných olejů, které jsou nejdůležitější obchodní komoditou v rámci států SNS, zejména pak Ruska. Obdobný vývoj se stejným důvodem byl i v roce 2005, kdy se vývoz zvýšil o 38,49 % oproti předešlému roku. Podobně na tom byl i dovoz, který v roce 2004 nejprve vzrostl o 14,34 % a následující rok o dalších 43,92 %. Největší podíl na tom mělo Rusko, které zvýšilo dovoz ropy a ropných olejů do České republiky.

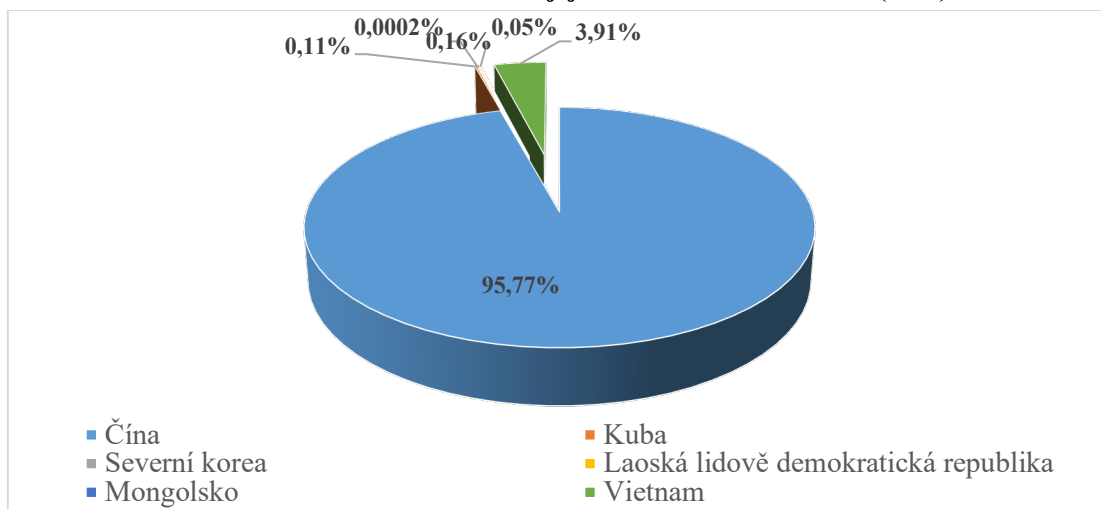
Dvouciferný meziroční růst lze sledovat až do období ekonomické krize v roce 2009, kdy následoval dramatický pokles. Hodnoty vývozu se snížily o 29,48 % a dovozu o 37,33 % a absolutní hodnoty klesly na úroveň z roku 2006.

V následujících letech byl obchod se státy SNS opět obnoven a poměrně stabilně meziročně rostl. Zlomovým se stal až rok 2013, kdy v důsledku vyostření politické situace mezi východem a západem, lze sledovat citelný pokles dovozu i vývozu. EU na Rusko uvalila sankce, přičemž Rusko reagovalo odvetně a vůči Evropské unii je také zavedlo, což oboustranně poznamenalo vzájemný obchod. I přes sankce však v posledních dvou letech nabral vzájemný obchod na aktivitě. Konkrétní data pro sestavení Grafu 15 jsou přiložena v Příloze 12.

5.3.8 Obchod s ostatními státy

Mezi **ostatní** se řadí následující státy: Čína, Kuba, Laos, Mongolsko, Severní Korea, Vietnam.

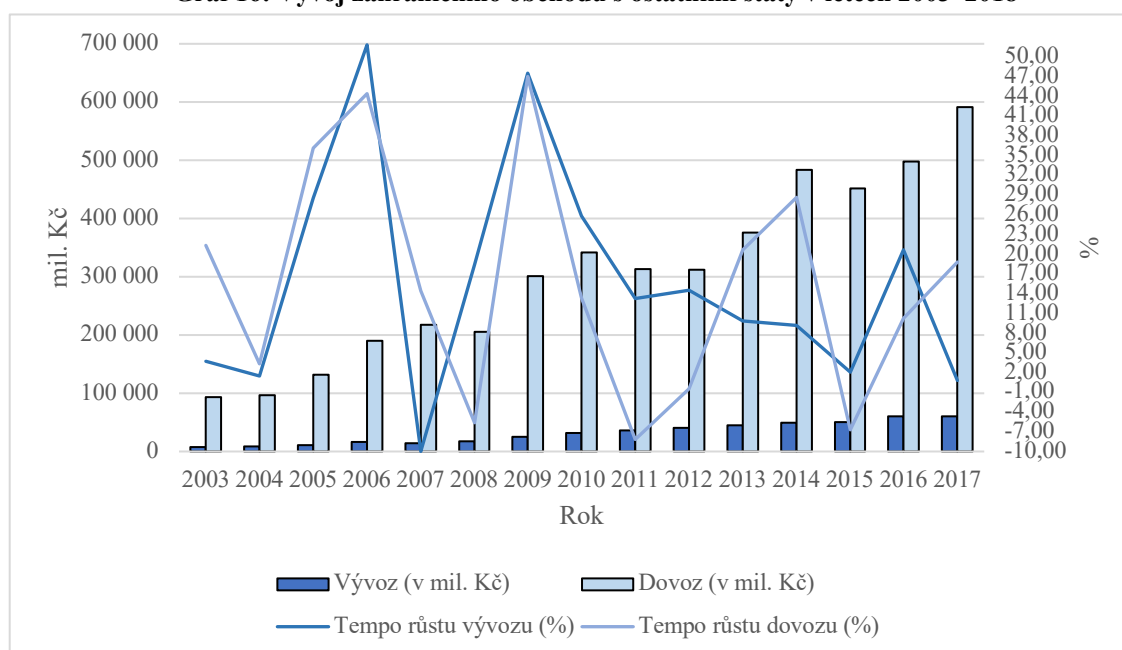
Graf 15: Podíl států teritoria Ostatní na jejich celkovém obratu s ČR (2018)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Z Grafu 16 je evidentní vůdčí postavení Číny v celé teritoriální skupině Ostatní, která se na celkovém obratu těchto států v roce 2018 s ČR podílela z 95,77 %. Za významnější lze ještě pokládat hodnotu zobchodovanou s Vietnamem, která činila 3,91 % z hodnoty obratu. Podíl ostatních států byl menší než 1 %, konkrétně Kuba tvořila 0,16 %, Laos 0,11 %, Mongolsko 0,05 % a Severní Korea 0,0002 %.

Graf 16: Vývoj zahraničního obchodu s ostatními státy v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V celém sledovaném období vykazovalo teritorium záporné saldo, které rostlo závratným tempem vzhledem k prakticky neexistujícímu vývozu (v porovnání s dovozem) do těchto zemí (viz Graf 17, data pro jeho sestavení jsou uvedené v Příloze 13). V průběhu let masivně narůstal dovoz z 76 950 mil. Kč v roce 2003 na 591 368 mil. Kč v posledním roce časové řady, tj. růst o 668,51 %. Jelikož ostatní státy se na tvorbě společné hodnoty podílely jen v řádu procent, zápornou bilanci nevyrovnaly, tím spíš, že kladné hodnoty vykazoval pouze obchod s Kubou a Mongolskem.

Stejně jako na všech předešlých teritoriích, i zde se projeví negativní dopady, které plynuly ze situace na mezinárodním trhu v letech 2007 až 2009. V roce 2007 došlo k poklesu vývozu o 9,98 % a následující rok meziročně poklesl i dovoz a to o 5,63 %. V druhé polovině časové řady lze sledovat postupně se snižující tempa růstu dovozu i vývozu.

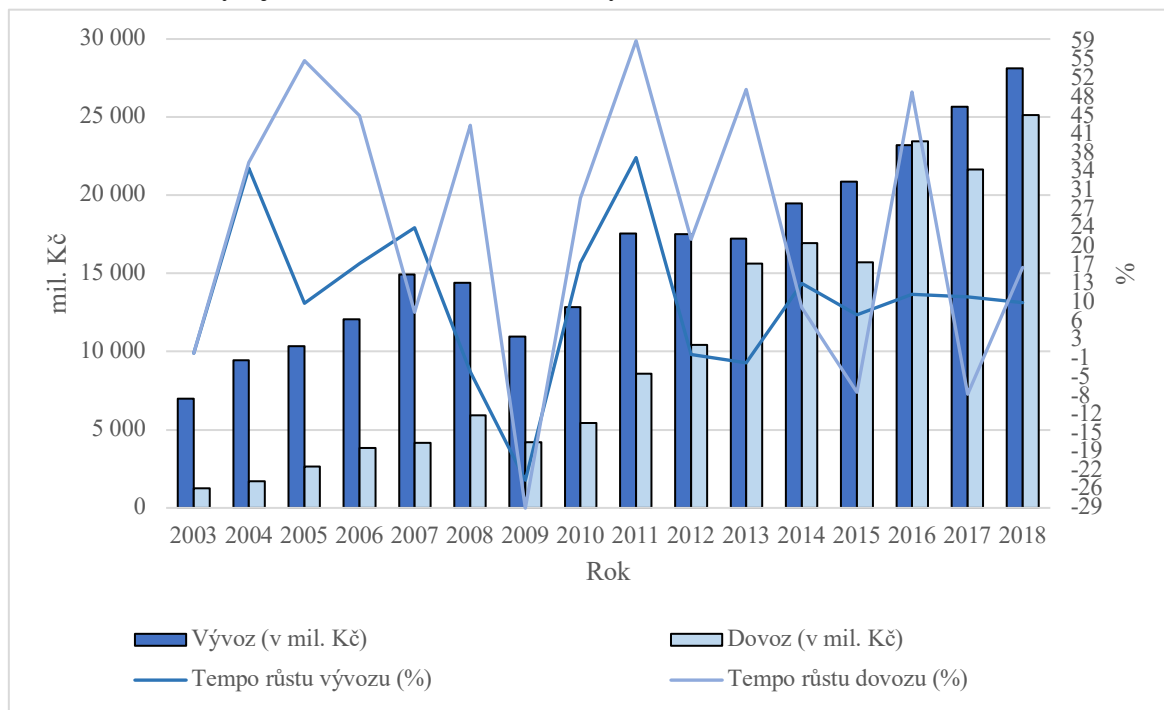
Nejdůležitějšími dovozními komoditami byly zařízení pro telekomunikaci, záznam a reprodukci zvuku, elektrická zařízení, stroje, přístroje a obuv. Na straně vývozu pak zařízení pro telekomunikaci a záznam či reprodukci zvuku. Zmíněné položky se týkají všech států vyjma Číny, která je rozebrána níže.

5.3.9 Obchod se státy s tranzitivní ekonomikou

Mezi **státy s tranzitivní ekonomikou** se řadí Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Srbsko a Černá Hora. Jedná se o státy ležící v Evropě, z nichž některé aktivně usilují o připojení se k Evropské unii. Konkrétně Albánie, Makedonie, Černá hora a Srbsko mají již uděleny status kandidátské země.

Obchod s těmito zeměmi se neřadí mezi ty významnější. Z pohledu podílu na celkovém obratu ČR představovaly jen 0,29 % (viz Tabulka 5). V celé sledované časové řadě si bilance udržovala kladnou hodnotu, vyjma roku 2016. Příčinou byl vysoký import, který proudil z Albánie a Makedonie. Konkrétně se jednalo o dodávky zboží pro český automobilový průmysl z dvou nově otevřených továren.

Graf 17: Vývoj zahraničního obchodu se státy s tranzitivní ekonomikou v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V roce 2004 vykazoval dovoz i vývoz nadprůměrné tempo růstu, které v případě dovozu činilo 35,81 % a vývozu 34,75 %. Vývoj v následujícím roce byl však velmi rozdílný. Dynamiku růstu si udržel dovoz, který se meziročně zvýšil o 54,95 %, naopak vývoz značně zpomalil a meziročně vzrostl jen o 9,43 %.

Skupina zemí s tranzitivní ekonomikou je typická svým měnicím se složením. V roce 2006 zaniklo soustátí Srbsko a Černá hora – vznikly dva samostatné státy Srbsko a Černá hora. Srbsko má v rámci této skupiny s Českou republikou největší obchodní obrat, který je podpořen řadou bilaterálních dohod. Právě Srbsko se nejvíce podílelo na růstu vývozu o 16,84 % a dovozu o 44,55 % v roce 2006. Hlavními položkami obchodu byly osobní automobily, dřevotřískové desky, lokomotivy aj. Mezi tranzitivní ekonomiky patřilo také Bulharsko a Rumunsko, což se změnilo v roce 2006, kdy byly zahrnuty mezi vyspělé tržní ekonomiky, což mělo vliv na výsledky toho roku.

V průběhu let 2007–2009 se státy potýkaly s ekonomickou krizí. Výrazněji to ovlivnilo vývoz, který v roce 2008 meziročně klesl o 3,47 % a následující rok o dalších 23,8 %.

V průběhu dalších let hodnota vzájemného obchodu rostla. K mírnému zpomalení došlo v roce 2015. Důvodem byl nižší dovoz ze Srbska, který se však do jisté míry vykompenzoval prudkým nárůstem dovozu z Makedonie.

5.3.10 Nejvýznamnější obchodní partneři a predikce budoucího vývoje

Sousední státy České republiky, v čele s Německem, patří z hlediska celkového zahraničního obchodu k nejvýznamnějším zahraničněobchodním partnerům. Z velké části určují celkovou dynamiku exportu i importu, a významně se tedy podílí na bilanci českého zahraničního obchodu.

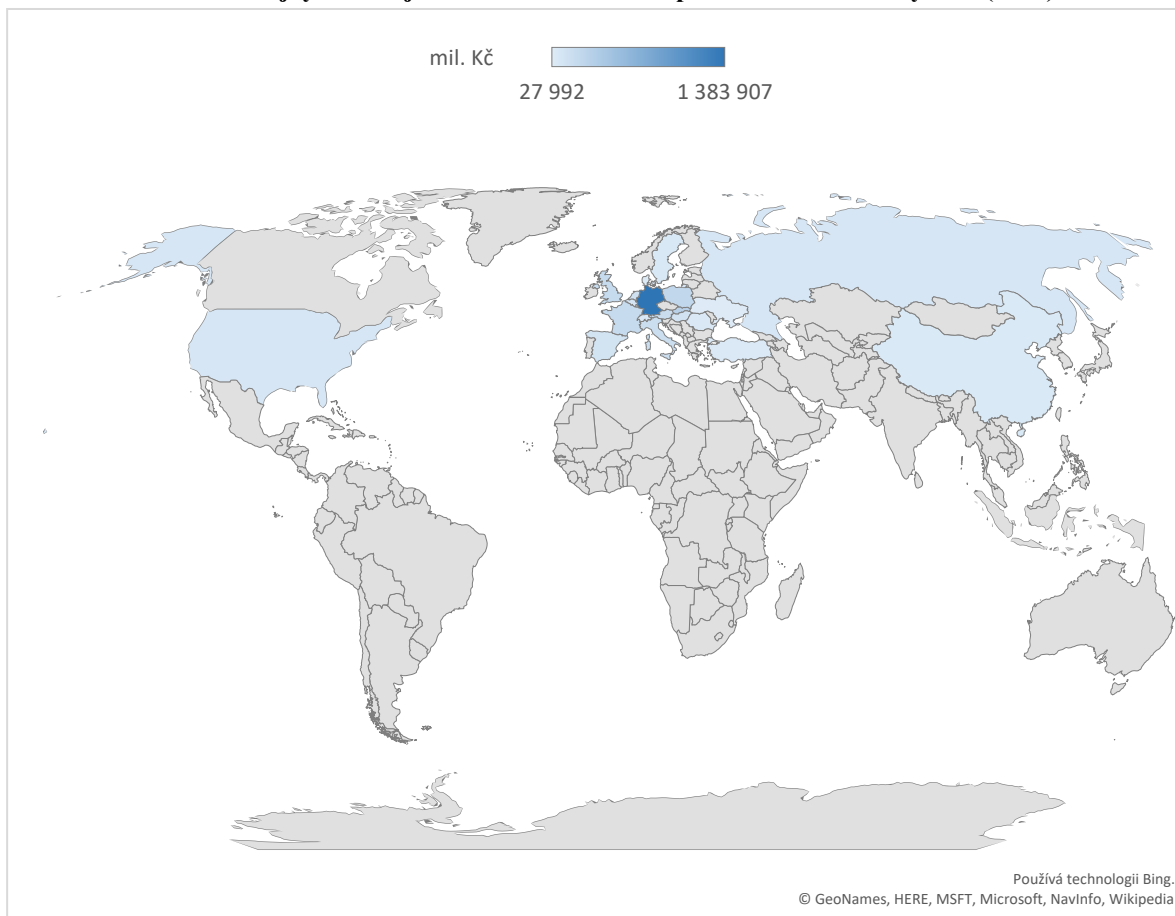
Na vývozu se nejvíce podílí Německo, jak je patrné z Grafu 19. Následované Slovenskem, kam byl však vývoz o 327 % nižší, ve srovnání s Německem, a činil 323 776 mil. Kč. Na třetím místě bylo tradičně Polsko, které za Slovenskem zaostávalo o 27 %. Nejmenší hodnota vývozu se sousedních států je realizována s Rakouskem.

V Grafu 19 je zaneseno dvacet států, se kterými bylo dosaženo největších hodnot vývozu v roce 2018 (data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 15). Velká část vývozu míří také do dalších zemí Evropské unie. Mezi významnější patří Francie, Velká Británie a Itálie.

Obchod se státy mimo Evropskou unii je charakteristický převažujícím dovozem. Z pohledu vývozu nejsou tyto země až tak významné. Nejvíce se vyváželo do Spojených států (87 734 mil. Kč), Ruska (82 247 mil. Kč) a do Číny (56 238 mil. Kč).

Hlavní vývozní položkou na unijní i mimounijní trh byly stroje a dopravní prostředky, průmyslové spotřební zboží a chemické výrobky.

Graf 18: Nejvýznamnější zahraničněobchodní partneři z hlediska vývozu (2018)

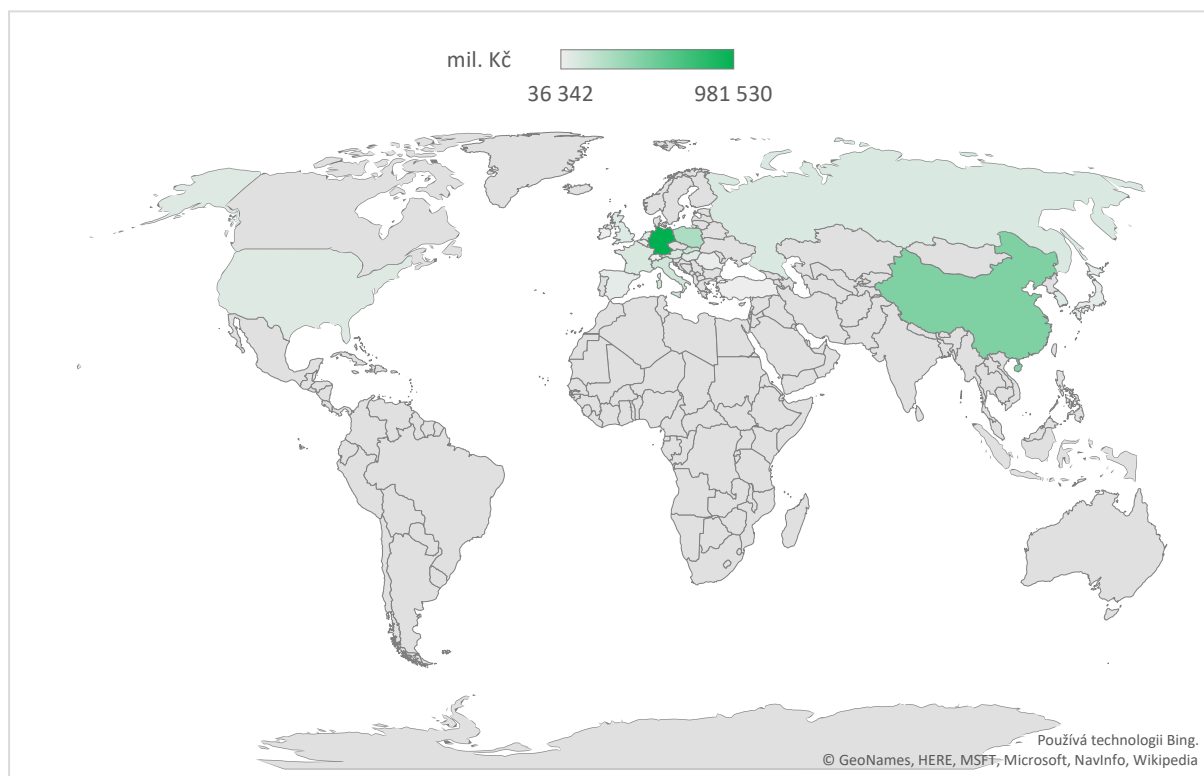

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Větší podíl na dovozu, ve srovnání s ostatními státy, vykazovalo opět Německo, které je dominantním partnerem celkového zahraničního obchodu České republiky (viz Graf 20 - data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 15). Druhým největším dovozcem byla tradičně Čína, jejíž hodnota dovozu byla o 106 % nižší ve srovnání s Německem.

Následovalo Polsko a Slovensko, které za čínským dovozem zaostávaly o více než polovinu. Nejvýznamnější položky dovozu obou zemí jsou – dřevo, ropné oleje, obaly, plasty, ale také potraviny, tj. maso, mléko. Podstatný byl i obchod se stroji a silničními automobily, či elektrotechnický průmysl. I zde je patrný převažující podíl států z Evropské unie.

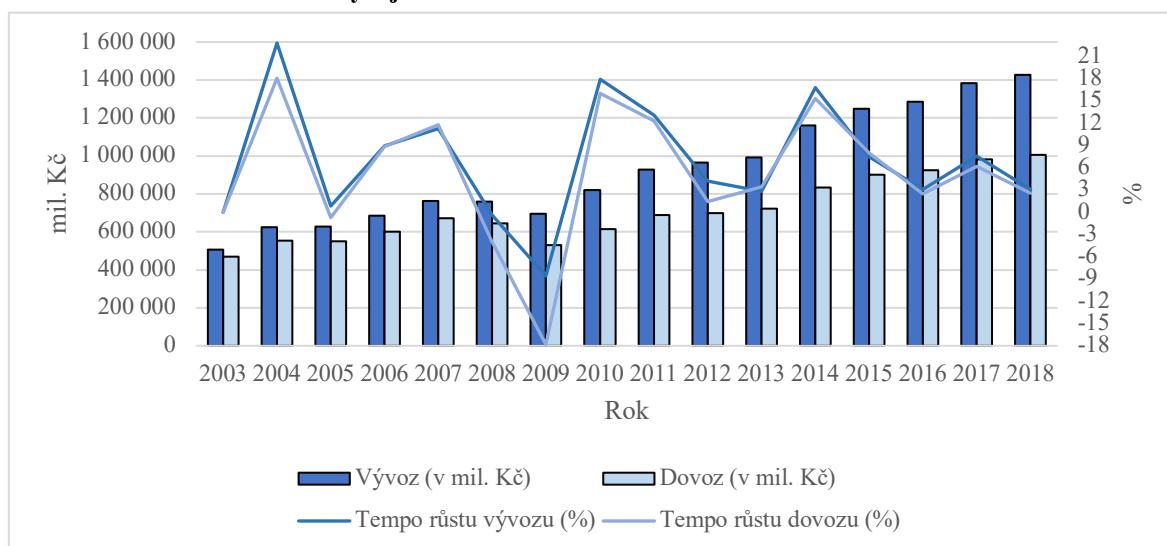
Graf 19: Nejvýznamnější zahraničněobchodní partneři z hlediska dovozu (2018)

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Německo je dlouhodobě nejvýznamnější zahraničněobchodní partner České republiky. Vykazuje největší hodnoty vývozu i dovozu a na celkovém obratu se podílí více než 30 %. Oproti ostatním tradičním partnerům, jakými jsou například Polsko či Slovensko, má náskok v obou složkách zahraničního obchodu v řádu desítek procent, ačkoliv má dovoz o něco slabší pozici. Česká ekonomika je úzce spjata s ekonomickým vývojem v Německu. Téměř třetina celkového vývozu směřuje právě do Německa, podobně na tom je i dovoz.

Graf 20: Vývoj zahraničního obchodu s Německem v letech 2003-2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Obchod s Německem, viz Graf 21 (podkladová data jsou uvedena v Příloze 17) si v celém sledovaném období udržoval kladnou bilanci. V roce 2004, po vstupu ČR do EU, kdy byly odstraněny poslední překážky vzájemného obchodu, vývoz i dovoz významně akcelerovaly. Export se meziročně zvýšil o 22,86 % a dovoz o 18,11 %. Následující rok došlo k výraznému zpomalení v důsledku poklesu poptávky z Německa, kdy vývoz meziročně vzrostl o 0,87 % a dovoz klesl o 0,69 %.

V roce 2008 došlo k poklesu vývozu o 0,35 % a dovozu o 4,01 %. Tento pokles byl ovlivněn hlavně výsledky z posledního čtvrtletí tohoto roku, kdy na německou ekonomiku dolehla krize. Vývoj v roce 2009 byl ještě horší. Dovoz i nadále klesal a oproti předešlému roku se snížil o dalších 17,83 %. O poznání lépe na tom byl vývoz, který meziročně klesl o 8,58 %. Díky tomu byla i nadále udržena pozitivní bilance.

Od roku 2010 se začala jak česká, tak i německá ekonomika znovu probouzet. Tento trend trval i v roce 2011. Vývoz vzrostl o 13,16 % a dovoz o 12,37 %. Následující roky se tempa růstu vývozu i dovozu zpomalila a již nedosahovala takové výše jako v předešlých letech. Meziroční růst vývozu byl v roce 2012 4,22 % a v roce 2013 2,85 %. Dovoz rostl ještě pomaleji. V roce 2012 se oproti předešlému roku zvýšil o 1,45 % a následující rok o 3,43 %.

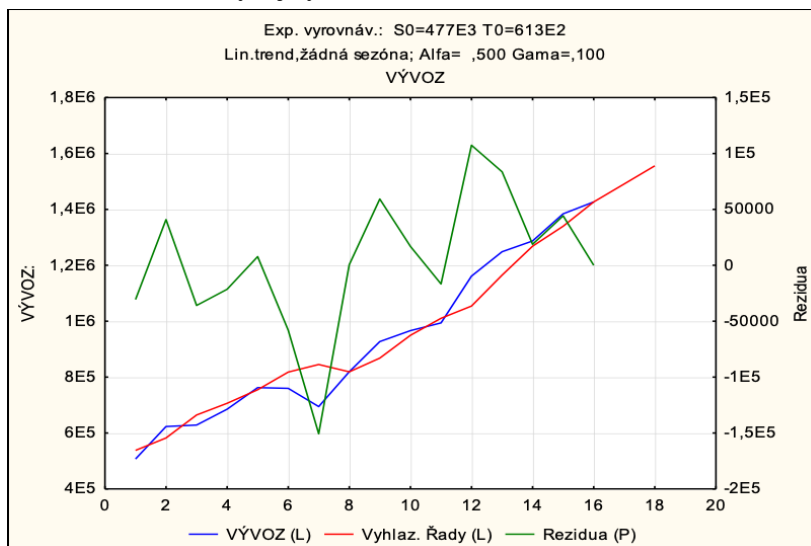
Skokový růst nastal v roce 2014, kdy vývoz vzrostl o 16,86 % a dovoz o 15,36 %. Za vysokými hodnotami stojí již zmíněné intervence ČNB a růst průmyslové výroby společně s novými zakázkami.

Do konce sledovaného období rostl vývoz i dovoz střídavě mezi 3–4 %. V roce 2018 vykazovala bilance nejvyšší kladné hodnoty, tj. 419 234 mil. Kč. Nejvýznamnější vývozní i dovozní zbožovou skupinou je třída SITC 7 (stroje a dopravní prostředky), kde mají největší zastoupení silniční vozidla, elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče. Následuje skupina zboží SITC 6 (průmyslové zboží podle druhu materiálu). Nejsilnější zastoupení měly kovové výrobky, železo a ocel, výrobky z pryže. Třetí místo zaujala skupina zboží s označením SITC 8 (průmyslové spotřební zboží).

Budoucí vývoj vývozu do Německa byl určen na základě exponenciálního vyrovnání. Za nejvhodnější trend pro daná data byl stanoven lineární trend, který vykazoval nejnižší hodnoty M.A.P.E. = 5,14 %. Pomocí síťového vyrovnání byly vybrány vyrovnávací konstanty $\alpha = 0,5$ a $\gamma = 0,1$.

V Grafu 22 je zobrazen dosavadní vývoj vývozu do Německa, doplněný o předpokládaný budoucí vývoj v následujících dvou letech 2019 a 2020.

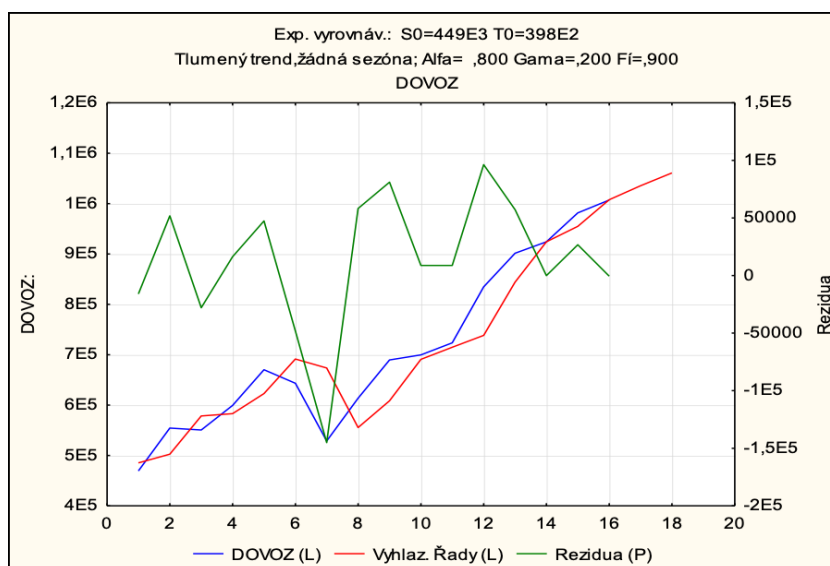
Graf 21: Vývoj vývozu do Německa s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Pro predikci budoucího vývoje dovozu v letech 2019 a 2020 byl pomocí exponenciálního vyrovnání, vybrán na základě interpolace a nejnižšího M.A.P.E. = 6,68 %, model s tlumeným trendem bez sezonní složky s vyrovnávacími konstantami: $\alpha = 0,8$, $\gamma = 0,2$ a $\varphi = 0,9$.

Graf 22: Vývoj dovozu do Německa s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Schopnost obou modelů kvalitně predikovat budoucí hodnoty je ověřená za pomoci Theilova koeficientu. Výsledné hodnoty pro vývoz $T_H = 1,09 \%$ a pro dovoz $T_H = 1,57 \%$ vypovídají o tom, že oba zvolené modely poskytují velmi kvalitní prognózy. Odhady provedené na jejich základě jsou uvedeny v Tabulce 7 a Tabulce 8.

Tabulka 7: Budoucí odhad vývozu do Německa

Rok	Vývoz (v mil. Kč)
2018	1 426 360
2019	1 490 907
2020	1 555 458

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Výsledky prognóz značí i nadále růst hodnoty vývozu České republiky do Německa. V prvním predikovaném roce dosáhne hodnota 1 490 907 mil. Kč. Ve srovnání s předběžnými výsledky poskytovanými ČSÚ, tj. 1 451 762 mil. Kč, je tato hodnota prozatím o 39 145 mil. Kč nižší. O čemž vypovídá i předpoklad zpomalování hospodářského růstu v Německu.

V následujících letech se předpokládá i nadále pomalé zvyšování meziročních přírůstků. V roce 2020 dosáhne vývoz do Německa hodnoty 1 555 458 mil. Kč.

Tabulka 8: Budoucí odhad dovozu z Německa

Rok	Dovoz (v mil. Kč)
2018	1 007 126
2019	1 035 492
2020	1 060 925

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Podobně na tom bude i vývoz, u kterého lze také očekávat meziroční růst, ve srovnání s vývozem však pomalejší. V roce 2019 má dovoz dosáhnout hodnoty 1 035 492 mil. Kč. Skutečná hodnota zveřejněná ČSÚ činí 1 010 865 mil. Kč, což je o 24 627 mil. Kč méně ve srovnání s predikovanou hodnotou získanou modelem. V roce 2020 má dojít k dalšímu růstu a dovoz do Německa realizován v hodnotě 1 060 925 mil. Kč

Při srovnání dovozu a vývozu bude i nadále s Německem kladná bilance, která bude pozitivně ovlivňovat celkovou bilanci zahraničního obchodu České republiky.

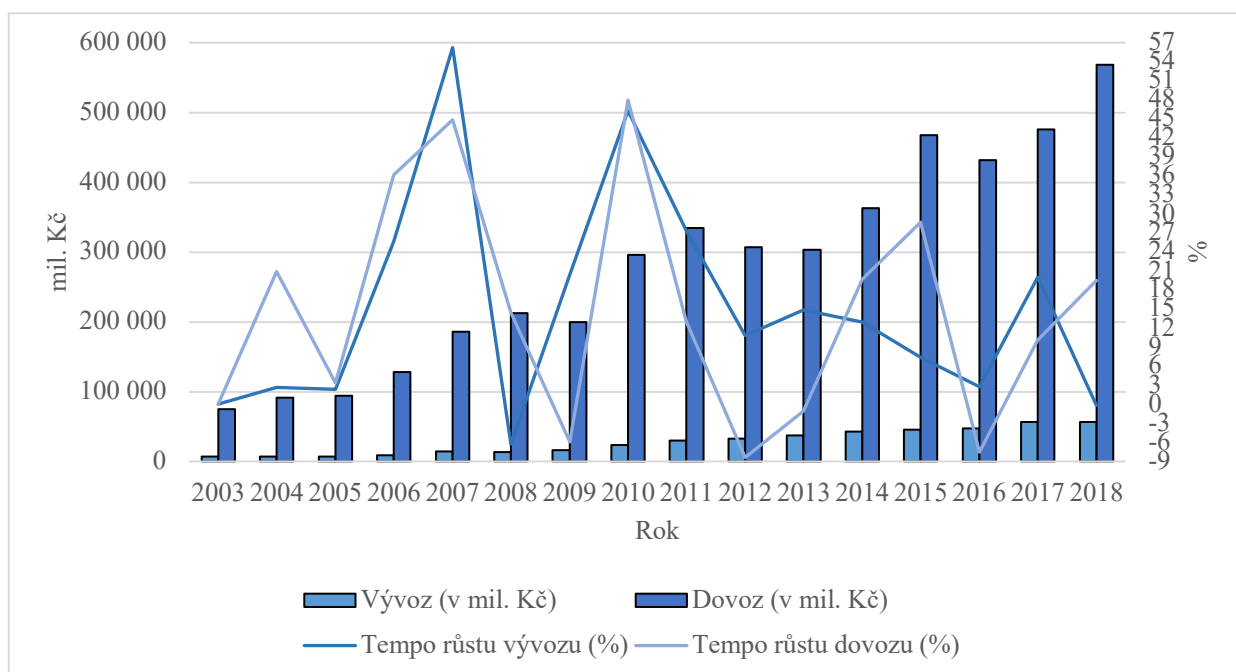
Budoucí hodnoty jsou i zde zatíženy především zpomalující německou ekonomikou, na kterou působí oslabení světového obchodu. Nejvíce je to znatelné na německém průmyslu.

Čína představuje nejvýznamnějšího obchodního partnera ČR mimo EU. Celkový obrat s Čínou tvoří z naprosté většiny import, viz Graf 23, o čemž také svědčí záporná hodnota bilance v celém sledovaném období (data pro sestavení jsou uvedena v Příloze 18). Čínští exportéři na českém trhu projevovali větší zkušenost a konkurenceschopnost. To neplatí pro české exportéry. Při pohledu na vývoj vývozu do Číny je evidentní, že schopnost prosadit se na tamních trzích činí tuzemským vývozcům značný problém.

Prosazení na čínském trhu není pro české exportéry jednoduché. Důvodem jsou například kulturní odlišnosti a zvyklosti, také jiný styl obchodního jednání. Na druhé straně stojí čínská pravidla pro dovoz, která neodpovídají standardům WTO a jsou diskriminační. Je zde jasná snaha ochraňovat domácí výrobce v některých odvětvích.

Je důležité podotknout, že z velké části jde čínský vývoz přes Hongkong, který je v rámci statistiky Českého statistického úřadu vykazován zvlášť. Dochází tak ke zkreslení skutečné výše.

Graf 23: Vývoj zahraničního obchodu s Čínou v letech 2003–2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

V prvním roce činila hodnota vývozu 6 805 mil. Kč a dovozu 75 247 mil. Kč. Rozdíl v hodnotách obou složek zahraničního obchodu byl obrovský. Po vstupu České republiky do Evropské unie se zlepšila pozice dovozu, který zaznamenal meziroční růst o 20,92 %. ČR se více otevřela čínským dovozům.

Rapidní nárůst byl zaznamenán v roce 2006, kdy vzrostl vývoz o 25,68 % a dovoz o 36,21 %. Postupná liberalizace čínského obchodu a uvolnění měnového kurzu čínského juanu podpořily vzájemnou obchodní výměnu. Jako nový počátek česko-čínských zahraničněobchodních vztahů je možné označit 1. zasedání Smíšeného ekonomického výboru, které bylo na základě Dohody o hospodářské spolupráci mezi českou a čínskou vládou, a konalo se v červenci téhož roku v Číně. Efekt byl viditelný i na hodnotách v roce 2005. Vývoz vzrostl o rekordních 56,22 % a stejně tak dovoz, který se meziročně zvýšil o 44,88 %.

Zpomalení nastalo na straně vývozu v roce 2008, kdy klesl o 6,25 %. Na straně dovozu poklesly hodnoty v následujícím roce a to o 5,93 %. Stejně jako na všechny velké ekonomiky i na čínskou dolehla ekonomická krize, která utlumila výrobu. Ve srovnání s evropskými teritorii a Německem však nedocházelo k tak vysokému propadu.

Příčinou snížení dovozu v roce 2012 o 8,37 % bylo zpomalení české, potažmo evropské ekonomiky, která se dostala do recese. Ekonomika Číny sice také zpomalila, ale bylo to spíše z důvodu klesající spotřeby domácností ve vyspělém světě. Ve stejnou dobu začala také zpomalovat ekonomika v USA.

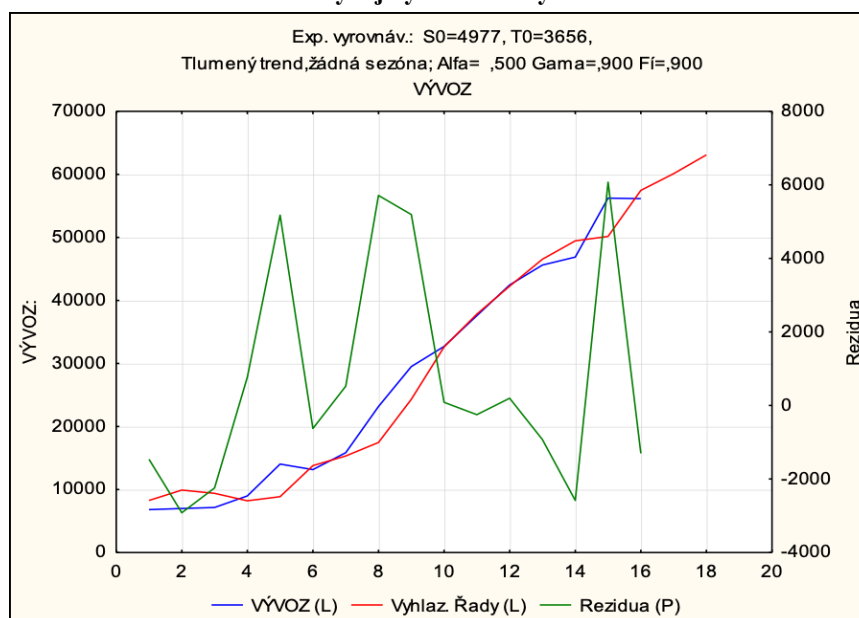
V následujících letech se situace vyvíjela příznivě a obchod meziročně rostl. Zlom nastal až v roce 2016. Důvodem se meziročně snížil o 7,57 %. Čínská ekonomika byla ovlivněna situací na globálních trzích a dopady finanční krize. To vedlo ke snížení výkonu hospodářství a v celkovém důsledku ke snížení celkového vývozu z Číny. Rok 2017 pokračoval kladnými tempy růstu. Mírné meziroční zpomalení bylo v posledním sledovaném roce na straně českého vývozu do Číny, který klesl o 0,14 %. Příčinou byl spor mezi Čínou a USA, který koncem roku 2018 ovlivnil čínskou poptávku po surovinách.

Dominantní postavení ve zbožové struktuře vývozu měly stroje a dopravní prostředky (SITC 7), kde nejpodstatnějším oddílem byly elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče (SITC 77) a stroje a zařízení k výrobě energie (SITC 71). Druhou nejvýznamnější vývozní skupinou bylo průmyslové spotřební zboží a zboží j. n. (SITC 8 + 9), z toho nejdůležitější oddíl odborné, vědecké a řídicí přístroje a zařízení (SITC 87).

Dovozu opět dominovaly stroje a dopravní prostředky (SITC 7). Nejvíce se z Číny dovážely kancelářské stroje a zařízení k automatizovanému zpracování dat (SITC 75) a zařízení pro telekomunikace a pro záznam a reprodukci zvuku (SITC 76). Následovala skupina průmyslové spotřební zboží a zboží (SITC 8 + 9), kde největší hodnotu tvořily různé výrobky (hračky, předměty z plastu) (SITC 89) a oděvní výrobky a doplňky (SITC 84). Skutečný export do Číny je však reálně vyšší, neboť velká část zboží, které čeští výrobci posílají do Číny jde přes Německo. Dochází tedy k tzv. reexportu.

Obě časové řady byly analyzovány obdobně jako předchozí. Pomocí metody exponenciálního vyrovnání byl pro vývoz vybrán model s tlumeným trendem a M.A.P.E. = 13,27 %. Vyrovnávací konstanty jsou $\alpha = 0,5$, $\gamma = 0,9$ a $\phi = 0,9$.

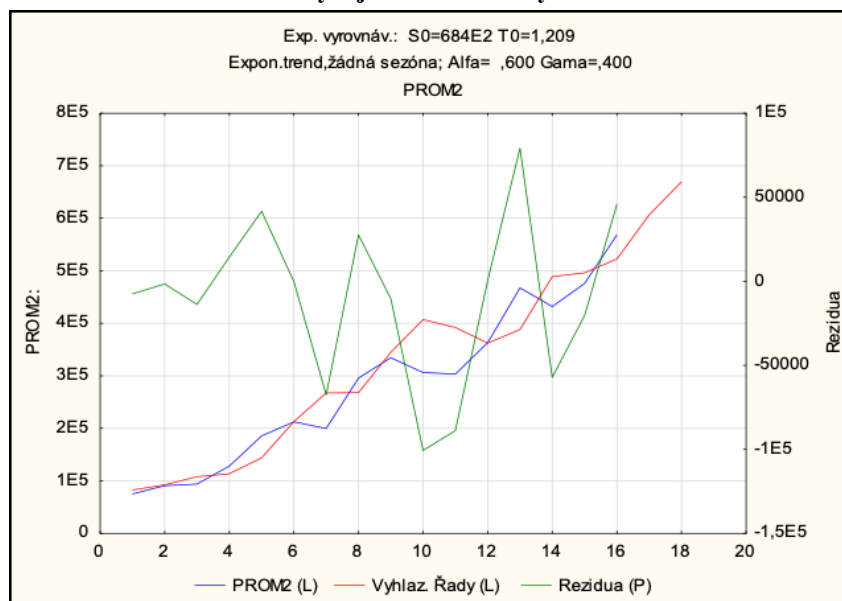
Graf 24: Vývoj vývozu z Číny s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

V případě dovozu se jako nejvhodnější model jevil exponenciální, který vykazoval nejnižší hodnoty M.A.P.E. = 13,10 % s vyrovnávacími konstantami $\alpha = 0,6$ a $\gamma = 0,4$.

Graf 25: Vývoj dovozu do Číny s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Vypočtené extrapoláční kritérium $TH = 11,26\%$ pro vývoz přesahuje 10% . Nově simulované hodnoty pomocí zvoleného modelu se liší, i tak ale tlumený trend poskytoval nejlepší výsledky, proto s ním bude počítáno i nadále. Výsledná hodnota Theilova koeficientu, $TH = 4,82\%$, v případě dovozu značí o tom, že vybraný model poskytuje kvalitní prognózy. Predikované hodnoty na základě zvolených modelů jsou uvedeny v následující Tabulce 9 a Tabulce 10.

Tabulka 9: Budoucí odhad vývozu do Číny

Rok	Vývoz (v mil. Kč)
2018	56 157
2019	58 140
2020	59 803

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Dle výsledků prognóz lze v dalších letech očekávat růst vývozu České republiky do Číny. Znamená to tedy, že čeští exportéři budou v následujících dvou letech při prosazování se na čínském trhu úspěšnější.

Pro rok 2019 se očekává celková hodnota vývozu do této země v hodnotě 58 140 mil. Kč. Skutečný údaj zveřejněný ČSÚ činí 56 671 mil. Kč, tudíž prognóza byla ve vývoji

optimističtější. Nicméně se stále nejedná o konečné hodnoty za rok 2019 a ČSÚ je průběžně upravuje. V roce 2020 lze očekávat vývoz do Číny v hodnotě 59 803 mil. Kč. Je tedy patrná návaznost na vývoj v předešlých letech, kdy čínská poptávka klesala. Důvodem je zpomalující ekonomika a celní válka s USA.

Predikované hodnoty odpovídají trendu posledních let, kdy se vývoz do Číny, oproti růstu v první polovině časové řady, zpomalil.

Tabulka 10: Budoucí odhad dovozu z Číny

Rok	Dovoz (v mil. Kč)
2018	568 498
2019	606 698
2020	669 113

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

I na straně dovozu lze očekávat meziroční nárůst hodnoty, jak bylo již patrné z Grafu 24. V roce 2019 se předpokládá zvýšení dovozu o 38 200 mil. Kč, na 606 698 mil. Kč, čemuž odpovídá trend z posledních let sledované časové řady, kdy po roce 2016 docházelo k poměrně vysokým meziročním přírůstkům. Ve srovnání s předběžným údajem z databáze ČSÚ, tj. 648 341 mil. Kč, činil rozdíl 41 643 mil. Kč. V roce 2020 se předpokládá dovoz z Číny v hodnotě 616 421 mil. Kč. I zde je nutné brát v úvahu řadu rizik. Nejistý vývoj obchodní války mezi USA a Čínou, nebo hospodářský vývoj samotné Číny.

5.4 Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR v letech 2003-2018

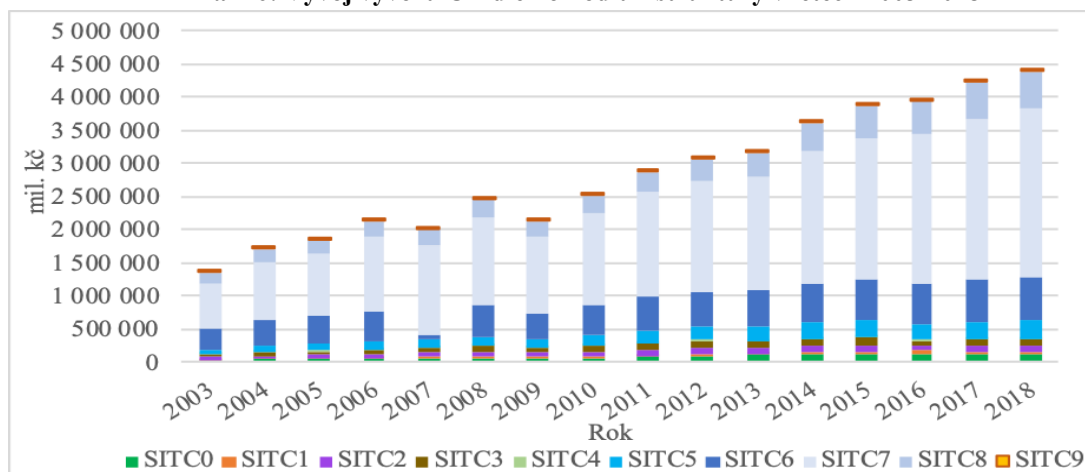
Komoditní struktura zahraničního obchodu České republiky je analyzována dle klasifikace SITC, která dělí zboží na 10 základních položek SITC0 – SITC9.

5.4.1 Vývoz a dovoz České republiky dle komoditní struktury

V Grafu 25 je znázorněna komoditní struktura vývozu České republiky. Výchozí data pro jeho zpracování jsou uvedena Příloze 21. Je patrné, že vývoz měl v celém sledovaném období prakticky neměnný podíl jednotlivých složek. Jednoznačně nejvíce dominantní od počátku časové řady byla skupina stroje a dopravní prostředky (SITC 7),

kteřá tvořila více než 50 % celkové hodnoty vývozu České republiky. Následovala skupina zahrnující průmyslové zboží tříděné podle materiálu (SITC 6) a na třetím místě bylo průmyslové spotřební zboží (SITC 8).

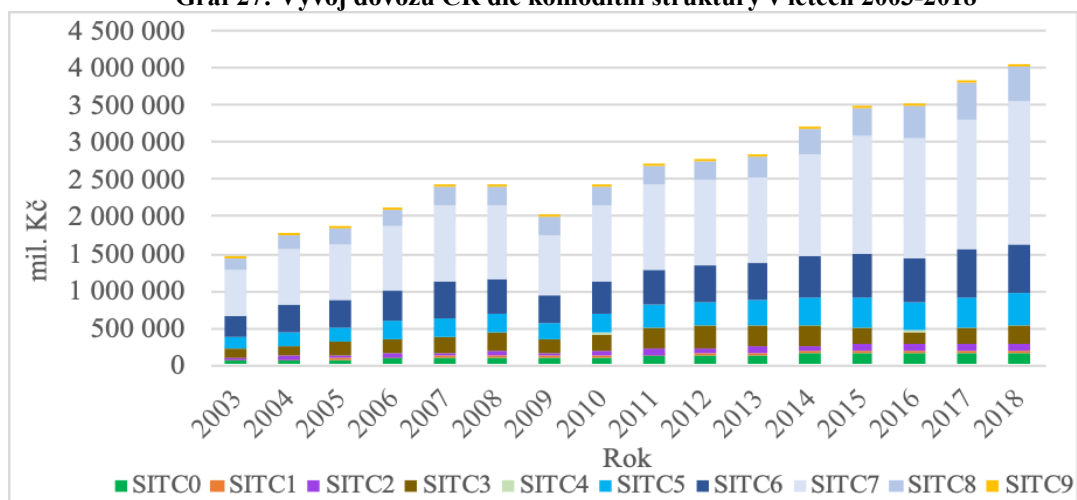
Graf 26: Vývoj vývozu ČR dle komoditní struktury v letech 2003-2018

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Graf 26 znázorňuje komoditní strukturu dovozu do České republiky. Výchozí data pro jeho sestavení jsou uvedena v Příloze 21. Je patrné, že ve sledovaném období hodnota dovozu do ČR rostla a podíl jednotlivých složek se opět příliš neměnil. Jak v případě vývozu i u dovozu dominovala skupina stroje a dopravní prostředky (SITC 7). Následovalo průmyslové zboží tříděné podle materiálu (SITC 6) a poté průmyslové spotřební zboží (SITC 8).

Graf 27: Vývoj dovozu ČR dle komoditní struktury v letech 2003-2018

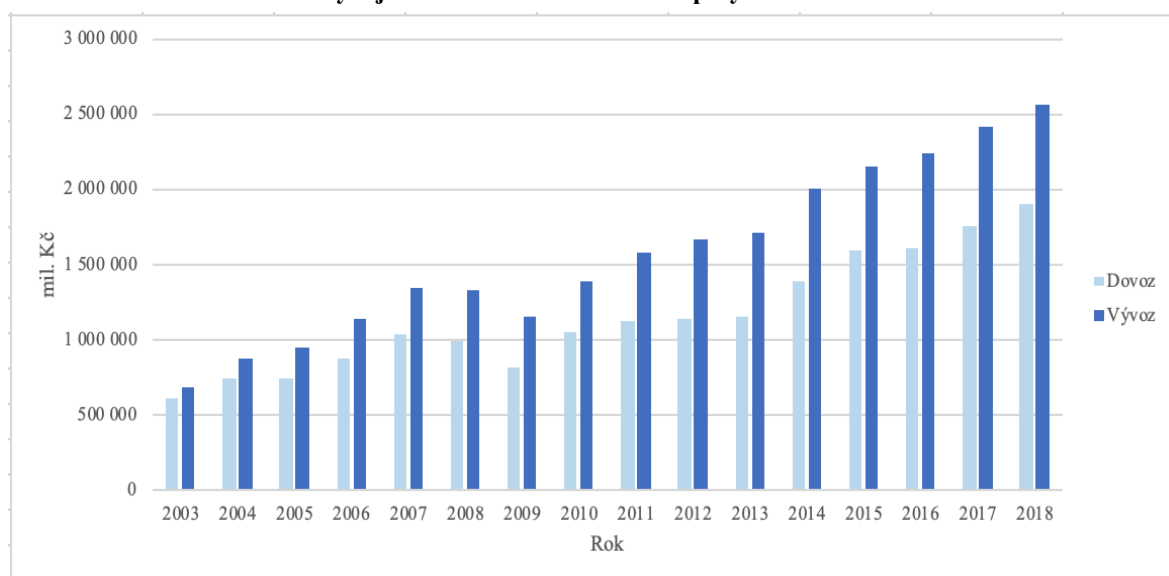

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Zahraniční obchod v letech 2003–2018 lze souhrnně charakterizovat postupným snižováním podílů výrobků, které mají nízkou přidanou hodnoty (SITC 1 – SITC 5). Na úkor zvyšování podílů skupin s vysokou přidanou hodnotou (SITC 6 – SITC 9).

Nejvýznamnější skupinou z hlediska dovozu a vývozu byla **SITC 7 – Stroje a dopravní prostředky**. Nejefektivnější vývozní položkou byly silniční vozidla, díly a příslušenství pro motorová vozidla, dále zařízení k automatickému zpracování dat. Z dovozních položek to byly především díly a příslušenství motorových vozidel, telekomunikační zařízení a zařízení pro záznam a reprodukci zvuku.

Graf 28: Vývoj zahraničního obchodu skupiny SITC 7 v letech 2003–2018

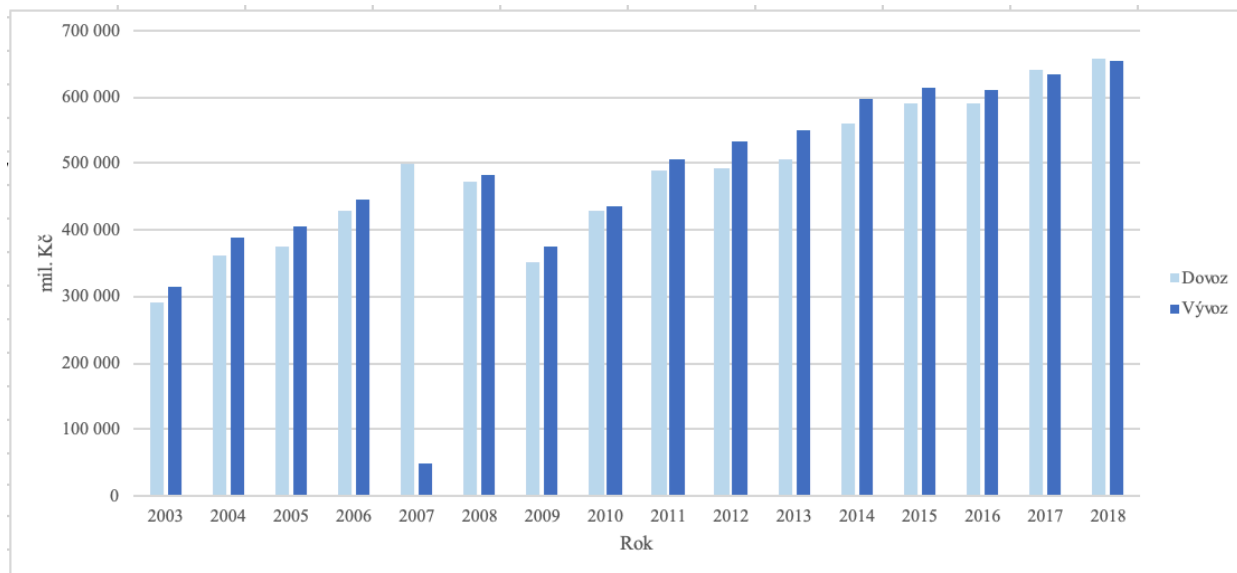

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Skupina si v celém sledovaném období držela kladnou hodnotu bilance a výraznou dynamikou růstu dovozu i vývozu, vyjma roku 2008 a 2009. Vlivem ekonomické krize hodnota vývozu oproti roku 2007 nejprve klesla o 12 389 mil. Kč a v roce následujícím o 185 535 mil. Kč. Podobně na tom byl i vývoz, který se meziročně snížil o 33 233 mil. Kč a následně se propadl o dalších 173 590 mil. Kč. Záporné saldo bylo pak zaznamenáno ještě v roce 2017 a 2018, zejména kvůli zhoršení obchodu se silničními vozidly s Německem, Slovenskem, ale také USA a Velkou Británií. Na jedné straně také stál nepříznivý kurz české koruny. Obchod s Velkou Británií provázejí nejistoty ohledně brexitu. Konečná hodnota dovozu této skupiny činila 1 901 799 mil. Kč a vývozu 2 560 679 mil. Kč

Druhou nejvýznamnější skupinou byla **SITC 6 – Průmyslové zboží podle druhu materiálu**. Nejvíce se dovážely a vyvážely výrobky ze základních kovů. Mezi důležitější se pak řadil vývoz pryžových pneumatik a duší a dovoz hliníku.

Graf 29: Vývoj zahraničního obchodu skupiny SITC 6 v letech 2003–2018

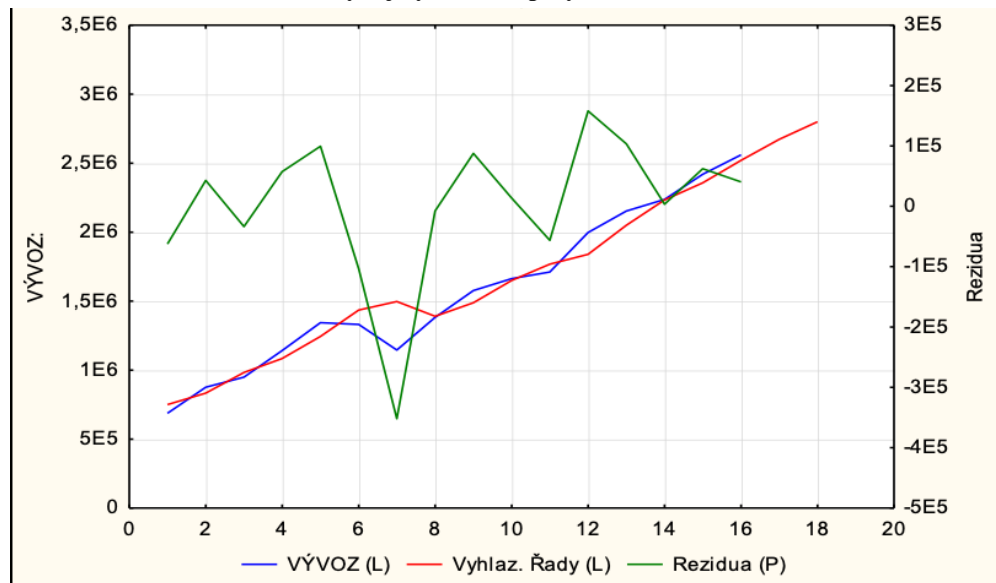
Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Obchod s touto skupinou vykazoval kladnou bilanci v prvních třech letech. Přerušil to až příchod ekonomické krize, kdy v roce 2007 markantně klesl vývoz (445 260 mil. Kč v předešlém roce na 50 111 mil. Kč). Na propadu se nejvíce podílel deficit neželezných kovů. V následujících letech se deficit pomalu vyrovnával a průmyslové zboží opět zvyšovalo úroveň své kladné bilance. V letech 2017 a 2018 dochází k mírnému převýšení dovozu nad vývozem, což zapříčinilo, že v posledních letech sledované časové řady tato skupina vykazovala zápornou bilanci. Stalo se tak v důsledku zvýšení hodnoty dovozu železa, výrobků ze železa, hliníku, v menší míře i dalších podskupin. Za příčinu tohoto růstu je možné označit zvyšující se domácí poptávku, která je stimulována rostoucí výrobou a zvýšeným počtem zakázek.

5.4.2 Predikce budoucího vývoje skupiny SITC 7

Pro predikci vývozu skupiny SITC 7 byl pomocí exponenciálního vyrovnání vybrán model, který vykazoval nejnižší hodnotu střední absolutní procentuální chyby M.A.P.E., kterým byl v tomto případě model s lineárním trendem, u kterého M.A.P.E. = 5,98 %. Za pomoci síťového hledání byly vybrány vyrovnávací konstanty $\alpha = 0,6$ a $\gamma = 0,1$.

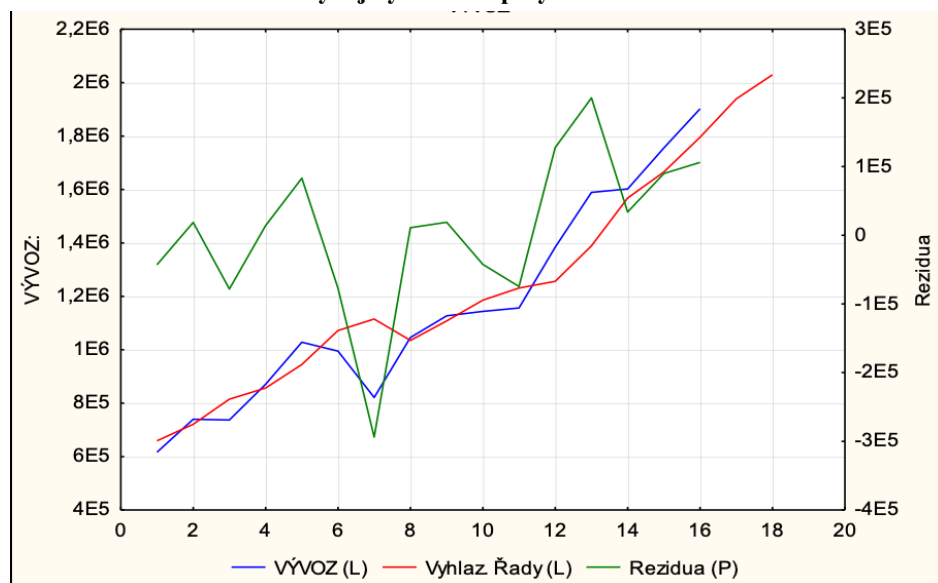
Graf 30: Vývoj vývozu skupiny SITC 7 s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Pro dovoz byl použit stejný postup. Nejnižší hodnoty M.A.P.E. = 7,55 % měl model lineární s konstantami $\alpha = 0,5$ a $\gamma = 0,1$.

Graf 31: Vývoj vývozu skupiny SITC 7 s trendem

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica 12, data ČSÚ

Theilův koeficient $T_H = 1,48$ % pro vývoz a $T_H = 3,80$ % pro dovoz dokazuje, že prognózy odvozené z modelů je možné považovat za velmi kvalitní. Konkrétní hodnoty pro rok 2019 a 2020 vývozu i dovozu získané modelem jsou uvedeny v Tabulce 11 a Tabulce 12.

Tabulka 11: Budoucí odhad vývozu skupiny SITC 7

Rok	Vývoz (v mil. Kč)
2018	2 560 657
2019	2 721 584
2020	2 892 525

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Tak jako v předešlých případech, i zde je očekáván v následujících dvou letech růst. Což je logické, neboť meziroční růst (byť v některých případech se zpomalujícím tempem růstu) je očekáván u všech teritorií, kde skupina SITC 7 (nebo její složky) tvoří významný podíl.

V roce 2019 se předpokládá růst vývozu na hodnotu 2 721 584 mil. Kč, ve srovnání s předběžnými daty zveřejněnými ČSÚ, tj. 2 691 896 mil. Kč, to je o 29 688 mil. Kč více. V následujícím roce má být ještě o něco rychlejší, a dovoz by měl dosáhnout hodnoty 2 892 545 mil. Kč. Výsledky korespondují s celkovým vývojem časové řady, protože vývoz skupiny SITC 7, vyjma 2 období, stále roste.

Tabulka 12: Budoucí odhad dovozu skupiny SITC 7

Rok	Vývoz (v mil. Kč)
2018	1 901 799
2019	2 015 337
2020	2 162 922

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Podobný vývoj má i dovoz této skupiny. I zde se předpokládá meziroční růst, který navazuje na dosavadní trend vývoje. V roce 2019 má hodnota dovozu činit 2 015 337 mil. Kč. Skutečný údaj je doposud dle ČSÚ 1 973 053 mil. Kč, tedy rozdíl 42 284 mil. Kč. Pro rok 2020 se předpokládá růst na 2 162 922 mil. Kč. Bilance bude dle odhadu stále kladná.

6 Závěr

Česká republika je svým charakterem malá otevřená ekonomika se značnou závislostí na zahraničním obchodu, který má výrazný vliv na celkové hospodářství země. Vývoj zahraničního obchodu, potažmo situace na zahraničních trzích, tedy do jisté míry ovlivňuje i rozvoj samotné ekonomiky země. V letech 2003–2018 se obrat zahraničního obchodu České republiky zvýšil téměř o 200 %, což svědčí o výrazném růstu zapojení do mezinárodního obchodu.

Na vývoj zahraničního obchodu působilo v průběhu sledovaných let 2003–2018 mnoho pozitivních i negativních faktorů. V roce 2004 ovlivnil jeho pozitivní vývoj vstup České republiky do Evropské unie, kdy se tempo růstu obratu dostalo na hodnotu 23,48 %. Stát se součástí vnitřního trhu znamenalo pro český zahraniční obchod odstranění podstatných překážek, které mu bránily v dalším rozvoji. Mimo to se rozšířil prostor pro obchodní spolupráci, s členskými i nečlenskými státy. Uplatňování společné obchodní politiky s sebou přineslo například zprostředkování nových informací o teritoriích, exportních obchodních překážkách atd. Nelze však opomenout rizika, která tímto na tuzemské výrobce dolehla, a to především tlak na konkurenceschopnost.

Rok 2005 se stal významným mezníkem pro zahraniční obchod. Poprvé došlo k převýšení hodnoty vývozu nad dovozem. Ve sledovaném období si vývoz držel rychlejší dynamiku růstu oproti dovozu. Průměrné tempo vývozu činilo 8,09 % a dovozu 7,09 %. Do konce sledovaného období vykazovala bilance pozitivní výsledky.

K jejímu mírnému poklesu docházelo v posledních dvou letech 2017 a 2018, obrat však stále meziročně rostl. Důvodem byly vyšší meziroční přírůstky dovozu, které předčily růst vývozu. V roce 2017 byly výsledky podpořeny pozitivně se vyvíjející situací na zahraničních trzích v důsledku hospodářského růstu českých zahraničních partnerů. To stimulovalo i českou ekonomiku. Vysoká konečná spotřeba domácností byla tažena hlavně růstem příjmů, vyššími cenami energetických surovin a silnou aktivitou průmyslu, což v konečném důsledku podpořilo dovoz. V roce 2018 došlo ke zpomalení tempa růstu vývozu kvůli situaci na trhu práce. Podniky neměly dostatečnou kapacitu pro uspokojení poptávky. Nejistotu pro české exportéry představoval také brexit. Zhoršila se také bilance skupiny SITC 7, respektive silničních vozidel. Ty jsou pro Českou republiku hlavní obchodní komoditou.

Nejvýraznější propad zažil zahraniční obchod v letech 2008 a 2009. V těchto letech zasáhla světovou ekonomiku krize, která se dotkla i českého zahraničního obchodu. Došlo k poklesu jak dovozu, tak i vývozu. Byla oslabena vnější poptávka, zejména ta ze zemí EU, na které je zahraniční obchod orientován. S klesající poptávkou šel ruku v ruce klesající vývoz ČR. Omezování tuzemské výroby a klesající investiční dovozy vedly k zápornému tempu růstu dovozu. Krize se také ve větším měřítku dotkla výroby automobilů a jejich součástí. Saldo i přes nepříznivou situaci na trhu vykazovalo přebytek, jelikož byl výraznější pokles na straně dovozu. K oživení ekonomiky došlo ve letech 2010 a 2011.

Z teritoriálního hlediska patří mezi nejvýznamnější státy z Evropské unie Německo, které vykazovalo v analyzovaném časovém úseku dynamický rostoucí trend, který byl přerušen zmíněnou krizí v letech 2008 a 2009. Německo v letech 2003 až 2018 drželo dominantní postavení, jak na straně vývozu, tak i dovozu. Ačkoli se jeho relativní zastoupení na celkovém obratu České republiky postupně snižovalo (z 35 % na 29 %) v absolutních hodnotách meziročně rostlo. Do roku 2018 se obrat s Německem zvýšil o 149 %, na 2 433 487 mil. Kč, oproti roku 2003. Ve sledované časové řadě si Česká republika udržela s Německem kladné saldo obchodní bilance, jehož hodnota se meziročně zlepšovala.

Kromě států Evropské unie je pro Českou republiku významným partnerem Čína, se kterou ve sledovaném období zvýšila hodnotu obratu o 661 %. Vývoz i dovoz měly růstovou tendenci. Setrvalým jevem obchodních vztahů s Čínou je záporná bilance, která se v letech 2003-2018 ještě více prohlubovala do záporných hodnot. Čína představuje jeden z největších trhů, ale pro české exportéry je obtížné se na něm prosadit. Důvodem jsou například kulturní odlišnosti a zvyklosti, také jiný styl obchodního jednání. Na druhé straně stojí čínská pravidla pro dovoz, která neodpovídají standardům WTO a jsou diskriminační. Je zde jasná snaha ochraňovat domácí výrobce v některých odvětvích.

Při srovnání jednotlivých teritorií dosahovaly největší kladné hodnoty bilance státy Evropské unie (EU 28), kde nejvýznamnějšími obchodními partnery byly jednoznačně Německo, dále Polsko a Slovensko. Z pohledu obratu vykazovala nejvyšší hodnoty skupina zemí OECD (81,77 % v roce 2018), kde však významnou část tvořily právě státy EU 28. Obchod pouze se členy Evropské unie představoval 74,70 % celkového obratu.

Státy ESVO zaujímaly třetí místo v rámci kladné hodnoty bilance, nejvýznamnějšími partnery pro Českou republiku byly Švýcarsko a Norsko. Následovány jsou skupinou států s tranzitivní ekonomikou, které uzavírají část teritorií, které vykazovaly pozitivní bilanci. Celková hodnota obchodu s ESVO představovala v roce 2018 1,49 % celkového obrátu a státy s tranzitivní ekonomikou 0,63 %.

Největší pasivní saldo zaznamenaly státy řazené do skupiny ostatní, kde nejpodstatnější část tvořil obchod s Čínou. Z hlediska podílu na obrátu byl patrný významný růst oproti roku 2003 z 3,01 % na 7,74 % v roce 2018. Druhý největší schodek bilance měla Česká republika s rozvojovými státy, jejichž podíl na obrátu v roce 2018 činil 5,77 %.

Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou a Společenství nezávislých států taktéž vykazovaly záporné hodnoty bilance, ale již nižší ve srovnání s výše uvedenými skupinami. Jejich procentuální podíl na celkovém obrátu České republiky v roce 2018 byl v případě SNS 4,07 % a u ostatních států s vyspělou tržní ekonomikou 5,36 %.

Stěžejním odvětvím je pro Českou republiku strojírenský průmysl. Zejména pak výroba výrobků a komponentů pro silniční vozidla a samotná silniční vozidla. Z pohledu komoditní struktury nejpodstatnější skupinu představují stroje a dopravní prostředky (SITC 7), které jak u dovozu, tak vývozu, tvořily více než 50 %. Obchod s touto skupinou vykazoval kladné saldo obchodní bilance. Výjimkou byl rok 2008, z důvodu ekonomické krize a pak také roky 2017 a 2018, a to zejména kvůli zhoršení obchodu se silničními vozidly s Německem, Slovenskem, ale také USA a Velkou Británií.

Provedené predikce na základě vybraných modelů ve všech případech naznačují stále rostoucí hodnotu zahraničního obchodu s mírným zpomalením, které vykazovaly poslední roky sledované časové řady. V budoucnu bude důležitý vývoj faktorů, které mají přímý vliv na mezinárodní obchod. Jedná se zejména o vývoj kurzu české koruny vůči ostatním měnám, vývoj cen komodit, ale také ropy. Podstatný bude také vývoj Evropské unie a eurozóny, jak z pohledu ekonomického, tak i z pohledu politického. Predikce jsou zatíženy i další řadou rizik, aktuálně například děním kolem Velké Británie a jejího vystoupení z EU, což by se mohlo negativně odrazit i na budoucím vzájemném obchodu s ČR. V následujících letech je také předpokládáno zpomalení hospodářského růstu v Německu a v Číně. V úvahu je nutné brát i protekcionistické tendence, které v posledních letech zatěžují zahraniční obchod. V neposlední řadě také vliv pandemie na ekonomiku jako

celek. Nejistoty jsou i v domácích podmínkách. Česká ekonomika vykazuje znaky přehřívání. Ve výsledku se jedná o spoustu faktorů, která spíše zhorší výsledky zahraničního obchodu.

7 Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

- [1] ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha : Grada publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4694-4.
- [2] FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost*. Praha : C.H. BECK, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.
- [3] DVOŘÁK, J., VYBÍRAL, V., KOLEŇÁK, J. *Úvod do teorie mezinárodního obchodu*. Brno : VUT v Brně, 2005.
- [4] BENEŠ, Vlastislav a kolektiv. *Zahraniční obchod: Příručka pro obchodní praxi*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-0558-3.
- [5] CAPELA, John J. *Import / Export For Dummies*. Hoboken : John Wiley & Sons, 2011. ISBN 978-11-1805-237-2.
- [6] SPĚVÁČEK, Vojtěch, ŽDÁREK, Václav a kolektiv. *Makroekonomická analýza - teorie a praxe*. Praha : Grada Publishing a.s., 2016. ISBN 978-80-2475-858-9.
- [7] SVATOŠ, Miroslav a kolektiv. *Zahraniční obchod*. Praha : Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-2472-708-0.
- [8] ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. Praha : Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-2472-987-9.
- [9] CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. ISBN 978-80-7179-804-0.
- [10] POLÁK, Pavel. *Intrastat: příručka pro zpracování statistických hlášení Intrastat*. Praha : POLYGON, 2005. ISBN 978-80-7273-126-8.
- [11] PLCHOVÁ, Božena, JIRGES, T. *Zahraniční obchod a národní ekonomika*. 1. vydání. Praha : VŠE, 1996. ISBN 80-707-9967-6.
- [12] PLCHOVÁ, Božena. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. Praha : VŠE, 2007. ISBN 978-80-2451-285-3.
- [13] HOLMAN, Robert. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 978-80-7179-380-9.
- [14] KALÍNSKÁ, Emílie a kolektiv. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-2473-396-8.

- [15] JIRÁNKOVÁ, Martina. *Mezinárodní ekonomie*. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-2473-276-3.
- [16] NEUMANN, Pavel a kolektiv. *Mezinárodní ekonomie*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-3276-3.
- [17] MULAČOVÁ, Věra, MULAČ, Petr. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha : Grada Publishing a.s., 2013. ISBN 978-80-2478-638-4.
- [18] BALÁŽ, P. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava : Sprint, 2010. ISBN 978-80-89393-18-3.
- [19] ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha : ASPI, 2006. ISBN 80-7357-196-X.
- [20] JIRGES, Tibor, PLCHOVÁ, Božena. *Zahraniční obchod a národní hospodářství České republiky*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. ISBN 80-7079-867.
- [21] MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing*. Praha : Grada Publishing a.s., 2006. ISBN 978-80-2471-678-7.
- [22] PLCHOVÁ, Božena a kolektiv. *Zahraniční obchod*. Praha : Bankovní institut, a.s., 1996. ISBN 80-902243-8-5.
- [23] KUBIŠTA, Václav a kolektiv. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Praha : HZ Editio s.r.o., 1999. ISBN 8086009-29-7.
- [24] PLCHOVÁ, Božena. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky*. 1.vydání. Praha : VŠE FMV, 2003. ISBN 80-245-0608-4.
- [25] WITZOVÁ, Ivana. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 978-80-8586-489-2.
- [26] PEŤOVSKÁ, Alena, MATOUŠEK, Pavel, SABELOVÁ, Lenka. *Clo*. Praha : ASPI, 2007. ISBN 80-735-7263-1.
- [27] ROJÍČEK, Marek, a kolektiv. *Makroekonomická analýza - teorie a praxe*. Praha : Grada Publishing a.s., 2016. ISBN 978-80-2719-474-2.
- [28] PALATKOVÁ, Monika, ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. Praha : Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 978-80-2477-430-5.
- [29] HRBKOVÁ, Jana a kolektiv. *Společenské vědy pro techniky: Ekonomie, právo, politologie*. Praha : Grada Publishing a.s., 2015. ISBN 978-80-2479-922-3.

- [30] SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha : CH BECK, 2003. 375 s., ISBN 978-80-7179-738-8.
- [31] BLATNÁ, Dagmar. *Metody statistické analýzy*. 3. vyd. Praha : Bankovní institut vysoká škola a.s., 2008. 92 s. ISBN 978-80-7265-129-0.
- [32] SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil, PRÁŠILOVÁ, Marie. *Zdroje a zpracování sociálních a ekonomických dat: učební texty*. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra statistiky, 2004. ISBN 80-213-1189-4.
- [33] HINDLS, Richard, NOVÁK, Ilja, HRONOVÁ, Stanislava. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. přeprac. vyd. Praha : Management Press, 2000. 223 s. ISBN 80-7261-013-9.
- [34] HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISCHER, Jakub. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
- [35] ARTL, Josef, ARTLOVÁ, Markéta. *Ekonomické časové řady*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-2471-319-9.
- [36] CIPRA, Tomáš. *Finanční ekonometrie*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2008. 538 s. ISBN 978-80-86929-43-9.
- [37] CIPRA, Tomáš. *Analýza časových řad s aplikacemi v ekonomii*. 1. vyd. Praha : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1986.
- [38] KLÍMEK, Petr, STRÍŽ, Pavel, KASAL, Roman. *Počítačové zpracování dat v programu Statistica: studijní pomůcka pro distanční studium*. 2. díl., Analýza rozptylu a neparametrické testy. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 92 s. ISBN 807318379X.
- [39] PALATKOVÁ, Monika, ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing, 2014. 264 s. ISBN 978-80-2471-319-9.

Elektronické zdroje

- [I] Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Statistiky zahraničního obchodu* [Online]. [cit. 14-3-2018]. Dostupné z WWW: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistiky-zahranicniho-obchodu/zahranicni-obchod-1-2018--235523/>.

- [II] Světová celní organizace. *What is the harmonized system* [Online]. [cit. 12-4-2019]. Dostupné z WWW: <http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/overview/what-is-the-harmonized-system.aspx>.
- [III] Euroskop. *Obchodní politika* [Online]. [cit. 27-5-2019]. Dostupné z WWW: <https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>.
- [IV] Euroskop. *Asociační dohoda* [Online]. [cit. 22-5-2019]. Dostupné z WWW: <https://www.euroskop.cz/167/sekce/asociacni-dohoda/>.
- [VII] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod* [Online]. [cit. 3-6-2019]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zo>.
- [VIII] Celní správa České republiky. *Kompetence celní správy* [Online]. [cit. 22-10-2019]. Dostupné z WWW: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/kompetence/Stranky/default.aspx>.
- [IX] Kurzy.cz. *Grafy kurzů měn* [Online]. [cit. 3-6-2019]. Dostupné z WWW: <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/grafy/CZK-EUR/>.
- [X] Česká národní banka. *Měnová politika ČNB: Hladké přistání z kurzového závazku ve zpětném pohledu* [Online]. [cit. 22-10-2019]. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Menova-politika-CNB-Hladke-pristani-z-kurzoveho-zavazku-ve-zpetnem-pohledu.

8 Přílohy

- Příloha 1: Výpis jednotlivých států podle teritoriální struktury
- Příloha 2: Podíl vývozu, dovozu na obratu ZO ČR v letech 2003-2018
- Příloha 3: Vývoj kurzu CZK/EUR v letech 2003-2018
- Příloha 4: Teritoriální struktura dle ČSÚ a MPO – číselný kód
- Příloha 5: Vývoj zahraničního obchodu se státy EU 28 v letech 2003-2018
- Příloha 6: Podíl států EU28 na celkovém obratu českého zahraničního obchodu
- Příloha 7: Vývoj ZO se státy OECD v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 8: Obrat zahraničního obchodu se zeměmi OECD (v tis. Kč)
- Příloha 9: Vývoj ZO se státy ESVO v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 10: Vývoj ZO s ost. státy s vyspělou tržní ekonomikou (2003-2018) s el. charakteristikami
- Příloha 11: Vývoj ZO s rozvojovými státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 12: Vývoj ZO se státy SNS v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 13: Vývoj ZO s ostatními státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 14: Vývoj ZO s tranzitivními státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami
- Příloha 15: Vývoz, dovoz a obrat s nejdůležitějšími obchodními partnery ČR (2018)
- Příloha 16: Obrat v letech 2003-2018 u nejvýznamnějších zahraničních partnerů ČR
- Příloha 17: Elementární charakteristiky ZO ČR a Německa (v mil. Kč)
- Příloha 18: Elementární charakteristiky ZO ČR s Čínou (v mil. Kč)
- Příloha 19: Vývoj vývozu ČR dle komoditní struktury (v mil. Kč)
- Příloha 20: Vývoj dovozu ČR dle komoditní struktury (v mil. Kč)
- Příloha 21: Vývoj ZO komoditní skupiny SITC 7 v letech 2003-2018 (v mil. Kč)

Příloha 1: Výpis jednotlivých států podle teritoriální struktury

Vyspělé tržní ekonomiky	země EU 25 + země ESVO + ostatní vyspělé tržní ekonomiky
EU 28	Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie (vč. Monaka a departementů – Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik a Réunion), Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království (vč. ostrovů Man, Guernsey a Jersey), Španělsko, Švédsko, Chorvatsko, Rumunsko, Bulharsko
ESVO (Evropské sdružení volného obchodu)	Island, Lichtenštejnsko, Norsko (vč. území Svalbard a Jan Mayen), Švýcarsko
Ostatní vyspělé tržní ekonomiky	Andorra, Austrálie, Faerské ostrovy, Gibraltar, Grónsko, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Nový Zéland, San Marino, Spojené státy (vč. Portorika), Turecko, Svatý stolec
Rozvojové ekonomiky	Afghánistán, Alžírsko, Americká Samoa, Americké Panenské ostrovy, Angola, Anguilla, Antarktida, Antigua a Barbuda, Argentina, Aruba, Bahamy, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Belize, Benin, Bermudy, Bhútán, Bolívie, Botswana, Bouvetův ostrov, Brazílie, Britské indickooceánské území, Britské Panenské ostrovy, Brunej Darussalam, Burkina Faso, Burundi, Ceuta, Cookovy ostrovy, Čad, Dominika, Dominikánská republika, Džibutsko, Egypt, Ekvádor, Eritrea, Etiopie, Falklandy, Fidži, Filipíny, Francouzská jižní území, Francouzská Polynésie, Gabon, Gambie, Ghana,

	<p>Grenada, Guam, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Heardův ostrov a McDonaldovy ostrovy, Honduras, Hongkong, Chile, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Jamajka, Jemen, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy, Jordánsko, Kajmanské ostrovy, Kambodža, Kamerun, Kapverdy, Katar, Keňa, Kiribati, Kokosové ostrovy, Kolumbie, Komory, Kongo, Kongo, demokratická republika, Korejská republika, Kostarika, Kuvajt, Lesotho, Libanon, Libérie, Libye, Macao, Madagaskar, Malajsie, Malawi, Maledivy, Mali, Maroko, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Mauritánie, Mayotte, Melilla, Menší odlehlé ostrovy USA, Mexiko, Mikronésie, Montserrat, Mosambik, Myanmar, Namibie, Nauru, Nepál, Niger, Nigérie, Nikaragua, Niue, Nizozemské Antily, Norfolk, Nová Kaledonie, Okupované palestinské území, Omán, Pákistán, Palau, Panama, Papua Nová Guinea, Paraguay, Peru, Pitcairn, Pobřeží slonoviny, Rovníková Guinea, Rwanda, Saint Pierre a Miquelon, Salvador, Samoa, Saúdská Arábie, Senegal, Severní Mariany, Seychely, Sierra Leone, Singapur, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Středoafriická republika, Súdán, Surinam, Svatá Helena, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Svatý Vincenc a Grenadiny, Svazijsko, Sýrie, Šalamounovy ostrovy, Tanzanie, Thajsko, Tchaj-wan, Togo, Tokelau, Tonga, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turks a Caicos, Tuvalu, Uganda, Uruguay, Vánoční ostrov, Vanuatu, Venezuela, Východní Timor, Wallis a Futuna, Zambie, Zimbabwe</p>
--	---

Evropské tranzitivní ekonomiky	Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Srbsko a Černá Hora
SNS (Společenství nezávislých států)	Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Ruská federace, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán
Ostatní	Čínská lidová republika, Korejská lidově demokratická republika, Kuba, Laoská lidově demokratická republika, Mongolsko, Vietnam
OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)	Austrálie, Belgie, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Heardův ostrov a McDonaldovy ostrovy, Irsko, Island, Itálie, Japonsko, Kanada, Kokosové ostrovy, Korejská republika, Lucembursko, Maďarsko, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Norfolk, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Spojené království, Spojené státy (vč. Portorika), Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Vánoční ostrov, Americké Panenské ostrovy

Zdroj: ČSÚ

Příloha 2: Podíl vývozu, dovozu na obratu ZO ČR v letech 2003-2018

Rok	Podíl vývozu na obratu	Podíl dovozu na obratu
2003	48,76 %	51,24 %
2004	49,62 %	50,38 %
2005	50,52 %	49,48 %
2006	50,47 %	49,53 %
2007	50,90 %	49,10 %
2008	50,69 %	49,31 %
2009	51,81 %	48,19 %
2010	51,23 %	48,77 %
2011	51,72 %	48,28 %
2012	52,62 %	47,38 %
2013	52,93 %	47,07 %
2014	53,14 %	46,86 %
2015	52,76 %	47,24 %
2016	53,21 %	46,79 %
2017	52,75 %	47,25 %
2018	52,26 %	47,74 %

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 3: Vývoj kurzu CZK/EUR v letech 2003-2018

Graf EUR/CZK

Zdroj: Kurzy.cz, 2020

Příloha 4: Teritoriální struktura dle ČSÚ a MPO – číselný kód

Teritorium	Státy s vyspělou tržní ekonomikou	Státy EU 28	Státy ESVO	Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou	Rozev vojové země
Kódové označení teritoriálního uskupení	58	56	02	32	10
Teritorium	Státy s tranzitivní ekonomikou	Společ enství nezávislých států	Zahr aniční obchod se zeměmi OECD	Ostatní	Nespecifi- kováno
Kódové označení teritoriálního uskupení	59	55	04	08	00

Zdroj: ČSÚ, 2020

Příloha 5: Vývoj zahraničního obchodu se státy EU 28 v letech 2003-2018

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	2 240 538	1 204 957	x	x	100%	1 035 581	x	x	100%	169 376
2004	2 776 186	1 510 449	25,35%	305492	25%	1 265 737	22,22%	230156	22%	244 712
2005	2 918 353	1 607 480	6,42%	97031	33%	1 310 873	3,57%	45136	27%	296 607
2006	3 337 838	1 847 861	14,95%	240381	53%	1 489 977	13,66%	179104	44%	357 884
2007	3 821 252	2 125 757	15,04%	277896	76%	1 695 495	13,79%	205518	64%	430 262
2008	3 732 639	2 119 016	-0,32%	-6741	76%	1 613 623	-4,83%	-81872	56%	505 393
2009	3 150 158	1 820 336	-14,10%	-298680	51%	1 329 822	-17,59%	-283801	28%	490 514
2010	3 664 948	2 134 871	17,28%	314535	77%	1 530 077	15,06%	200255	48%	604 794
2011	4 116 875	2 398 097	12,33%	263226	99%	1 718 778	12,33%	188701	66%	679 319
2012	4 275 343	2 495 733	4,07%	97636	107%	1 779 610	3,54%	60832	72%	716 123
2013	4 413 869	2 572 990	3,10%	77257	114%	1 840 879	3,44%	61269	78%	732 111
2014	5 101 652	2 981 971	15,90%	408981	147%	2 119 681	15,15%	278802	105%	862 290
2015	5 507 806	3 231 199	8,36%	249228	168%	2 276 607	7,40%	156926	120%	954 592
2016	5 668 734	3 323 712	2,86%	92513	176%	2 345 022	3,01%	68415	126%	978 690
2017	6 063 043	3 559 233	7,09%	235521	195%	2 503 810	6,77%	158788	142%	1 055 423
2018	6 295 207	3 705 543	4,11%	146310	208%	2 589 664	3,43%	85854	150%	1 115 879
Průměrné tempo růstu vývozu EU 28 v letech 2003-2018 (%)										7,79
Průměrné tempo růstu dovozu EU 28 v letech 2003-2018 (%)										6,3

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 6: Podíl států EU28 na celkovém obratu českého zahraničního obchodu

Stát EU28	Obrat 2003	Podíl na celkovém obratu	Obrat 2018	Podíl na celkovém obratu
Rakousko	147 374 428	8,14 %	314 334 645	4,99 %
Belgie	60 131 758	3,32 %	156 312 066	2,4%
Bulharsko			39 031 330	0,62 %
Kypr			2 661 226	0,04 %
Německo	976 472 969	53,92 %	2 433 487 198	38,66 %
Dánsko	17 541 321	0,97 %	66 082 221	1,05 %
Estonsko			11 134 707	0,18 %
Španělsko	54 992 219	3,04 %	206 953 575	3,29 %
Finsko	13 667 133	0,75 %	36 692 557	0,58%
Francie	135 858 616	7,50 %	354 315 769	5,63 %
Řecko	8 676 879	0,48 %	17 147 034	0,27 %
Chorvatsko			21 253 933	0,34 %
Maďarsko			228 311 476	3,63 %
Irsko	13 940 425	0,77 %	60 064 831	0,95 %
Itálie	137 213 669	7,58 %	337 667 965	5,36%
Litva			23 701 849	0,38 %
Lucembursko	5 291 327	0,29 %	10 976 098	0,17 %
Lotyšsko			9 371 917	0,15 %
Malta			1 640 269	0,03
Nizozemsko	88 281 636	4,87 %	273 763 784	4,35 %
Polsko			574 884 172	9,13 %
Portugalsko	7 620 688	0,42 %	26 171 828	0,42 %
Rumunsko			120 302 861	1,91 %
Švédsko	30 943 381	1,71 %	109 462 237	1,74 %
Slovinsko			39 437 594	0,63 %
Slovensko			533 112 643	8,47 %
Velká Británie	112 989 255	6,24 %	286 932 000	4,56 %
Suma	1 810 995 704	100 %	6 295 207 785	100,00 %

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 7: Vývoj ZO se státy OECD v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	2 424 028	1 254 367	x	x	100%	1 169 661	x	x	100%	84 706
2004	3 013 345	1 570 056	25,1672	315689	25%	1 443 289	23,39	273628	23%	126 767
2005	3 159 578	1 679 236	6,9539	109180	34%	1 480 342	2,57	37053	27%	198 894
2006	3 596 090	1 922 481	14,4855	243245	53%	1 673 609	13,06	193267	43%	248 872
2007	4 100 863	2 202 065	14,5429	279584	76%	1 898 798	13,46	225189	62%	303 267
2008	4 009 116	2 183 803	-0,8293	-18262	74%	1 825 313	-3,87	-73485	56%	358 490
2009	3 406 208	1 896 908	-13,1374	-286895	51%	1 509 300	-17,31	-316013	29%	387 608
2010	3 977 599	2 236 658	17,9107	339750	78%	1 740 941	15,35	231641	49%	495 717
2011	4 462 881	2 526 084	12,9401	289426	101%	1 936 797	11,25	195856	66%	589 287
2012	4 675 896	2 654 317	5,0764	128233	112%	2 021 579	4,38	84782	73%	632 738
2013	4 808 036	2 737 595	3,1375	83278	118%	2 070 441	2,42	48862	77%	667 154
2014	5 523 488	3 165 621	15,6351	428026	152%	2 357 867	13,88	287426	102%	807 754
2015	5 978 272	3 439 554	8,6534	273933	174%	2 538 718	7,67	180851	117%	900 836
2016	6 142 342	3 528 466	2,5850	88912	181%	2 613 876	2,96	75158	123%	914 590
2017	6 551 912	3 755 639	6,4383	227173	199%	2 796 273	6,98	182397	139%	959 366
2018	6 769 863	3 886 908	3,4953	131269	210%	2 882 955	3,10	86682	146%	1 003 953
Průměrné tempo růstu vývozu do zemí OECD v letech 2003-2018 (%)										7,83
Průměrné tempo růstu dovozu do zemí OECD v letech 2003-2018 (%)										6,19

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 8: Obrat zahraničního obchodu se zeměmi OECD (v tis. Kč)

Stát	Obrat za rok 2018	Stát	Obrat za rok 2018
Rakousko	314 334 645	Itálie	337 66965
Austrálie	13 761 821	Japonsko	88 035 944
Belgie	156 312 066	Korea	103 763 886
Bulharsko	39 031 330	Litva	23 701 849
Kanada	16 225 501	Lucembursko	10 976 098
Chile	2 678 578	Lotyšsko	9 371 917
Kypr	2 661 226	Malta	1 640 269
Německo	2 433 487 198	Mexiko	35 094 891
Dánsko	66 082 221	Nizozemsko	273 763 784
Estonsko	11 134 707	Norsko	25 132 990
Španělsko	206 953 575	Nový Zéland	3 000 777
Finsko	36 692 557	Polsko	574 884 172
Francie	354 315 769	Portugalsko	26 171 828
Řecko	17 147 034	Rumunsko	120 302 861
Chorvatsko	21 253 933	Švédsko	109 462 237
Maďarsko	228 311 476	Slovinsko	39 437 594
Irsko	60 064 831	Slovensko	533 112 643
Izrael	28 172 551	Turecko	85 069 437
Island	2 635 013	Spojené státy	192 290 111

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 9: Vývoj ZO se státy ESVO v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	60 818	24 966	x	x	100%	35 852	x	x	100%	-10 886
2004	66 310	27 886	11,6959	2920	12%	38 424	7,17	2572	7%	-10 538
2005	71 577	31 238	12,0204	3352	25%	40 339	4,98	1915	13%	-9 101
2006	83 192	39 745	27,2329	8507	59%	43 447	7,70	3108	21%	-3 702
2007	87 577	50 318	26,6021	10573	102%	37 259	-14,24	-6188	4%	13 059
2008	88 855	46 828	-6,9359	-3490	88%	42 027	12,80	4768	17%	4 801
2009	84 463	45 647	-2,5220	-1181	83%	38 816	-7,64	-3211	8%	6 831
2010	103 001	55 738	22,1066	10091	123%	47 263	21,76	8447	32%	8 475
2011	117 649	64 448	15,6267	8710	158%	53 201	12,56	5938	48%	11 247
2012	126 348	66 880	3,7736	2432	168%	59 468	11,78	6267	66%	7 412
2013	125 785	66 445	-0,6504	-435	166%	59 340	-0,22	-128	66%	7 105
2014	120 986	73 795	11,0618	7350	196%	47 191	-20,47	-12149	32%	26 604
2015	125 058	79 066	7,1428	5271	217%	45 992	-2,54	-1199	28%	33 074
2016	124 302	77 040	-2,5624	-2026	209%	47 262	2,76	1270	32%	29 778
2017	124 650	79 588	3,3074	2548	219%	45 062	-4,65	-2200	26%	34 526
2018	125 213	79 462	-0,1583	-126	218%	45 751	1,53	689	28%	33 711
Průměrné tempo růstu vývozu EU 28 v letech 2003-2018 (%)										8,02
Průměrné tempo růstu dovozu EU 28 v letech 2003-2018 (%)										1,02

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 10: Vývoj ZO s ost. státy s vyspělou tržní ekonomikou (2003-2018) s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	150 907	54 555	x	x	100%	96 352	x	x	100%	-41 797
2004	206 605	69 269	26,97	14714	27%	137 336	42,54	40984	43%	-68 067
2005	216 108	85 431	23,33	16162	57%	130 677	-4,85	-6659	36%	-45 246
2006	234 484	91 139	6,68	5708	67%	143 345	9,69	12668	49%	-52 206
2007	260 897	95 090	4,34	3951	74%	165 807	15,67	22462	72%	-70 717
2008	250 548	86 609	-8,92	-8481	59%	163 939	-1,13	-1868	70%	-77 330
2009	209 457	77 403	-10,63	-9206	42%	132 054	-19,45	-31885	37%	-54 651
2010	249 531	102 562	32,50	25159	88%	146 969	11,29	14915	53%	-44 407
2011	272 732	123 525	20,44	20963	126%	149 207	1,52	2238	55%	-25 682
2012	312 651	157 451	27,46	33926	189%	155 200	4,02	5993	61%	2 251
2013	325 105	171 909	9,18	14458	215%	153 196	-1,29	-2004	59%	18 713
2014	369 230	191 346	11,31	19437	251%	177 884	16,12	24688	85%	13 462
2015	401 949	211 944	10,76	20598	288%	190 005	6,81	12121	97%	21 939
2016	416 159	216 427	2,12	4483	297%	199 732	5,12	9727	107%	16 695
2017	436 645	214 957	-0,68	-1470	294%	221 688	10,99	21956	130%	-6 731
2018	451 345	214 581	-0,17	-376	293%	236 764	6,80	15076	146%	-22 183

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 11: Vývoj ZO s rozvojovými státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	146 374	39 942	x	x	100%	106 432	x	x	100%	-66 490
2004	165 122	54 318	35,99	14376	0%	110 804	4,11	4372	0%	-56 486
2005	170 914	66 779	22,94	12461	23%	104 135	-6,02	-6669	-6%	-37 356
2006	186 958	69 676	4,34	2897	28%	117 282	12,62	13147	6%	-47 606
2007	222 277	84 653	21,50	14977	56%	137 624	17,34	20342	24%	-52 971
2008	227 934	82 548	-2,49	-2105	52%	145 386	5,64	7762	31%	-62 838
2009	229 449	92 095	11,57	9547	70%	137 354	-5,52	-8032	24%	-45 259
2010	287 812	100 630	9,27	8535	85%	187 182	36,28	49828	69%	-86 552
2011	303 502	107 292	6,62	6662	98%	196 210	4,82	9028	77%	-88 918
2012	334 931	123 693	15,29	16401	128%	211 238	7,66	15028	91%	-87 545
2013	339 845	129 700	4,86	6007	139%	210 145	-0,52	-1093	90%	-80 445
2014	390 268	157 605	21,52	27905	190%	232 663	10,72	22518	110%	-75 058
2015	450 591	175 298	11,23	17693	223%	275 293	18,32	42630	148%	-99 995
2016	449 054	168 505	-3,88	-6793	210%	280 549	1,91	5256	153%	-112 044
2017	484 880	174 438	3,52	5933	221%	310 442	10,66	29893	180%	-136 004
2018	486 517	169 674	-2,73	-4764	212%	316 843	2,06	6401	186%	-147 169

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 12: Vývoj ZO se státy SNS v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obra t (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývoz u (%)	Meziročn í změna v mil. Kč	Bazick ý index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovoz u (%)	Meziročn í změna v mil. Kč	Bazick ý index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	114 587	27 959	x	x	100%	86 628	x	x	100%	-58 669
2004	140 789	41 742	49,30	13783	0%	99 047	14,34	12419	0%	-57 305
2005	200 357	57 808	38,49	16066	38%	142 549	43,92	43502	44%	-84 741
2006	245 519	72 432	25,30	14624	74%	173 087	21,42	30538	75%	-100 655
2007	249 312	91 477	26,29	19045	119%	157 835	-8,81	-15252	59%	-66 358
2008	318 590	105 208	15,01	13731	152%	213 382	35,19	55547	115%	-108 174
2009	207 916	74 192	-29,48	-31016	78%	133 724	-37,33	-79658	35%	-59 532
2010	283 914	99 453	34,05	25261	138%	184 461	37,94	50737	86%	-85 008
2011	347 387	134 420	35,16	34967	222%	212 967	15,45	28506	115%	-78 547
2012	398 182	173 027	28,72	38607	315%	225 155	5,72	12188	127%	-52 128
2013	391 279	173 176	0,09	149	315%	218 103	-3,13	-7052	120%	-44 927
2014	370 656	157 736	-8,92	-15440	278%	212 920	-2,38	-5183	115%	-55 184
2015	278 372	112 808	-28,48	-44928	170%	165 564	-22,24	-47356	67%	-52 756
2016	236 957	112 964	0,14	156	171%	123 993	-25,11	-41571	25%	-11 029
2017	306 605	127 526	12,89	14562	206%	179 079	44,43	55086	81%	-51 553
2018	342 745	142 654	11,86	15128	242%	200 091	11,73	21012	102%	-57 437

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 13: Vývoj ZO s ostatními státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	84 699	7 749	x	x	100%	76 950	x	x	100%	-69 201
2004	101 421	8 036	3,70	287	0%	93 385	21,36	16435	0%	-85 349
2005	104 693	8 158	1,52	122	2%	96 535	3,37	3150	3%	-88 377
2006	141 910	10 484	28,51	2326	30%	131 426	36,14	34891	41%	-120 942
2007	205 705	15 919	51,84	5435	98%	189 786	44,41	58360	103%	-173 867
2008	231 469	14 330	-9,98	-1589	78%	217 139	14,41	27353	133%	-202 809
2009	221 894	16 975	18,46	2645	111%	204 919	-5,63	-12220	119%	-187 944
2010	326 336	25 049	47,56	8074	212%	301 287	47,03	96368	223%	-276 238
2011	372 917	31 526	25,86	6477	292%	341 391	13,31	40104	266%	-309 865
2012	349 212	35 718	13,30	4192	344%	313 494	-8,17	-27897	236%	-277 776
2013	352 847	40 901	14,51	5183	409%	311 946	-0,49	-1548	234%	-271 045
2014	421 202	44 950	9,90	4049	459%	376 252	20,61	64306	303%	-331 302
2015	533 081	49 053	9,13	4103	510%	484 028	28,64	107776	418%	-434 975
2016	501 514	50 062	2,06	1009	523%	451 452	-6,73	-32576	383%	-401 390
2017	558 077	60 389	20,63	10327	651%	497 688	10,24	46236	433%	-437 299
2018	652 257	60 889	0,83	500	658%	591 368	18,82	93680	533%	-530 479

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 14: Vývoj ZO s tranzitivními státy v letech 2003-2018 s el. charakteristikami

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	8 270	7 005	x	x	100%	1 265	x	x	100%	5 740
2004	11 157	9 439	34,75	2434	0%	1 718	35,81	453	0%	7 721
2005	12 991	10 329	9,43	890	9%	2 662	54,95	944	55%	7 667
2006	15 916	12 068	16,84	1739	28%	3 848	44,55	1186	124%	8 220
2007	19 061	14 916	23,60	2848	58%	4 145	7,72	297	141%	10 771
2008	20 318	14 399	-3,47	-517	53%	5 919	42,80	1774	245%	8 480
2009	15 172	10 972	-23,80	-3427	16%	4 200	-29,04	-1719	144%	6 772
2010	18 262	12 840	17,03	1868	36%	5 422	29,10	1222	216%	7 418
2011	26 161	17 558	36,74	4718	86%	8 603	58,67	3181	401%	8 955
2012	27 969	17 524	-0,19	-34	86%	10 445	21,41	1842	508%	7 079
2013	32 830	17 209	-1,80	-315	82%	15 621	49,55	5176	809%	1 588
2014	36 422	19 463	13,10	2254	106%	16 959	8,57	1338	887%	2 504
2015	36 604	20 882	7,29	1419	121%	15 722	-7,29	-1237	815%	5 160
2016	46 640	23 198	11,09	2316	146%	23 442	49,10	7720	1264%	-244
2017	47 307	25 663	10,63	2465	172%	21 644	-7,67	-1798	1160%	4 019
2018	53 240	28 111	9,54	2448	198%	25 129	16,10	3485	1363%	2 982

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 15: Vývoz, dovoz a obrat s nejdůležitějšími obchodními partnery ČR (2018)

v mil. Kč FOB/CIF (běžné ceny), přeshraniční pojetí
CZK million FOB/CIF (current prices), cross-border concept

	Obrat Turnover		Vývoz Exports		Dovoz Imports				
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%			
	Celkem	8 046 020	100,0	Celkem	4 244 588	100,0	Celkem	3 801 432	100,0
	Total			Total			Total		
1.	Německo Germany	2 365 437	29,4	Německo Germany	1 383 907	32,6	Německo Germany	981 530	25,8
2.	Polsko Poland	547 819	6,8	Slovensko Slovakia	323 776	7,6	Čína China	475 614	12,5
3.	Čína China	531 853	6,6	Polsko Poland	254 062	6,0	Polsko Poland	293 757	7,7
4.	Slovensko Slovakia	507 479	6,3	Francie France	216 375	5,1	Slovensko Slovakia	183 703	4,8
5.	Francie France	335 577	4,2	Spojené království United Kingdom	210 774	5,0	Itálie Italy	160 003	4,2
6.	Itálie Italy	332 807	4,1	Rakousko Austria	186 589	4,4	Rakousko Austria	119 639	3,1
7.	Spojené království United Kingdom	309 712	3,8	Itálie Italy	172 804	4,1	Francie France	119 202	3,1
8.	Rakousko Austria	306 228	3,8	Nizozemsko Netherlands	147 282	3,5	Ruská federace Russian Federation	116 207	3,1
9.	Nizozemsko Netherlands	250 485	3,1	Maďarsko Hungary	126 552	3,0	Nizozemsko Netherlands	103 202	2,7
10.	Maďarsko Hungary	216 673	2,7	Španělsko Spain	121 936	2,9	Spojené království United Kingdom	98 937	2,6
11.	Ruská federace Russian Federation	198 454	2,5	Belgie Belgium	97 369	2,3	Korejská republika South Korea	98 787	2,6
12.	Španělsko Spain	189 256	2,4	Spojené státy United States	87 734	2,1	Spojené státy United States	93 180	2,5
13.	Spojené státy United States	180 914	2,2	Ruská federace Russian Federation	82 247	1,9	Maďarsko Hungary	90 120	2,4
14.	Belgie Belgium	157 448	2,0	Švédsko Sweden	66 566	1,6	Španělsko Spain	67 320	1,8
15.	Rumunsko Romania	109 984	1,4	Švýcarsko Switzerland	59 270	1,4	Japonsko Japan	67 093	1,8
16.	Korejská republika South Korea	109 433	1,4	Rumunsko Romania	58 800	1,4	Belgie Belgium	60 079	1,6
17.	Švédsko Sweden	97 470	1,2	Čína China	56 238	1,3	Rumunsko Romania	51 184	1,3
18.	Švýcarsko Switzerland	96 098	1,2	Turecko Turkey	53 162	1,3	Irsko Ireland	41 198	1,1
19.	Turecko Turkey	89 504	1,1	Dánsko Denmark	40 727	1,0	Švýcarsko Switzerland	36 828	1,0
20.	Japonsko Japan	85 265	1,1	Ukrajina Ukraine	27 992	0,7	Turecko Turkey	36 342	1,0
21.	Dánsko Denmark	61 865	0,8	Izrael Israel	24 229	0,6	Švédsko Sweden	30 904	0,8
22.	Irsko Ireland	56 514	0,7	Finsko Finland	23 529	0,6	Malajsie Malaysia	29 543	0,8
23.	Ukrajina Ukraine	51 253	0,6	Slovinsko Slovenia	19 910	0,5	Thajsko Thailand	29 349	0,8
24.	Mexiko Mexico	35 975	0,4	Mexiko Mexico	19 451	0,5	Tchaj-wan Taiwan	24 492	0,6
25.	Slovinsko Slovenia	35 787	0,4	Spojené arabské emiráty United Arab Emirates	19 385	0,5	Ázerbájdžán Azerbaijan	23 827	0,6
26.	Malajsie Malaysia	34 397	0,4	Bulharsko Bulgaria	19 020	0,4	Ukrajina Ukraine	23 261	0,6
27.	Indie India	34 099	0,4	Norsko Norway	18 240	0,4	Vietnam Vietnam	21 757	0,6
28.	Finsko Finland	34 035	0,4	Japonsko Japan	18 172	0,4	Dánsko Denmark	21 138	0,6
29.	Thajsko Thailand	33 564	0,4	Litva Lithuania	15 751	0,4	Indie India	18 600	0,5
30.	Bulharsko Bulgaria	32 612	0,4	Indie India	15 499	0,4	Mexiko Mexico	16 524	0,4

Zdroj: ČSÚ

Příloha 16: Obrát v letech 2003-2018 u nejvýznamnějších zahraničních partnerů ČR

Rok	2003	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2004	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2005	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2006	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR
Čína	82 052	3 %	97 978	3 %	101 256	3 %	137 168	3 %
Německo	976 472	35 %	1 177 435	34 %	1 179 024	32 %	1 284 395	30 %
Polsko	125 482	4 %	173 539	5 %	193 341	5 %	240 214	6 %
Slovensko	183 804	7 %	239 457	7 %	261 149	7 %	293 308	7 %
Rok	2007	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2008	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2009	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2010	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR
Čína	199 743	4 %	225 711	5 %	215 792	5 %	318 977	6 %
Německo	1 432 526	29 %	1 402 989	29 %	1 223 131	30 %	1 432 942	29 %
Polsko	284 204	6 %	300 900	6 %	249 708	6 %	308 884	6 %
Slovensko	342 675	7 %	360 899	7 %	295 568	7 %	343 235	7 %
Rok	2011	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2012	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2013	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2014	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR
Čína	364 044	7 %	339 233	6 %	340 983	6 %	405 558	6 %
Německo	1 616 650	29 %	1 665 808	29 %	1 717 347	29 %	1 995 971	29 %
Polsko	358 138	6 %	383 491	7 %	402 440	7 %	465 469	7 %
Slovensko	410 622	7 %	444 548	8 %	440 847	7 %	473 507	7 %
Rok	2015	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2016	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2017	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR	2018	Podíl na celkovém obrátu ZO ČR
Čína	512 910	7 %	478 789	6 %	531 852	7 %	624 656	7 %
Německo	2 149 794	29 %	2 210 800	30 %	2 365 437	29 %	2 433 487	29 %
Polsko	503 561	7 %	518 022	7 %	547 818	7 %	574 884	7 %
Slovensko	526 412	7 %	508 991	7 %	507 478	6 %	533 112	6 %

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 17: Elementární charakteristiky ZO ČR a Německa (v mil. Kč)

Rok	Obrat (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Tempo růstu vývozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Dovoz (v mil. Kč)	Tempo růstu dovozu (%)	Meziroční změna v mil. Kč	Bazický index 2003	Bilance (v mil. Kč)
2003	976 472	507 153	x	x	100%	469 319	x	x	100%	37 834
2004	1 177 434	623 098	22,86	115945	23%	554 336	18,11	85017	18%	68 762
2005	1 179 024	628 529	0,87	5431	24%	550 495	-0,69	-3841	17%	78 034
2006	1 284 394	684 973	8,98	56444	35%	599 421	8,89	48926	28%	85 552
2007	1 432 525	762 340	11,29	77367	50%	670 185	11,81	70764	43%	92 155
2008	1 402 989	759 662	-0,35	-2678	50%	643 327	-4,01	-26858	37%	116 335
2009	1 223 131	694 482	-8,58	-65180	37%	528 649	-17,83	-114678	13%	165 833
2010	1 432 941	819 244	17,96	124762	62%	613 697	16,09	85048	31%	205 547
2011	1 616 650	927 060	13,16	107816	83%	689 590	12,37	75893	47%	237 470
2012	1 665 808	966 189	4,22	39129	91%	699 619	1,45	10029	49%	266 570
2013	1 717 346	993 735	2,85	27546	96%	723 611	3,43	23992	54%	270 124
2014	1 995 971	1 161 238	16,86	167503	129%	834 733	15,36	111122	78%	326 505
2015	2 149 794	1 248 360	7,50	87122	146%	901 434	7,99	66701	92%	346 926
2016	2 210 799	1 286 717	3,07	38357	154%	924 082	2,51	22648	97%	362 635
2017	2 365 436	1 383 906	7,55	97189	173%	981 530	6,22	57448	109%	402 376
2018	2 433 486	1 426 360	3,07	42454	181%	1 007 126	2,61	25596	115%	419 234

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 18: Elementární charakteristiky ZO ČR s Čínou (v mil. Kč)

Rok	Obrat	Meziroční změna (v mil. Kč)	Tempo růstu (%)	Bazický index 2003	Vývoz	Meziroční změna (v mil. Kč)	Tempo růstu (%)	Bazický index 2003	Dovoz	Meziroční změna (v mil. Kč)	Tempo růstu (%)	Bazický index 2003	Bilance
2003	82 052	x	X	100 %	6 805	x	x	100 %	75 247	x	x	100 %	-68 442
2004	97 978	15 926	19,41	19 %	6 988	183	2,69	3 %	90 990	15 743	20,92	21 %	-84 002
2005	101 256	3 278	3,35	23 %	7 154	166	2,38	5 %	94 102	3 112	3,42	25 %	-86 948
2006	137 168	35 912	35,47	67 %	8 991	1 837	25,68	32 %	128 176	34 074	36,21	70 %	-119 185
2007	199 743	62 575	45,62	143 %	14 046	5 055	56,22	106 %	185 697	57 521	44,88	147 %	-171 651
2008	225 711	25 968	13,00	175 %	13 168	-878	-6,25	94 %	212 543	26 846	14,46	182 %	-199 375
2009	215 792	-9 919	-4,39	163 %	15 853	2 685	20,39	133 %	199 939	-12 604	-5,93	166 %	-184 086
2010	318 977	103 185	47,82	289 %	23 179	7 326	46,21	241 %	295 798	95 859	47,94	293 %	-272 619
2011	364 044	45 067	14,13	344 %	29 517	6 338	27,34	334 %	334 527	38 729	13,09	345 %	-305 010
2012	339 233	-24 811	-6,82	313 %	32 711	3 194	10,82	381 %	306 521	-28 006	-8,37	307 %	-273 810
2013	340 983	1 750	0,52	316 %	37 587	4 876	14,91	452 %	303 396	-3 125	-1,02	303 %	-265 809
2014	405 558	64 575	18,94	394 %	42 459	4 872	12,96	524 %	363 099	59 703	19,68	383 %	-320 640
2015	512 910	107 352	26,47	525 %	45 610	3 151	7,42	570 %	467 300	104 201	28,70	521 %	-421 690
2016	478 789	-34 121	-6,65	484 %	46 874	1 264	2,77	589 %	431 915	-35 385	-7,57	474 %	-385 041
2017	531 852	53 063	11,08	548 %	56 238	9 364	19,98	726 %	475 614	43 699	10,12	532 %	-419 376
2018	624 656	92 804	17,45	661 %	56 157	-81	-0,14	725 %	568 498	92 884	19,53	656 %	-512 341

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 19: Vývoj vývozu ČR dle komoditní struktury (v mil. Kč)

Meziroční změna (mil. Kč)	2 358	624	18 368	16 304	1 656	27 793	58 957	236 834	30 330	951
2010	76 265	16 780	75 907	93 874	4 592	164 213	435 348	1 382 306	280 531	2 977
Meziroční změna (mil. Kč)	-4 033	-229	-7 109	-6 720	120	-10 901	-106 131	-185 535	-15 290	717
2009	73 907	16 156	57 539	77 570	2 936	136 420	376 391	1 145 472	250 201	2 026
Meziroční změna (mil. Kč)	6 067	1 928	-216	16 748	766	3 167	432 411	-12 389	-3 464	480
2008	77 940	16 385	64 648	84 290	2 816	147 321	482 522	1 331 007	265 491	1 309
Meziroční změna (mil. Kč)	9 901	3 768	9 890	5 720	473	14 219	-395 149	201 649	33 025	166
2007	71 873	14 457	64 864	67 542	2 050	144 154	50 111	1 343 396	268 955	829
Meziroční změna (mil. Kč)	911	80	7 781	4 429	-182	10 961	38 937	192 595	20 355	121
2006	61 972	10 689	54 974	61 822	1 577	129 935	445 260	1 141 747	235 930	663
Meziroční změna (mil. Kč)	13 632	1 686	-121	7 456	717	15 023	17 784	73 015	17 083	-345
2005	61 061	10 609	47 193	57 393	1 759	118 974	406 323	949 152	215 575	542
Meziroční změna (mil. Kč)	11 031	730	8 893	10 503	38	23 372	72 129	188 937	36 983	-868
2004	47 429	8 923	47 314	49 937	1 042	103 951	388 539	876 137	198 492	887
Meziroční změna (mil. Kč)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2003	36 398	8 193	38 421	39 434	1 004	80 579	316 410	687 200	161 509	1 755
Klasifikace	SITC0	SITC1	SITC2	SITC3	SITC4	SITC5	SITC6	SITC7	SITC8	SITC9

Meziroční změna (mil. Kč)	-3 866	-3 872	1 651	12 577	-1 862	13 859	21 427	140 982	-22 008	371
2018	134 809	32 739	94 804	90 385	8 052	272 968	655 520	2 560 657	542 671	11 237
Meziroční změna (mil. Kč)	-2 748	754	11 632	789	-3 767	20 187	21 394	182 797	37 559	1 949
2017	138 675	36 611	93 153	77 808	9 914	259 109	634 093	2 419 675	564 679	10 866
Meziroční změna (mil. Kč)	-514	2 584	-4 421	-39 435	1 226	-1 636	-1 313	83 816	50 833	-346
2016	141 423	35 857	81 521	77 019	13 681	238 922	612 699	2 236 878	527 120	8 917
Meziroční změna (mil. Kč)	11 569	5 911	-2 919	17 651	2 079	-302	15 543	155 684	47 914	1 294
2015	141 937	33 273	85 942	116 454	12 455	240 558	614 012	2 153 062	476 287	9 263
Meziroční změna (mil. Kč)	14 276	4 775	4 066	1 824	1 138	38 344	48 110	286 479	54 346	764
2014	130 368	27 362	88 861	98 803	10 376	240 860	598 469	1 997 378	428 373	7 969
Meziroční změna (mil. Kč)	8 035	2 715	-1 643	-21 725	62	13 043	17 856	47 483	33 665	2 615
2013	116 092	22 587	84 795	96 979	9 238	202 516	550 359	1 710 899	374 027	7 205
Meziroční změna (mil. Kč)	16 703	2 752	5 584	9 119	4 424	9 298	24 728	87 079	33 162	1 055
2012	108 057	19 872	86 438	118 704	9 176	189 473	532 503	1 663 416	340 362	4 590
Meziroční změna (mil. Kč)	15 089	340	4 947	15 711	160	15 962	72 427	194 031	26 669	558
2011	91 354	17 120	80 854	109 585	4 752	180 175	507 775	1 576 337	307 200	3 535
Klasifikace	SITC0	SITC1	SITC2	SITC3	SITC4	SITC5	SITC6	SITC7	SITC8	SITC9

Zdroj: vlastní zpracování, data

Příloha 20: Vývoj dovozu ČR dle komoditní struktury (v mil. Kč)

Meziroční změna (mil. Kč)	5 659	921	19 858	47 480	-1 402	34 733	79 282	224 807	10 138	1 044
2010	112 559	14 372	64 647	231 446	4 073	257 350	430 280	1 046 029	247 443	3 351
Meziroční změna (mil. Kč)	1 658	791	-19 361	-66 243	957	-24 483	-123 480	-173 590	-13 978	275
2009	106 900	13 451	44 789	183 966	5 475	222 617	350 998	821 222	237 305	2 307
Meziroční změna (mil. Kč)	2 306	-3 061	5 835	58 894	1 191	-1 357	-25 758	-33 233	9 630	723
2008	105 242	12 660	64 150	250 209	4 518	247 100	474 478	994 812	251 283	2 032
Meziroční změna (mil. Kč)	13 943	2 732	999	-9 475	-418	29 381	71 691	157 312	20 150	192
2007	102 936	15 721	58 315	191 315	3 327	248 457	500 236	1 028 045	241 653	1 309
Meziroční změna (mil. Kč)	7 346	1 208	5 961	33 176	120	17 600	54 226	133 831	21 524	-142
2006	88 993	12 989	57 316	200 790	3 745	219 076	428 545	870 733	221 503	1 117
Meziroční změna (mil. Kč)	9 498	1 114	-1 560	45 469	-537	6 643	13 562	-3 044	9 303	418
2005	81 647	11 781	51 355	167 614	3 625	201 476	374 319	736 902	199 979	1 259
Meziroční změna (mil. Kč)	15 063	3 137	11 960	14 357	398	30 398	70 919	123 689	37 969	483
2004	72 149	10 667	52 915	122 145	4 162	194 833	360 757	739 946	190 676	841
Meziroční změna (mil. Kč)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2003	57 086	7 530	40 955	107 788	3 764	164 435	289 838	616 257	152 707	358
Klasifikace	SITC0	SITC1	SITC2	SITC3	SITC4	SITC5	SITC6	SITC7	SITC8	SITC9

Meziroční změna (mil. Kč)	-1 118	1 592	588	39 520	-2 145	23 359	19 536	146 302	-6 392	496
2018	175 489	29 383	81 996	247 013	5 882	440 040	659 359	1 901 799	470 595	11 610
Meziroční změna (mil. Kč)	2 577	2 418	7 707	32 390	-2 983	16 500	48 650	153 634	43 733	2 136
2017	176 607	27 791	81 408	207 493	8 027	416 681	639 823	1 755 497	476 987	11 114
Meziroční změna (mil. Kč)	424	1 894	-2 280	-53 079	1 689	9 307	-1 117	12 715	48 332	-215
2016	174 030	25 373	73 701	175 103	11 010	400 181	591 173	1 601 863	433 254	8 978
Meziroční změna (mil. Kč)	14 976	3 666	-4 136	-41 229	1 366	19 415	30 725	205 097	47 239	251
2015	173 606	23 479	75 981	228 182	9 321	390 874	592 290	1 589 148	384 922	9 193
Meziroční změna (mil. Kč)	12 864	-10	1 786	-22 925	1 132	48 440	55 894	227 653	52 055	-743
2014	158 630	19 813	80 117	269 411	7 955	371 459	561 565	1 384 051	337 683	8 942
Meziroční změna (mil. Kč)	8 983	1 285	-974	-15 240	1 394	16 003	11 984	12 887	18 135	2 141
2013	145 766	19 823	78 331	292 336	6 823	323 019	505 671	1 156 398	285 628	9 685
Meziroční změna (mil. Kč)	13 622	2 194	-766	21 344	-475	13 317	3 564	16 649	7 980	1 897
2012	136 783	18 538	79 305	307 576	5 429	307 016	493 687	1 143 511	267 493	7 544
Meziroční změna (mil. Kč)	10 602	1 972	15 424	54 786	1 831	36 349	59 843	80 833	12 070	2 296
2011	123 161	16 344	80 071	286 232	5 904	293 699	490 123	1 126 862	259 513	5 647
Klasifikace	SITC0	SITC1	SITC2	SITC3	SITC4	SITC5	SITC6	SITC7	SITC8	SITC9

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ

Příloha 21: Vývoj ZO komoditní skupiny SITC 7 v letech 2003-2018 (v mil. Kč)

	Vývoz	Dovoz	Obrat
2003	687 200	616 257	1 303 457
2004	876 137	739 946	1 616 083
2005	949 152	736 902	1 686 054
2006	1 141 747	870 733	2 012 480
2007	1 343 396	1 028 045	2 371 441
2008	1 331 007	994 812	2 325 819
2009	1 145 472	821 222	1 966 694
2010	1 382 306	1 046 029	2 428 335
2011	1 576 337	1 126 862	2 703 199
2012	1 663 416	1 143 511	2 806 927
2013	1 710 899	1 156 398	2 867 297
2014	1 997 378	1 384 051	3 381 429
2015	2 153 062	1 589 148	3 742 210
2016	2 236 878	1 601 863	3 838 741
2017	2 419 675	1 755 497	4 175 172
2018	2 560 657	1 901 799	4 462 456

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ